

จากการสำรวจและศึกษาสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่ใช้เป็นอาหารในภาคตะวันออกเฉียงและภาคตะวันตกของประเทศไทย จำแนกสัตว์ออกได้เป็น 5 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย 54 ครอบครัว (Family) 141 ชนิด (Species) ดังนี้

กลุ่มแมงกะพรุนอยู่ใน Phylum Coelenterata

ก) พวกแมงกะพรุน เป็นสัตว์ที่อยู่ใน class scyphozoa ประกอบด้วยพวกแมงกะพรุนมีลักษณะเป็นวุ้น ส่วนมากอยู่ในทะเล เป็นพวกว่ายน้ำเป็นอิสระ (pelagic scyphomedusan)

1. ครอบครัวแมงกะพรุนหนิ่ง (Family Rhizostomatidae)

คือแมงกะพรุนพวกที่ว่ายน้ำเป็นอิสระ ประกอบด้วยส่วนหมวกหรือร่ม (umbrella) มี manubrium และช่องเปิดของปากตามขอบร่ม มีอวัยวะรับสัมผัส จะมีหนวด (tentacles) ตามขอบร่มหรือไม่มีก็ได้ แมงกะพรุนครอบครัวนี้ไม่มี velum มี gastric filament ในส่วนของกระเพาะอาหาร

แมงกะพรุน

แผนภาพที่ 1 ภาพที่ 1

ชื่อไทย แมงกะพรุนหนิ่ง, กะพรุนส้มโอ, กะพรุนหลังแข็ง

ชื่อภาษาอังกฤษ Giant edible jellyfish

ชื่อวิทยาศาสตร์ Rhopilema hispidum (vanhoffen, 1882)

ลักษณะ ผิวนอกของร่ม มีปุ่มแหลมขนาดเล็กกรวยเป็นจำนวนมาก ส่วนของร่มและหนวดมีสีขาว บางตัวอาจจะมีประสีน้ำตาลไหม้อยู่คานบนของร่ม ผิวคานบนของร่ม

ขรุขระ เกิดจากตุ่มขนาดเล็กทำให้คล้ายกับหนังสือตัว ขนาดของหมวกกว้างประมาณ 25 - 34 มม.

ถิ่นอาศัย เป็นสัตว์นำที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลทั่ว ๆ ไป มักจะว่ายลอยตามบริเวณผิวหน้าน้ำทะเลหรือใต้อิวน้ำทะเลเล็กน้อย ชาวประมงจะจับแมงกะพรุนโดยใช้วอแมงกะพรุน และสวิงตักแมงกะพรุน พาหนะที่ใช้เป็นเรือขนาด 5 - 16 เมตร ขับเคลื่อนโดยใช้พายหรือเครื่องดีเซลหมุนช้าขนาด 2 - 5 แรงม้า

แหล่งที่พบ พบทั่วไปแถบชายทะเล และมีจำหน่ายในตลาดในรูปแบบแมงกะพรุนคองน้ำฝาดของจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

ประโยชน์ นำมาทำเป็นทำแมงกะพรุนคองน้ำฝาด โดยใช้เปลือกไม้นำมาทำน้ำฝาดที่นิยมมากคือเปลือกของต้นนนทรี กระจับปุ่น และโกนงาง นำเปลือกมาต้มเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วใส่ในน้ำจืด จะได้น้ำฝาดที่มีสีแดงเข้ม จากนั้นนำแมงกะพรุนมาล้างควายน้ำทะเลหรือน้ำจืด แล้วนำมาตัดแยกส่วนหรือไม่ตัดก็ได้ นำลงคองในน้ำฝาดเป็นเวลา 24 ชั่วโมง ก็นำออกมารับประทานหรือส่งจำหน่ายได้ นอกจากนำแมงกะพรุนคองควายน้ำฝาดแล้วยังคองควยเกลือและสารส้มเพื่อให้แมงกะพรุนกรอบ รักษาปริมาณของน้ำไว้ในเนื้อให้มากทำให้โคน้ำหนักดีเมื่อส่งจำหน่าย และมีความเหนียวทนทานไม่ฉีกขาดง่าย สารที่ใช้คองเป็นหลักมี 3 ชนิด คือ เกลือ สารส้ม และเกลือโซเดียมไบคาร์บอเนต การคองใช้เวลาประมาณ 10 - 15 วัน แมงกะพรุนที่คองทั้งสองวิธีนั้นสามารถนำไปประกอบอาหารได้หลายอย่าง เช่น ใส่ในเย็นตาโฟ นำไปยำใส่หอมหัวใหญ่ พริกขี้หนูสด ผักชี ใบสะระแหน่ ตะไคร้ มีบมะนาวให้รสจืด และเป็นเครื่องประกอบอาหารออเดิร์ฟ

2. ครอบครัวแมงกะพรุนลอคของ (Family Lobonematidae)

คือแมงกะพรุนพวกที่ว่ายน้ำเป็นอิสระ ประกอบด้วยส่วนหมวกหรือร่ม (umbrella) ตรงกลางของคานดาง (subumbrella) เป็นลายคล้ายตาข่ายขนาดใหญ่มี manubrium และของเปิดของปากตามขอบรมมือ้วยวะรับสัมผัสมีหนวด (tentacles) ตามขอบรมหรือไม่มีก็ได้ไม่มี velum มี gastric filament ในกระเพาะอาหาร

แมงกะพรุนลอคของ
แผนภาพที่ 1 ภาพที่ 2

ชื่อไทย แมงกะพรุนลอคของ

ชื่อภาษาอังกฤษ Giant edible jellyfish

ชื่อวิทยาศาสตร์ Labonema smithi Mayer, 1910

ลักษณะ ฝิวนอกกรณีปุ่ม (papillae) คล้ายวุ้นหรือลอคของสิงคโปร์ ปุ่มเหล่านี้ยาวประมาณ 3-4 ซม. ตัวใสมีสีฟ้า ชมพูหรือม่วงคราม ขนาดของหมวกกว้างประมาณ 23 - 25 ซม.

ถิ่นอาศัย มักจะว่ายลอยตามบริเวณผิวน้ำทะเลหรือใต้ผิวน้ำทะเลเล็กน้อย

แหล่งที่พบ พบทั่วไปแถบจังหวัดในภาคตะวันออกได้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด และในภาคตะวันตกได้แก่ เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์และมีจำหน่ายตามตลาดในรูปแบบแมงกะพรุนคอง

ประโยชน์ เป็นแมงกะพรุนขนาดใหญ่ที่ใช้ประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับแมงกะพรุนหนัง

หอยปากเปิดเป็นสัตว์ อยู่ใน Phylum Brachiopoda

1. ครอบครัวหอยปากเปิด (Family Lingulidae)

เป็นสัตว์เก่าแก่พวกหนึ่งที่อยู่ใน Class Inarticulata บางแห่งเรียกว่า หอยราก หอยปากเปิดมี 2 ฝา รูปร่างเหมือนปากเปิด มีก้านหรือรากลาวซึ่งยึดหลักไว้ที่ สามารถดึงตัวได้ หอยปากเปิดลงรูอย่างรวดเร็วจนโดยดึงตัวในแนวตั้งอยู่ตามภาคโคลน

หอยปากเปิด

แผ่นภาพที่ 16 ภาพที่ 6

ชื่อไทย หอยปากเปิด หอยราก

ชื่อภาษาอังกฤษ Tongue clam

ชื่อวิทยาศาสตร์ Lingula unguis Linnaeus

ลักษณะ คล้ายหอยสองฝา แต่ไม่ใช่เป็นพวกหอย เปลือกที่หุ้มลำตัวเป็นเปลือกที่อยู่ก้านบนและล่าง หอยปากเปิดชนิดนี้มีเปลือกเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า 2 อัน ประกบกันตอนท้ายเรียวแหลมเป็นรูปสามเหลี่ยมโดยเปลือกกลางจะยึดติดกับก้านซึ่งเป็นก้านเนื้อหนึ่งลงไปใต้อัน ก้านมีสีเขียวชุน ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 3-5 ซม. และมีก้านยาวประมาณ 6 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามภาคโคลนริมชายฝั่ง ขณะที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติ จะใช้ก้านฝังอยู่ในแนวตั้ง ทำให้ก้ามทั้งสองตั้งขึ้น ฝังอยู่ในดินโคลน โดยจะโผล่ก้ามและอ้าเล็กน้อยเพื่อทำให้หน้าไหลผ่านเข้าไป กรองเอาแพลงค์ตอน และอินทรีย์วัตถุกินเป็นอาหาร หากถูกรบกวนจะหดรากลึงตัวจมลึกลงไป

แหล่งที่พบ พบหอยปากเปิดจำหน่ายที่ตลาด ของจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

ประโยชน์ ใช้เนื้อหอยและก้ามประกอบอาหารได้ ไข่แก่ฝักกับใบโหระพาหรือผักเผ็ด ก้านใช้รับประทานสดได้ หรือคองเค็ม คองเปรี้ยว

หอยและหมีก อยู่ใน Phylum mollusca

ก) พวกหอยฝาเดี่ยวหรือหอยกบเดี่ยว เป็นสัตว์ที่อยู่ใน Class Gastropoda หอยฝาเดี่ยวมีรูปร่างหลายแบบ วนเป็นเกลียวยกแหลมเป็นรูปอย่างฝาชี บางชนิดอาจจะมีฝา (operculum) ปิดของปากหรือไม่มี เปลือกมีเกลียวทั้งแบบเวียนซ้าย (sinistral) หรือเวียนขวา (dextral) ส่วนมากจะเป็นพวกเวียนขวา มีแมนเทิล (mantle) หุ้มรอบส่วนบนของลำตัวทำหน้าที่สร้างเปลือก หัวมีหนวด 1 คู่ และมีฟันบด (radula) ไว้อุดอาหารเข้าปาก พบทั้งในน้ำจืด น้ำเค็ม และบนบก

1) ครอบครัวหอยขม (Family Viviparidae)

ลักษณะของหอยครอบครัวนี้ รูปร่างหลายแบบเช่น รูปไข่ ทรงกลมหรือแบบปิรามิด ขนาดปานกลาง มีฝาปิดของปาก (operculum) เปลือกมีทั้งแบบเวียนซ้ายและเวียนขวา ผิวของเปลือกอาจเรียบหรือมีลวดลายเป็นแถบสี อาจจะมีสัน (ridge) หรือปุ่ม (tubercle) หนวดสั้นและแหลม ฟันบดเจริญดี ออกลูกเป็นไข่แล้วไข่เจริญเป็นตัวอ่อนอยู่ใน uterine brood pouch อาศัยฝังตัวอยู่ในโคลน โคลนปนทราย หรือฝังตัวอยู่ในทรายตามแหล่งน้ำจืดทั่ว ๆ ไป เช่น แม่น้ำ ลำคลอง พื้นที่หนอง ในฤดูร้อนเมื่อน้ำแห้งจะฝังตัวอยู่ในดิน หอยบางชนิดในครอบครัวนี้เป็น intermediate host ของพยาธิตัวกลม ครอบครัว Echinostomatidae เมื่อคนกินหอยชนิดนี้ในระยะติดคอของพยาธิเข้าไปก็จะทำให้เกิดโรคได้ การศึกษาครั้งนี้พบหอยในครอบครัวนี้ 3 สกุล 6 ชนิด

หอยขม

แผนภาพที่ 11 ภาพที่ 1

ชื่อไทย หอยขม หอยจับ หอยจับ

ชื่อภาษาอังกฤษ Pond snail, River snail, Viviparas

ชื่อวิทยาศาสตร์ Filopaludina (Siamopaludina) martensi martensi (Frauenfeld, 1865)

ลักษณะ เปลือกเป็นรูปกรวย หนา และแข็งมาก ในตัวอ่อนเปลือกนอกมีสีเขียวมะกอก เมื่ออายุมากขึ้นจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลหรือดำ เกลียวลำตัวมีสันนูนออก มีแถบสีดำ

วนไปตามเกลียว สะคือปิด ปากกว้างคอนข้างหนา พื้นคานในเป็นสีครีม ฝาหอยกว้างซอ
กันเป็นชั้น ๆ ขนาดความยาวของลำตัวประมาณ 3-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามแหล่งน้ำจืดทั่ว ๆ ไป เช่น ตามก้นบ่อ คลองที่เป็นพื้นโคลน ตาม
พื้นหนองนา หรือเกาะอยู่ตามหลักไม้ในน้ำ ฤดูแล้งจะฝังตัวลงไปดินจับได้โดยการรมหรือ
ปักท่อนไม้ลงไปใต้น้ำให้หอยเกาะ ฤดูที่ไม่มีน้ำจับได้โดยชุกคินที่มีหอยฝังตัวอยู่

แหล่งที่พบ หอยชนิดนี้พบอยู่ตามแหล่งน้ำจืดทั่ว ๆ ไป และมีจำหน่ายตามตลาดของ
ทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงและภาคตะวันตก

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่น ต้มจืดน้ำปลา แกงคั่ว ยำ ผัด
ก่อนที่จะนำมาทำอาหารนั้นควรล้างโคลนบริเวณเปลือกให้หมด แล้วแช่น้ำทิ้งไว้ประมาณ
3-4 ชั่วโมง เพื่อให้หอยคายเมือกและสิ่งสกปรกออกมา จากนั้นนำไปล้างทั้งเปลือกให้
สะอาด แล้วนำไปทำอาหารได้ การทำอาหารบางอย่างจะใช้หอยทั้งเปลือกโดยเฉพาะ ;
แกงคั่วซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมกันมากในการรับประทานหอยต้ม จะต้องมีการตัดเอาส่วนปลาย
ยอดลอก เนื่องจากหอยมีการเวียนของลำตัว (torsion) ทำให้เปลือกบิดเป็นเกลียว
การนำเนื้อหอยออกจะทำไคยากถ้าไม่ตัดส่วนปลายยอดออก นอกจากนั้นการรับประทาน
แกงคั่วหอยต้มจะต้องคุดที่ปากของหอยทำให้เกิดเสียงดัง และทำให้การรับประทานมีรสชาด
อีกด้วย หอยชนิดนี้จึงได้อีกชื่ออย่างหนึ่งว่า หอยจูบหรือหอยจูบ

หอยต้ม

แผนภาพที่ 11 ภาพที่ 2

ชื่อไทย หอยต้ม หอยจูบ หอยจูบ

ชื่อภาษาอังกฤษ Pond snail, River snail, Viviparas

ชื่อวิทยาศาสตร์ Filopaludina (Siamopaludina) martensi combodjensis
(Marbille & Le Mesle, 1866)

ลักษณะ ขนาดใหญ่ ลักษณะทั่ว ๆ ไปคล้าย Filopaludina (Siamopaludina)

martensi martensi ต่างกันที่มีผิวเรียบและไม่มีสันตามแนวเกลียว ปากกว้างพอง ขอบปากแข็งแรงมาก ในตัวอ่อนจะพบแถบสีน้ำตาลตามเกลียวซึ่งแถบสีนี้จะหายไปเมื่อหอยเติบโตขึ้น เปลือกนอกมีสีน้ำตาลปนเขียว ขนาดความยาวลำตัวประมาณ 4-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามแหล่งน้ำจืดทั่วไป เช่น คลอง หนอง บึง พื้นท้องนาโดยฝังตัวอยู่ในดินหรือโคลน หรือเกาะเศษวัสดุที่อยู่ในน้ำ จับได้โดยการรม ไข่ไม่ปลงไปในน้ำเพื่อให้หอยมาเกาะ หรือชุกลงไปในดินที่มีหอยฝังตัวอยู่ในฤดูแล้งน้ำแห้ง

แหล่งที่พบ พบหอยชนิดนี้มีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดระยอง และจันทบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่นเดียวกับหอยชนิด F. (S.)

martensi martensi

หอยขม

แผนภาพที่ 11 ภาพที่ 3

ชื่อไทย หอยขม, หอยจับ, หอยหวาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Pond snail, River snail, viviparas

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Filopaludina (Filopaludina) sumatrensis polygramma*
(Martens, 1860)

ลักษณะ เปลือกหอยมีขนาดค่อนข้างเล็กมีสีเขียว มีแถบสีน้ำตาลวนไปตามเกลียว เปลือกปกคลุมทั้งตอนบนและล่าง แต่จะพบมากตอนส่วนบนของเกลียว ตอนล่างของเกลียวลำตัวไม่มีสัน ผาหอยมีสีขาวมัน เป็นสารเซาะสัตว์ โดยทั่วไปพบว่ามีแถบสี 4-5 แถบ อยู่ระหว่างของเกลียวขนาดความยาวประมาณ 2-3 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำจืดทั่ว ๆ ไป เช่นเดียวกับหอยขมชนิดอื่น ๆ

แหล่งที่พบ พบตามแหล่งน้ำจืดทั่วไป และมีจำหน่ายตามตลาดของจังหวัดปราจีนบุรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยขมชนิดอื่น คือ แกงคั่ว ผัด ต้ม

หอยขม

แผนภาพที่ 11 ภาพที่ 4

ชื่อไทย หอยขม หอยจับ หอยหวาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Pond snail, River snail, viviparas

ชื่อวิทยาศาสตร์ Filopaludina (Filopaludina) sumatrensis speciosa
(Deshayes, 1876)

ลักษณะ เป็นหอยขมขนาดเล็ก ลักษณะใกล้เคียงกับชนิด F.(F.) sumatrensis polygramma แตกต่างกันที่แถบสีน้ำตาลที่วนตามเกลียวเปลือกของหอยนั้น ในหอยขมชนิดนี้มีเฉพาะตอนบนของเกลียวเท่านั้น ตอนล่างจะไม่มี มีสีโดยทั่วไปเป็นสีเขียว ขนาดความยาวประมาณ 2-3 มม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำจืดทั่ว ๆ ไป เช่นเดียวกับหอยชนิดอื่น

แหล่งที่พบ พบตามแหล่งน้ำทั่ว ๆ ไป และพบมีจำหน่ายตามจังหวัด ปราจีนบุรี และกาญจนบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยขมชนิดอื่นคือ แกงคั่ว ผัด ต้ม

หอยทราย

แผนภาพที่ 11 ภาพที่ 5

ชื่อไทย หอยทราย หอยขม

ชื่อภาษาอังกฤษ River snail

ชื่อวิทยาศาสตร์ Mekongia swainsoni swainsoni (Lea, 1856)

ลักษณะ เปลือกก่อนข้างกลม ทรงตัน ขวงบนของเกลียวลำตัวขยายสูง ส่วนยอดเตี้ยเล็กน้อย มีสีเขียวจนถึงเข้ม เกลียวลำตัวนูนกลม ตอนบนของยอดมีสีขาวหรือสีเนื้อ ปากกว้าง

เรียว ขนาดยาวประมาณ 2-3 ซม.

ถิ่นอาศัย มักจะอาศัยอยู่ตามแม่น้ำ บริเวณพื้นที่ทราย จะพบมากในฤดูแล้งระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม น้ำล้นจะพบหอยชนิดนี้มาก

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายตามตลาดอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ทั้งในรูปหอยสด และหอยต้มจิ้มน้ำจิ้ม

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยขมทั่วไป แต่มักพบหอยชนิดนี้มีจำหน่ายในรูปหอยต้มจิ้มกับน้ำจิ้มมากในฤดูแล้ง

หอยจี่

แผนภาพที่ 11 ภาพที่ 6

ชื่อไทย หอยจี่ , หอยขม

ชื่อภาษาอังกฤษ Pond snail, River snail

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Trochotaiia trochoides* (Martens, 1860)

ลักษณะ เปลือกหอยมีรูปคล้ายปิรามิดมากกว่ายอกแหลม ช่วงเกลียวใกล้ยอกมีสีม่วงอ่อนหรือเข้ม บริเวณทั่ว ๆ ไปมีสีเขียว ร่องเกลียว (suture) ขึ้น บางครั้งจะพบรอยสันวิ่งตามเกลียว ใกล้ ๆ ร่องเกลียวมักมีสีน้ำตาล เกลียวดำตัวมีสันหักมุมแหลม (peripheral keel) สันนี้อาจยื่นมากหรือน้อยก็ได้ ปากกว้างเปี้ยวเล็กน้อย ภายในมีสีขาวยาวปนฟ้า ฝาหอยหนา ขนาดความยาวประมาณ 2-3 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำจืดทั่ว ๆ ไป เช่นเดียวกับหอยขมชนิดอื่น

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายปนกับหอยขมชนิดอื่นที่ตลาดของจังหวัดตาก เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยขมชนิดอื่น ๆ คือ แกงคั่ว ต้ม ผัด

2. ครอบครัวหอยโขง (Family Pilidae)

ลักษณะของหอยในครอบครัวนี้ เปลือกมีรูปร่างค่อนข้างกลมหรือเป็นรูปไข่ เป็นทั้งแบบเวียนซ้ายและเวียนขวา มักมีขนาดใหญ่ ช่องว่างของแมนเทิล (mante cavity) มีเยื่อ (septum) กั้นทำให้แบ่งเป็น 2 ช่อง คานขวาเป็นส่วนของเปลือก คานซ้ายเป็นส่วนของปอด จึงสามารถอยู่บนบกได้นาน พันบดมีพื้นแฉะ 7 ซี่ ฝาเป็นพวกหินปูน ขอบฝังตัวในดินหรือเกาะตามกิ่งไม้และเศษวัสดุต่าง ๆ ที่อยู่ในแหล่งน้ำจืด เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง พื้นท้องนา เมื่อถึงฤดูร้อนหรือเวลาไม่มีน้ำจะฝังตัวอยู่ในดิน หอยครอบครัวนี้มักเป็น intermediate host ของพยาธิตัวกลมครอบครัว Echinostomatidae เมื่อคนกินหอยที่มีพยาธิพวกนี้ในระยะติดคอเข้าไปก็จะทำให้เกิดเป็นโรคได้ การศึกษาครั้งนี้พบหอยในครอบครัวนี้อยู่ 1 สกุล 3 ชนิด

หอยโขง

แผนภาพที่ 11 ภาพที่ 7

ชื่อไทย หอยโขง หอยนา

ชื่อภาษาอังกฤษ Pond snail, Apple snail, Flask snail

ชื่อวิทยาศาสตร์ Pila polita (Deshayes, 1830)

ลักษณะ เปลือกเป็นรูปไข่ ขวงเกลียวยาวกว่าหอยโขงชนิดอื่น ๆ เปลือกนอกสีเขียวหรือสีดำเป็นมัน จุดยอดเป็นสีเหลือง ปากคานในเป็นสีส้ม ฝาหอยหนามีรูปร่างเรียวยาว มุกคานในมีสีเหลือง ขนาดความยาวของลำตัวประมาณ 5-8 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยในแหล่งน้ำจืดที่เป็นพื้นโคลน เช่น หนอง บึง คลอง พื้นท้องนา ในฤดูแล้งจะฝังตัวในโคลน จับได้โดยการรมหรือเก็บตามกอต้นข้าว หรือปักท่อนไม้ลงในน้ำเพื่อให้หอยมาเกาะ ในฤดูแล้งเมื่อน้ำแห้งจับได้โดยการขุดดินบริเวณที่มีหอยฝังตัวอยู่

แหล่งที่พบ พบที่ท้องนาของจังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดตาก

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่น แกงคั่ว ยำ ผัด หรือนำมาต้มแล้วจิมกับน้ำจิมรับประทาน การจะนำหอยมาประกอบอาหารนั้นก่อนจะนำมาทำควรจะแช่น้ำ

ไว้ประมาณ 1 ชั่วโมง เพื่อให้หอยคายเมือกและสิ่งสกปรกออกก่อน แล้วนำมาล้างให้สะอาดจึงนำไปต้มเอาเฉพาะส่วนที่นำมาประกอบอาหาร นอกนั้นยังพบว่าเปลือกของหอยชนิดนี้นำมาเป็นส่วนประกอบของการทำปูนขาว

หอยโข่ง

แผนภาพที่ 11 ภาพที่ 8

ชื่อไทย

หอยโข่ง หอยนา

ชื่อภาษาอังกฤษ

Pond snail, Apple snail, Flask snail

ชื่อวิทยาศาสตร์

Pila ampullacea (Linnaeus, 1958)

ลักษณะ

เปลือกมีรูปร่างค่อนข้างกลมมีขนาดใหญ่หรือใหญ่มาก ช่วงเกลียวเตี้ย เป็นรูปกรวยหรือค่อนข้างแบน เปลือกนอกมีสีเขียวมะกอกหรือมีแถบสีเขียวหรือสีน้ำตาล พาดอยู่ริมฝีปากบางคานในมักเป็นสีขาวบางครั้งอาจมีสีเหลืองส้ม ฝาคานในเป็นนูนสีขาว ขุน ขนาดความยาวของลำตัวประมาณ 6 - 10 ซม.

ถิ่นอาศัย

อาศัยในแหล่งน้ำจืดที่เป็นพื้นโคลนเลน หนอง บึง คลอง พื้นที่ท้องนา ในฤดูแล้งจะฝังตัวในโคลน จับได้โดยการรมหรือเก็บตามกอนข้าว หรือปักหล่อนไม้ลงในน้ำเพื่อให้หอยมาเกาะ ในฤดูแล้งเมื่อน้ำแห้งจับได้โดยการชุกคินบริเวณที่มีหอยฝังตัวอยู่

แหล่งที่พบ

พบตามท้องนาและมีจำหน่ายในตลาดของจังหวัดปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ตราด ตาก ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์

นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับหอยโข่งชนิด *P. polita*

หอยโข่ง

แผนภาพที่ 11 ภาพที่ 9

ชื่อไทย

หอยโข่ง หอยนา

ชื่อภาษาอังกฤษ

Pond snail, Apple snail, Flask snail

ชื่อวิทยาศาสตร์

Pila gracilis (Lea, 1856)

ลักษณะ เปลือกรูปไข่ ยอดทู่ ขนาดเล็กกว่าหอยโข่งชนิดอื่น ผิวสีเขียวอมเหลือง มีแถบสีน้ำตาลเข้มนวนไปตามเกลียว ปากรูปไข่บานออก ฝาหอยคานในเป็นมุกสีขาวสก ขนาด ความยาวของลำตัวประมาณ 3-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องนาโดยทั่วไป โดยเกาะอยู่ตามกอนต้นข้าว เมื่อน้ำแห้งจะฝังตัวอยู่ในดิน

แหล่งที่พบ พบหอยโข่งชนิดนี้มีจำหน่ายปนกับหอยขมที่จังหวัดระยอง

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยโข่งชนิด p. polita

3. ครอบครัวหอยเจดีย์ (Family Thiaridae)

ลักษณะของหอยในครอบครัวนี้คือ เปลือกเป็นรูปกรวยยาว แข็ง มีสันตามขวางตลอดเกลียวของเปลือก เปลือกมีรูปร่างแบบเรียวแหลมทรงเจดีย์ (turreted) มีฝาปิดของปาก (operculum) ออกดูเป็นตัว พบหอยในครอบครัวนี้เพียง 1 ชนิด

หอยเจดีย์

แผนภาพที่ 12 ภาพที่ 2

ชื่อไทย

หอยเจดีย์

ชื่อภาษาอังกฤษ

Tower shell

ชื่อวิทยาศาสตร์

Melanoides tuberculata (Müller, 1774)

ลักษณะ

เปลือกหนา ยาว รูปเรียวแหลมแบบเจดีย์ (turreted) มีสันตามขวาง บนโคนซัดตลอดเกลียวของเปลือก เปลือกมีสีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีเขียวมะกอก ฝา (operculum) เป็นรูปไข่ ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 6-8 ซม.

ถิ่นอาศัย

อาศัยตามลำธารน้ำคอนข้างเย็น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เป็นทราย

แหล่งที่พบ

พบที่แม่น้ำเมย อ่างเภอแมสออด จังหวัดตาก

ประโยชน์

หอยชนิดนี้ชาวบ้านแถบอำเภอแมสออดเรียกว่าเจดีย์ นำไปประกอบอาหารในรูปแกงเผ็ด แกงป่า แกงตัว เช่นเดียวกับหอยขม โดยใช้มีกักคั่วส่วนกันของหอยออก เวลารับประทานก็ใช้วิธีคั่วเช่นเดียวกับหอยขม

4. ครอบครัวหอยจวบแจง (Family Cerithidae)

ลักษณะของหอยในครอบครัวนี้ มีเปลือกยาวเป็นเกลียวหลายชั้น เปลือกม้วนเป็นวง ยาววนหลายชั้น ผิวเป็นตุ่ม ช่องปากเป็นรูข้างหน้า ฝาปิดปากเป็นแบบเขาสัตว์ และเป็นวง ทนกวเรียวนี้ย่นตาอยู่บนกานหนด การที่ศึกษารังนี้พบหอยในครอบครัวนี้ 1 สกุล 2 ชนิด

หอยจวบแจง

แผนภาพที่ 12 ภาพที่ 1

ชื่อไทย หอยจวบแจง
ชื่อภาษาอังกฤษ Horn shell
ชื่อวิทยาศาสตร์ Cerithidea obtusa (Lamarck, 1822)

ลักษณะ เปลือกเป็นทรงกลม ลักษณะเช่นเดียวกับรูปทรงของเจดีย์ ปากค่อนข้างกว้าง ตอนบนของเจดีย์ปกติแหลม แต่มักจะหักเสียเป็นส่วนมาก ผิวเปลือกเป็นสันหรือเป็นตุ่ม เปลือกมักมีสีแดงเรื่อ ๆ อมขาว แต่ปกติมองข้างนอกจะเห็นเป็นสีดำเพราะเคลือบกับโคลนอยู่ ขนาดของเปลือกยาวประมาณ 5-9 ซม.

ถิ่นอาศัย เป็นหอยที่อาศัยอยู่ตามป่าไม้อายเลน เช่น ป่าแสม ป่าโกงกาง มักจะหนีน้ำไปอาศัยให้พิน้ำเมื่อเวลาน้ำขึ้น ซึ่งสะดวกในการจับ

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายอยู่ตามตลาดของจังหวัดชลบุรี จันทบุรี และตราด

ประโยชน์ ไซแกงคั่วเหมือนหอยขมน้ำจืด โดยตัดยอดแหลมออก ให้มีช่องพอที่อากาศเข้าได้ เวลารับประทานใช้คูดหางปาก

หอยจวบแจง

แผนภาพที่ 12 ภาพที่ 3

ชื่อไทย หอยจวบแจง, หอยถ่าน
ชื่อภาษาอังกฤษ Horn shell
ชื่อวิทยาศาสตร์ Cerithidea quadrata Sowerby, 1866

ลักษณะ เป็นหอยทรงกลมรูปทรงเจดีย์ ปากกว้างเปิดออกเห็นโคชัด ลักษณะ

ของเปลือกใกล้เคียงกับชนิด *Cerithidea obtusa* แตกต่างกันตรงที่ชนิดนี้ตัวเรียวยาวเล็กกว่าสันคามขวางบนเกลียวเปลือกมีถี่กว่า เปลือกมีสีน้ำตาลออกดำค่อนข้างเข้มกว่า ภายในของเปลือกมองเห็นแถบสีน้ำตาลแดงตามยาววนตามเกลียวของหอยอย่างชัดเจน ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 3-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามป่าแสม โกงกาง เกาะตามต้นไม้ อยู่ใต้กิ่งสภาพน้ำเค็มจืด และน้ำกร่อย

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ นำไปต้กลีบออกแล้วนำไปประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับหอยขม

5. ครอบครัวหอยทวนนท์ (Family Neritidae)

เป็นหอยฝาเดียว อาศัยอยู่บริเวณป่าชายเลน ลักษณะสำคัญของหอยในครอบครัวนี้คือเปลือกเป็นรูปหมวกแก๊ปหรือรูปไข่ ขอบปากด้านในหยักหรือเป็นรูปฟันเลื่อย ฝาเป็นรูปครึ่งวงกลมเป็นสารพวกแคลเซียม มีสันอยู่บนฝา พบหอยในครอบครัวนี้ 1 ชนิด

หอยทวนนท์

แผนภาพที่ 17 ภาพที่ 3

ชื่อไทย หอยทวนนท์, หอยลาย, หอยเกือกมา

ชื่อภาษาอังกฤษ Rough ribbed nerite

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Nerita (Nerita) articulata* Gould, 1847

ลักษณะ เปลือกเป็นรูปหมวกแก๊ป มีสันสีเทาตลอดเปลือกประมาณ 40 สัน ปากเป็นรูปครึ่งวงกลม ขอบปากด้านในมีสีเหลืองสดเป็นหยักแบบฟันเลื่อย ฝาเป็นรูปครึ่งวงกลม ทางด้านบนมีปุ่มอยู่ ก้นหอยเป็นสีขาวเรียบ พื้นผิวเปลือกโดยทั่วไปมีสีครีมและสีม่วงแดงกระจายอยู่ทั่วไป ขนาดความยาวของลำตัวประมาณ 2.5-4 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยเกาะอยู่ตามโคนต้นไม้หรือรากไม้ในน้ำบริเวณป่าโกงกาง ป่าจากสามารถอาศัยอยู่ได้ทั้งขณะที่มีน้ำเค็มจืด

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารโดยการนำหอมมาต้มแล้วจิ้มเอาเนื้อออก นำเนื้อมาแกงหรือมายำก็ได้

6. ครอบครัวหอยจุกพราหมณ์ (Family volutidae)

ลักษณะของหอยในครอบครัวนี้คือ เปลือกหนา ใหญ่ มักเป็นมัน รูปร่างป่องตรงกลางหัวท้ายแหลม ทรงกระบอก รูปรีหรือกลม ปากตอนในยื่นออกไปข้างหน้ามีแผ่นมวนหลายอัน ช่องปากเป็นรอยบุ่ม ขอบหู คั่นตอนหน้ากว้าง หัวแฉกจนแบน มีชั้นตาตรงฐานของหนวด เนื่องจากมีคั่นกว้างและแข็งจึงไม่มีฝาปิดของปาก พบหอยในครอบครัวนี้อยู่ 2 สกุล 2 ชนิด

หอยทะเลนาน

แผ่นภาพที่ 12 ภาพที่ 4

ชื่อไทย หอยทะเลนาน, หอยแคงโม, จังโคง

ชื่อภาษาอังกฤษ Melon shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ Melo melo (Lightfoot, 1786)

ลักษณะ รูปร่างคล้ายกับหอยสังข์ เปลือกยาวรีมีส่วนกลมโค้ง ด้านบนของเปลือกมีสีเหลืองอมแคง และมีแถบสีม่วงดำอยู่บนเปลือก ตอนท้ายของเปลือกมีรอยเว้าคานใน ผิวหน้าของพื้นมีสีค้ำปนม่วงแคง และมีเส้นสีขาวอมเหลือง พาดอยู่ทั่ว ๆ ไป ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 10 - 20 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่กับพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย โดยการกั้นคลื่นจับได้โดยอวนลากหน้าคืน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัด ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราก และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำเนื้อส่วนคั่นซึ่งมีปริมาณมากมาต้มจิ้มกับน้ำจิ้มรับประทาน ชาวประมงมักจะนำไปเป็นอาหารมากกว่าจะนำไปจำหน่าย นอกจากนั้นเปลือกหอยยังนำไปทำเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ทัพพี ที่เขี่ยหมูหรี แจกัน เป็นต้น ซึ่งจะพบเห็นและได้รับการ

ส่งเสริมกันมากในงานอุตสาหกรรมเปลือกหอยของจังหวัดชลบุรี ระยอง และจันทบุรี

หอยจุกพราหมณ์
แผนภาพที่ 12 ภาพที่ 5

ชื่อไทย หอยจุกพราหมณ์, จังโคง

ชื่อภาษาอังกฤษ melon shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ voluta scapha Gmelin

ลักษณะ เปลือกเป็นรูปไข่หรือป้อมตรงกลาง หนา ยอดสั้น ขวงเกลียวเป็นเหลี่ยม ของปากแคบ ริมปากหนาคม เปลือกหอยมีลักษณะมันเป็นวงคล้ายนมจุก มีลายหยักสีน้ำตาลไหมบนเปลือก ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 15-20 ซม.

ถิ่นอาศัย ดาดับตามพื้นที่หนองทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย โดยที่ปลานไปมาจับได้โดยอวนลากหน้าคืน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

ประโยชน์ นำเนื้อส่วนคันทึที่อยู่มากมาต้มจิ้มกับน้ำจิ้ม เช่นเดียวกับหอยทะเลนาน นอกจากนั้นเปลือกหอยก็ถูกนำไปใช้ประโยชน์ได้เช่นเดียวกัน

7. ครอบครัวหอยตุ๊กแก (Family Buccinidae)

ลักษณะของหอยครอบครัวนี้คือ เป็นหอยฝาเดี่ยวเปลือกค่อนข้างหนา ยาวและรูปร่างแหลม (fusiform) ริมปากคานใน (Columella) เรียบ ไม่พับงอหรือมีร่องทางนำออก (siphon canal) ค่อนข้างลึก ฝาเป็นสารพวกเซาต์คาร์

หอยตุ๊กแก
แผนภาพที่ 12 ภาพที่ 6

ชื่อไทย หอยตุ๊กแก

ชื่อภาษาอังกฤษ spotted whelk

ชื่อวิทยาศาสตร์ Babylonia spirata (Linnaeus, 1758)

- ลักษณะ เปลือกหนาผิวเกลี้ยง มีร่องตามชั้นของเปลือกหอยจนถึงส่วนยอด เปลือกมีพื้นสีขาว และมีลายเหลี่ยมคล้ายเปลวไฟสีน้ำตาลเรียงกันเป็นแถวมีระเบียบทั่วทั้งเปลือก ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 7-10 ซม.
- ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย บริเวณที่ตักจากชายฝั่งทะเลออกไป
- แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี และจังหวัดตราด
- ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างได้แก่ ผัด หรือนำไปแกงกั่วเหมือนหอยขมน้ำจืด นอกจากนี้ยังพบว่ามีการนำหอยชนิดนี้มาเผาแล้วจิมนำจิมรับประทานอีกด้วย

8. ครอบครัวหอยทาก (Family Achatinidae)

ลักษณะของหอยในครอบครัวนี้คือ เปลือกเป็นรูปกรวย ยาว หนา มักมีสีสวยงาม เปลือกมีทั้งแบบเกลี้ยงเรียบเนียนและเว้ามนขาไม่มีฝาปิดของปาก อาศัยอยู่บนบกตามที่ชื้น ๆ เช่น กองใบไม้ ไท้กองหญ้า จะผสมพันธุ์และวางไข่ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม พบมากในฤดูฝน เมื่ออากาศแห้งแล้งจะจำศีลโดยไม่กินอาหาร ซ่อนตัวอยู่ใต้กองหญ้าหรือซุกดินฝังตัวลงไปประมาณ 1 ซม. แล้วจะหกรตัวเข้าไปในเปลือกสร้างเมือก ซึ่งต่อมาเมือกนี้จะแข็งใสเป็นแผ่นบาง เมื่ออากาศมีความชุ่มชื้นสูงก็จะออกมาหาอาหารอีก การศึกษาครั้งนี้พบหอยครอบครัวนี้อยู่ 1 ชนิด

หอยทาก

แผ่นภาพที่ 12 ภาพที่ 7

- ชื่อไทย หอยทาก หอยทากยักษ์ หอยทากลาย
- ชื่อภาษาอังกฤษ African giant snail
- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Achatina fulica* Bowditch, 1935

ลักษณะ เปลือกรูปทรงเป็นกรวยปลายแหลม พื้นสีน้ำตาลอ่อนมีลวดลายสีน้ำตาลเข้ม หรือน้ำตาลปนแดงอยู่ทั่วไป ของปากกว้างรูปไข่ เปลือกมีเกลี้ยงแบบเรียบเนียนและขรุขระ มี 2 เพศ ในตัวเดียวกัน แต่ต้องผสมข้ามตัวโตเต็มที่เมื่ออายุ 4-5 เดือน ขนาด

ความยาวของเปลือกประมาณ 5-8 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามบริเวณที่มีความชื้นสูง ตามไต่กองใบไม้และกอหญ้า เมื่อถึงฤดูแดงจะจำศีลโดยสร้างเมือกเป็นแผ่นปิดบริเวณช่องปาก จะพบหอยชนิดนี้มากในฤดูฝน

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ ส่วนตีนของหอยชนิดนี้สามารถนำมาประกอบอาหารได้ โดยนำไปต้มจิ้มน้ำจิ้ม หรือนำไปแกงเช่นเดียวกับหอยโข่ง หอยชนิดนี้ได้ ปัจจุบันหอยทากยักษ์กลายเป็นสัตว์ที่มีคุณค่าต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย สามารถทำรายได้เข้าประเทศปีหนึ่งหลายสิบล้านบาทในรูปหอยทากกระป๋อง แหล่งผลิตหอยทากกระป๋องที่จังหวัดเชียงใหม่ มีโรงงานรับซื้อหอยทากแล้วนำมาบรรจุกระป๋องที่กรุงเทพฯ ที่จังหวัดปัตตานีมีโรงงานผลิตหอยทากกระป๋องในรูปหอยทากของน้ำเกลือส่งไปจำหน่ายในประเทศแถบยุโรปเช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน และอังกฤษ

9. ครอบครัวหอยหอม (Family Cyclophoridae)

ลักษณะของหอยในครอบครัวนี้คือเป็นหอยบก เฝือกเปลี่ยนรูปเป็นถุงลมสำหรับหายใจ หนวดยาวเหมือนเส้นด้าย เปลือกมวนเป็นวง ปากกลม ฝาปิดปากกลม เป็นสารเขาสัตว์ พบหอยครอบครัวนี้เพียง 1 ชนิด

หอยหอม

แผนภาพที่ 12 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	หอยหอม
ชื่อภาษาอังกฤษ	Land snail
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Cyclophorus siamensis</u> (Sowery, 1964)

ลักษณะ เป็นพวกหอยฝาเดี่ยว เปลือกมีรูปร่างเป็นกรวยค่อนข้างต่ำ (tur-binate) ค่อนข้างต่ำ ประกอบด้วยเกลียววนรอบอยู่ 6 เกลียว เปลือกหนา เกลียวที่วนรอบหนาและนูนเด่นชัด ผิวนอกของเปลือกเป็นสีน้ำตาลเข้ม มีแถบสีเหลืองอ่อนกระจายไปทั่วบริเวณเกลียวมีแถบสีน้ำตาลเข้มพาดอยู่ ตอนส่วนฐานใกล้ปาก (base) มีสีขาว ปาก

เป็นรูปร่างกลม ฝาหอย (operculum) กลม มีสีน้ำตาลและขาวเข้าหากัน ขนาดความสูงของเปลือกประมาณ 3-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามภูเขาที่มีหินก้อนข้างชุมชน เกาะอยู่ใต้อิฐหรือต้นไม้ที่อยู่ใกล้บริเวณน้ำตก ลำธาร ลำห้วย

แหล่งที่พบ พบหอยชนิดนี้เกาะอยู่ตามต้นไม้หรือใต้อิฐบริเวณเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ ประชาชนแถบนี้นำไปประกอบอาหาร โดยนำหอยไปต้มแล้วนำเนื้อออกมาจมน้ำจิ้ม หรือนำมาแกงเช่นเดียวกับหอยขม

ข) พวกหอยสองฝาหรือหอยกาบคู่ เป็นสัตว์ที่อยู่ใน class Pelecypoda สัตว์ใน class นี้ได้แก่หอยซึ่งมีเปลือก 2 ฝา ซึ่งแต่ละฝามีเอ็น (ligament) ยึดติดกันกับฟัน (hinge teeth) ซึ่งยึดอยู่ทางด้านบน (dorsal) ส่วนด้านล่าง (ventral) เปิดออกได้ หอยชนิดนี้ไม่มีหัว ไม่มีตา มีตีนซึ่งมีลักษณะเป็นแผ่นคล้ายลิ้นยื่นออกมา และมีผิวหนัง (mantle) เป็นเยื่อบาง ๆ คลุมอวัยวะต่าง ๆ หอยในชั้นนี้มีพบบ้างในน้ำจืดและน้ำเค็ม

1. ครอบครัวหอยแครง (Family Arcidae)

หอยครอบครัวนี้อยู่ในทะเล ฝาทั้ง 2 หนา และมีขนาดเท่ากัน รูปร่างอ้วนกลมหรือเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีฟันยึดฝาเรียงเป็นแถว มีรอยยึดเกาะของกล้ามเนื้อ 2 แห่ง ซึ่งมีขนาดเท่า ๆ กัน มีแนวสันบนเปลือก บางชนิดอาจจะมีขนบนแนวสัน พบอยู่ 2 สกุล 3 ชนิด

หอยแครง

แผนภาพที่ 12 ภาพที่ 9

ชื่อไทย	หอยแครง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Ark shell, cockle
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Anadara granosa</u> Linnaeus, 1758

ลักษณะ เปลือกหนา แข็งแรง มีเส้นโค้ง ๆ ด้านบนของเปลือกถึงชายเปลือก ทั้งสองด้านประมาณกานละ 20 เส้น อยางเด่นชัด ด้านบนสูงและก้อย ๆ เรียวลงมาจนถึงฝาปิดเปิด ปกติแล้วหอยชนิดนี้จะปิดฝาสนิทเมื่อจับขึ้นมาบนบก สำหรับสีของหอยนั้นมีสีน้ำตาลปนดำ ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 3-6 ซม.

ถิ่นอาศัย มักอาศัยตามสถานที่ชื้นชายฝั่งทะเลที่เป็นพื้นโคลน โคลนเหลวโดยจะชุกชุม ชาวประมงมักจับโดยคราดหอยควยกระดานดิบ หอยแครงนับว่ามีคุณค่าทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมาก ปีหนึ่ง ๆ ไทยต้องสั่งหอยแครงจากต่างประเทศปีละหลายล้านบาท แม้ในปัจจุบันได้มีการเพาะเลี้ยงเช่นในจังหวัดเพชรบุรี สมุทรสงคราม เป็นต้น

แหล่งที่พบ หอยแครงเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่คนไทย ในการศึกษาครั้งนี้พบหอยแครงมีจำหน่ายที่ตลาดของทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงและภาคตะวันตก

ประโยชน์ ไข่เป็นอาหารได้ดี แพร่หลายในหมู่คนไทย ได้แก่การลวกจิ้ม นำจิ้ม หอยแครงคอง หอยแครงตากแห้ง ยำหอยแครง บางแห่งยังนำเอาเปลือกหอยแครงมาซัดให้สะอาดแล้วนำไปทำเป็นเครื่องประดับจำหน่ายได้อีกด้วย

หอยครง

แผนภาพที่ 13 ภาพที่ 1

ชื่อไทย หอยครง, หอยแครงยักษ์

ชื่อภาษาอังกฤษ Ark shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Anadara satowi* (Dunker, 1937)

ลักษณะ เป็นหอยสองฝาชนิดหนึ่งที่อาศัยตามชายฝั่งทะเลทั่วไป ลักษณะคล้ายกับหอยแครงแต่มีขนาดโตกว่า เปลือกมีลักษณะเบี้ยวไปทางด้านหนึ่ง มีสันดีกว่าหอยแครงตัวมีขนาดใหญ่กว่าหอยแครงมาก สีทั่ว ๆ ไปของเปลือกมีสีน้ำตาล ด้านบน (Dorsal) ของฝามีรอยคางสีขาว มีขนสั้นปกคลุมทั่วไปทั้งสองด้าน ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 10 ซม.

- ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน ตามชายฝั่งทะเลทั่วไป
- แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดตราดเพียงแห่งเดียว
- ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยแครง คือลวกจิ้มกับน้ำจิ้มแต่ว่าเนื้อของหอยครงมีความมากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าชาวประมงนำเนื้อหอยครงไปตากหมัก

หอยครง
แผนภาพที่ 13 ภาพที่ 2

- ชื่อไทย หอยครง
- ชื่อภาษาอังกฤษ Ark shell
- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Barbatia fusca* (Bruguere, 1789)
- ลักษณะ เป็นหอยสองฝาชนิดหนึ่งที่อาศัยตามชายฝั่งทะเลทั่วไป ลักษณะคล้ายกันกับหอยแครง แต่ลำตัวเบี้ยวไปทางคันหนึ่ง มีสันบนเปลือกที่มากกว่าหอยแครง สีทั่วไปของเปลือกตอนบนมีสีขาว ถัดมาสีเทาปนดำ มีขนสีน้ำตาลปนดำ ปกคลุมไปทั่วตอนล่างของเปลือก ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 5-6 ซม.
- ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นทรายปนโคลนหรือเกาะหินอยู่บริเวณหาดหิน
- แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
- ประโยชน์ นำหอยชนิดนี้ไปประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยแครง แต่เนื้อค่อนข้างจะเหนียวกว่า นอกจากนี้ยังนิยมนำหอยชนิดนี้ไปต้กับพริกกับประหวานอีกด้วย

2. ครอบครัวหอยแครงเล็ก (Family Cardiidae)

ลักษณะของหอยในครอบครัวนี้เหมือนกับหอยแครง ต่างกันที่บานพับไม่มีแนวสันยึดฝาแต่มีสันคานขวาง (pseudocardinal) มีรอยยึดเกาะของกล้ามเนื้อ 2 แห่ง มีขนาดเท่า ๆ กัน มีแนวสันบนเปลือกเด่นชัดและมีขนคานขวางหนานบนเปลือก พบหอยใน

ครอบครัวน้อย 1 ชนิด

หอยแครงเล็ก
แผนภาพที่ 13 ภาพที่ 3

ชื่อไทย หอยแครงเล็ก

ชื่อภาษาอังกฤษ Ark shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ vepricardium asiaticum (Bruguere, 1789)

ลักษณะ เป็นหอยสองฝาชนิดหนึ่งที่อาศัยตามชายฝั่งทะเลทั่วไป ลักษณะคล้ายกับหอยแครง มีสันบนเปลือกดีกว่าหอยแครงและค่อนข้างลึก ที่พบมีขนาดเล็กกว่าหอยแครง สีของเปลือกทั่ว ๆ ไปมีสีขาว ถัดไปตอนบนถึงจงอยเปลือก (umbo) มีสีขาวปนสีม่วงอ่อน มีขนสีน้ำตาลอ่อนปกคลุมทั่วไปในช่องระหว่างสัน ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 3 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นทรายปนโคลน โคลน

แหล่งที่พบ พบหอยชนิดนี้มีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดชลบุรี ในรูปของน้ำปลา

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับหอยแครง แต่เนื่องจากมีขนาดเล็กกว่าจึงนิยมนำมาคองน้ำปลามากกว่านำไปประกอบอาหารอย่างอื่น

3. ครอบครัวหอยแมลงภู (Family Mytilidae)

หอยครอบครัวนี้อาศัยอยู่ในทะเล มีเปลือกบางขนาดเท่า ๆ กันทั้ง 2 ฝา ซึ่งยึดติดกันด้วยเอ็นเป็นเส้นยาว สีของเปลือกด้านนอกเข้ม ด้านในเป็นรู้ง กล้ามเนื้อยึดฝาทางด้านหน้า (anterior) เล็กกว่าด้านหลัง (posterior) มีตีนเป็นทอกลมรูปคล้ายเส้นซึ่งที่บริเวณโคนอวัยวะนี้มีต่อมกลั่นราก ชัง หรือหนวด (byssus) สำหรับใช้ยึดเกาะหรือย้ายที่ พบหอยในครอบครัวน้อย 2 สกุล 2 ชนิด

หอยแมลงภู
แผนภาพที่ 13 ภาพที่ 4

ชื่อไทย หอยแมลงภู หอยแมงปู
ชื่อภาษาอังกฤษ Sea mussel
ชื่อวิทยาศาสตร์ Perna viridis (Linnaeus, 1758)

ลักษณะ เปลือกมีสีเขียวเข้ม ด้านหัว (dorsal) เป็นมุมแหลม ด้านท้าย (ventral) มนกลม บนเปลือกมีลายเป็นวง ๆ ซ้อนกัน เปลือกซีกขวามีฟัน 2 ซี่ ซีกซ้ายมี 1 ซี่ สำหรับยึดเปลือกให้ติดกัน ริมเปลือกมีคอคอดนิท ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 7-10 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามไม้ปักโป๊ะ สถานที่ใกล้ปากแม่น้ำโดยทั่วไป โดยใช้ผนวคของมันทำการเกาะติดกับไม้ เหนือนั้นแน่น เป็นพวงหรือเป็นกลุ่มจำนวนมาก

แหล่งที่พบ หอยแมลงภูเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่คนไทย ฉะนั้นจึงพบหอยแมลงภูชนิดนี้มีจำหน่ายที่ตลาดของทุกจังหวัดในภาคตะวันออกและภาคตะวันตก

ประโยชน์ นิยมนำมารับประทานสดโดยนำมาต้ม ย่าง อบ จิ้มน้ำจิ้ม ยังนำไปทำหอยแมลงภูคองเค็ม และหอยแมลงภูแห้งซึ่งยังเป็นสินค้าขายออกที่สำคัญอย่างหนึ่งที่หารายได้ให้กับประเทศได้ไม่น้อย นอกจากนี้จะนำเนื้อของหอยมารับประทานแล้วเปลือกยังสามารถนำมาทำเป็นเครื่องประดับพวกโมบายได้อีกด้วย

หอยกะพง
แผนภาพที่ 13 ภาพที่ 5

ชื่อไทย หอยกะพง
ชื่อภาษาอังกฤษ Horse mussel
ชื่อวิทยาศาสตร์ Musculus senhousia (Benson, 1842)

ลักษณะ เปลือกยาวรีป่องตรงกลาง ด้านหน้า (anterior) งุ้มเข้าเล็กน้อย

ด้านหลัง (posterior) มนและมีแถบเส้นกศสีน้ำตาลอยู่ 4-5 แถบ เปลือกภายนอกมีสี
เขียวปนน้ำตาลหรือเหลือง ภายในเปลือกมีสีขาวปนม่วง ขนาดของเปลือกที่จำหน่ายคือ
ยาวประมาณ 3-4 ซม. กว้างประมาณ 1.5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามริมฝั่งทะเลที่เป็นโคลนโดยทั่วไป อยู่กันเป็นกลุ่มก้อนอย่างหนา
แน่น โดยมีหนวด (byssus) ยึดติดกันเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ

แหล่งที่พบ พบหอยชนิดนี้มีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง
จันทบุรี ตราด เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นิยมนำมารับประทานสดโดยวิธีต้กกับใบโหระพาหรือแกง แต่ก็ยังพบมีจำ
หน่ายในรูปคองน้ำปลาด้วย

4. ครอบครัวหอยลาย (Family Veneridae)

ลักษณะของหอยในครอบครัวนี้คือ เปลือกเกือบกลม ป้อม หรือเป็นรูปหัวใจ
บานพับมีฟัน 3 ซี่ ทั้งสองฝา เปลือกเป็นมัน เอ็น (ligament) ที่ยึดบานพับอยู่ภายนอก
ลักษณะยาวเรียว ภายในมีรอยของกล้ามเนื้อยึดฝาเป็นรูปไข้อยู่ 2 แห่ง การศึกษาครั้งนี้
พบหอยในครอบครัวนี้อยู่ 5 สกุล 5 ชนิด

หอยลาย

แผนภาพที่ 13 ภาพที่ 6

ชื่อไทย หอยลาย หอยหวาน

ชื่อภาษาอังกฤษ Surf clam, Baby clam

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Paphia undulata* Born

ลักษณะ เปลือกค่อนข้างแบน ฝาทั้งสองจะปิดสนิท เมื่อขึ้นจากน้ำแล้ว เปลือกค่อนข้าง
หนา มีลวดลายสีน้ำตาลเข้มตัดกันไปมาบนเปลือกทั้งสองด้าน ซึ่งมีพื้นเป็นสีเหลืองปน
น้ำตาล ความยาวของเปลือกประมาณ 5-6 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามชายฝั่งทะเล พื้นท้องทะเลที่เป็นโคลนเหลวโดยการชูครูดอยู่

แหล่งที่พบ หอยลายเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่คนไทยและมีปริมาณมาก จึงพบหอยชนิดนี้มี
 จำนวนที่ตลาดของทุกจังหวัดทั้งภาคตะวันออกและภาคตะวันตก ปัจจุบันพบว่ามีการส่งหอย
 ลายสดคองเกลือและบรรจุกระป๋องไปจำหน่ายต่างประเทศ โดยเฉพาะที่ประเทศมาเลเซีย
ประโยชน์ ใช้ในการประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่น ผัดใบโหระพา แกง เนื้อมัก
 มีรสหวาน บางครั้งจึงเรียกว่าหอยหวาน นอกจากนั้นเปลือกยังนำไปทำเป็นเครื่องประ-
 คัมได้อีกด้วย

หอยคลับลาย
 แผนภาพที่ 13 ภาพที่ 7

ชื่อไทย หอยคลับลาย หอยลาย

ชื่อภาษาอังกฤษ venus shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Meretrix lusoria* (Roding, 1798)

ลักษณะ เป็นหอยสองฝาคล้ายจำพวกหอยคลับ แต่มีลวดลายที่เปลือกคือบนฝามี
 ลวดลายแบบตาข่าย บนฝาทั้งสองด้านเป็นสีเหลืองอมน้ำตาล ขนาดความยาวของเปลือก
 ประมาณ 6-8 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามชายหาดที่เป็นทรายในระดับระหว่างน้ำขึ้นและน้ำลง

แหล่งที่พบ หอยชนิดนี้มีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดชลบุรี และระยอง

ประโยชน์ ใช้ประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยลายคือ ผัดใบโหระพา หรือต้มซूप
 แรกก่อนทำควรแช่น้ำทะเลทิ้งไว้ประมาณ 4-5 ชั่วโมง เพื่อให้คายทรายออกเสียก่อนและ
 นำเปลือกมาทำเป็นคลัมใส่เครื่องประดับ

หอยหวาน

แผ่นภาพที่ 13 ภาพที่ 8

ชื่อไทย หอยหวาน

ชื่อภาษาอังกฤษ Venus shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ Gafarium divaricatum (Gmelin, 1791)

ลักษณะ เป็นหอยสองฝาครอบกรวยหอยลาย ลักษณะเปลือกกลม รูปไข่ แข็งคอนข้างแบน มีสันเตี้ย ๆ และมีแถบสีน้ำตาลดำ พาดตามขวางของเปลือก ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 3-4 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามหาดทราย บริเวณ น้ำทะเลขึ้นถึง โดยฝังทรายอยู่

แหล่งที่พบ พบหอยชนิดนี้มีจำหน่ายที่ตลาดอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยลาย หรือต้มจิ้มกับน้ำจิ้ม เนื้อจะมีรสหวาน

หอยหวาน

แผ่นภาพที่ 14 ภาพที่ 1

ชื่อไทย หอยหวาน หอยลาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Venus shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ Tapes philippinarum (Adam & Reeve, 1350)

ลักษณะ เป็นหอยสองฝาครอบกรวยหอยลาย รูปร่างคล้ายหอยลาย แต่มีขนาดเล็กกว่า เปลือกแบน มีสันเตี้ย ๆ ตามยาว มักมีจุดสีดำกระจายอยู่บนเปลือก บนพื้นสีเหลืองอมน้ำตาล ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 3-4 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นทราย ทรายปนโคลน

แหล่งที่พบ พบหอยชนิดนี้มีจำหน่ายที่ตลาดอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์

นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยลาย เนื้อจะมีรสหวาน

หอยขาว

แผ่นภาพที่ 14 ภาพที่ 2

ชื่อไทย

หอยขาว หอยหวาน

ชื่อภาษาอังกฤษ

Venus shell

ชื่อวิทยาศาสตร์

Marcia clathrata (Deshayes, 1861)

ลักษณะ

เป็นหอยสองฝา ครอบครีวหอยลาย ลักษณะเปลือกมีสันตามยาว ลำตัวมีสีขาวอมเหลือง มีแถบสีน้ำตาลพาดขวางลงมาตามเปลือก ฝาละ 3-4 แถบ ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 5-6 ซม.

ถิ่นอาศัย

อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นทราย น้ำค่อนข้างตื้น

แหล่งที่พบ

พบหอยชนิดนี้มีจำหน่ายที่ตลาดอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี และ

ที่จังหวัดตราด

ประโยชน์

นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยลาย และนำมาต้มจิ้มน้ำจิ้ม

เนื้อจะมีรสหวาน

5. ครอบครีวหอยหลอด (Family Solenidae)

ลักษณะของหอยในครอบครีวนี้คือ เป็นหอยสองฝาชนิดหนึ่งที่ต่างจาก หอยสองฝาทั่ว ๆ ไป ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าค่อนข้างยาว ปลายมนรี มีบานพับ ติดตอนหัว ทั้งสองฝาประกบกันไม่สนิท การศึกษาครั้งนี้พบหอยในครอบครีวนี้อยู่ 1 สกุล 2 ชนิด ชื่อวิทยาศาสตร์นั้นได้มาจากการเทียบตัวอย่างจาก British Museum ของ อาจารย์อ้อจอง ประทีตสุนทรสาร ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หอยหิน

แผ่นภาพที่ 17 ภาพที่ 16

ชื่อไทย

หอยหิน หอยหลอด

ชื่อภาษาอังกฤษ

Razor clam

ชื่อวิทยาศาสตร์ Solen vitreus Dunker, 1861

ลักษณะ เปลือกยาวรี กอนข้างโค้ง ปลายเปลือกทั้งสองข้างมนรี ก้านในมีสีขาว
ท่อนนุ่ม ทางด้านหลัง (posterior) มีส่วนตีน (foot) โผล่ออกมาทำหน้าที่ขุดดิน
ในการฝังตัวของหอย ปลายเปลือกส่วนหน้า (anterior end) จะคอคอดเข้ามองเห็น
ได้ชัด ภายนอกของเปลือกมีสีเหลืองอ่อนภายในมีสีขาวปนฟ้า ขนาดความยาวของเปลือก
ประมาณ 3-4 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่บริเวณปากแม่น้ำ (Estuarine water) โดยฝังตัวอยู่ที่
กอนปากแม่น้ำที่เป็นโคลนปนทราย โดยฝังตัวในแนวคิง วิธีการจับหอยชนิดนี้โดยนำปูน
ขาวมาโรยที่ปากหอย จะทำให้หอยออกมาจากหอยให้จับได้

แหล่งที่พบ พบที่กอนปากแม่น้ำบางปะกง บางแสน จังหวัดชลบุรี นอกจากนี้ยัง
พบมีจำหน่ายตามตลาดในรูปหอยหลอดแห้งที่จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี
ตราด กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้โดยนำมาต้กับคนหอมแต่ไม่เป็นที่นิยม ที่นิยม
มากคือนำมาทำเป็นหอยหลอดแห้ง โดยนำหอยมาต้มกับเกลือ หรือใส่น้ำตาลทรายเล็กน้อย
นอยเมื่อต้องการความหวาน แลวนำเอาเนื้อหอยไปตากแห้ง จะได้อหอยหลอดแห้งซึ่ง
สามารถนำไปทอดรับประทานได้

หอยหลอด

แผนภาพที่ 17 ภาพที่ 5

ชื่อไทย หอยหลอด

ชื่อภาษาอังกฤษ Razor clam

ชื่อวิทยาศาสตร์ Solen regularis Dunker, 1861

ลักษณะ หอยหลอดชนิดนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับหอยหิน S. vitreus มาก แต่
ต่างกันตรงที่หอยหลอดชนิดนี้มีขนาดใหญ่กว่า (S. vitreus นั้นมีความยาวของเปลือก

ไม่เกิน 4 ซม.) และที่ปลายเปลือกส่วนหน้า (anterior end) จะเรียบไม่มีรอยคอด
ลักษณะอื่น ๆ เช่นเดียวกับหอยหิน ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 4-10 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ที่บริเวณปากแม่น้ำ (Estuarine water) โดยฝังตัวอยู่ที่คอน
ปากแม่น้ำที่เป็นโคลนปนทราย โดยฝังตัวในแนวตั้ง วิธีการจับหอยชนิดนี้เช่นเดียวกับวิธี
การจับหอยหิน

แหล่งที่พบ หอยชนิดนี้พบมากที่คอนหอยหลอดปากแม่น้ำแม่กลอง สมุทรสงคราม และ
พบที่คอนปากแม่น้ำบางปะกง บางแสน จังหวัดชลบุรี นอกจากนี้ยังพบมีจำหน่ายตาม
ตลาดในรูปหอยหลอดแห้งที่จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราก กาญจนบุรี
ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับหอยหิน และนิยมนำมาทำเป็นหอย
หลอดแห้ง

6. ครอบครัวหอยมีคโคโน (Family Cultellidae)

ลักษณะของหอยครอบครัวนี้ใกล้เคียงกับครอบครัวหอยหลอด ต่างกันที่
เปลือกของหอยมีคโคโนมีลักษณะแบน ไม่โค้ง คล้ายใบมีคโคโน เปลือกค่อนข้างจะเปราะ
กว่าพบหอยในครอบครัวนี้อยู่ 1 ชนิด

หอยมีคโคโน
แผนภาพที่ 14 ภาพที่ 4

ชื่อไทย หอยเสียบ หอยมีคโคโน

ชื่อภาษาอังกฤษ Razor clam

ชื่อวิทยาศาสตร์ Cultellus lacteus (Spengler, 1974)

ลักษณะ คล้ายกับหอยหลอด เปลือกเปราะค่อนข้างยาวรี แบน ปลายเปลือกทั้ง
สองด้านมนรี ด้านในมีเนื้อสีขาวอ่อนนุ่ม เปลือกมีสีเหลืองอ่อน บริเวณงอเปลือก (umbo)
มีสีขาว เปลือกเมื่อลอกออกจะมีสีขาว ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 6-9 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่บริเวณปากแม่น้ำ (Estuarine water) โดยฝังตัวอยู่ตาม
คอนทราย ชาวบ้านจะจับหอยชนิดนี้โดยวิธีการชุก

แหล่งที่พบ พบที่คอนทราย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี และที่คอนทราย
ปากแม่น้ำบางปะกง เขตตำบลอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี พบหอยชนิดนี้มีจำหน่ายในรูป
หอยสดมากที่ตลาดจังหวัดเพชรบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับหอยหลอดและหอยหิน

7. ครอบครัวหอยทิม (Family Pholadidae)

ลักษณะของหอยในครอบครัวนี้คือ เป็นพวกหอยสองฝาเปลือกเป็นรูป
ทรงกระบอก บาง เปราะ คอนหนาซ้อนกันเหมือนมงหลังคา ท่อน้ำรวมกันเป็นอันใหญ่
คอนปลายเป็นขน เอ็นตรงบานพับแข็ง ยึดหอคอยอยู่ภายนอก การศึกษาครั้งนี้พบหอยใน
ครอบครัวนี้อยู่ 1 สกุล 1 ชนิด

หอยทิม

แผ่นภาพที่ 17 ภาพที่ 4

ชื่อไทย หอยทิม, หอยทิมพการัง

ชื่อภาษาอังกฤษ Piddock

ชื่อวิทยาศาสตร์ Pholas orientalis (Gmelin, 1937)

ลักษณะ เปลือกมีขนาดค่อนข้างใหญ่เพรียวยาว บางและเปราะ มีสีขาว เมื่อ
เปิดฝาแล้วก็ยังมีส่วนหุ้มห่อหุ้ม ริมทางด้านหน้า (anterior) เป็นริ้ว รอยหยักคมอย่าง
ตะไบบนด้านบน (Dorsal) บริเวณบานพับยังมีเปลือกเล็ก ๆ ประกอบอีกสองชิ้น ท่อน้ำ
มีขนาดใหญ่และยาว แนบติดกันเกือบตลอดปลาย ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 10-
15 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามปากแม่น้ำตามสถานที่ที่เป็นโคลนค่อนข้างแข็งหรือโคลนปน
ทราย โดยการชุกอยู่ พบมากที่ปากแม่น้ำเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

แหล่งที่พบ พบหอยชนิดนี้มีจำหน่ายในรูปหอยพิมแห้งตามตลาดของจังหวัดชลบุรี ระยอง เทรา ระยอง จันทบุรี ตราก ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นิยมนำมาทำเป็นหอยพิมแห้งเช่นเดียวกับหอยหลอด คือนำหอยสดมากม ในน้ำเค็ม แล้วแกะเอาเนื้อออก เอาเนื้อมาเคล้าเกลือหรือผสมน้ำทะเลเล็กน้อย พอให้มีรสเค็มหรือหวานเล็กน้อย แล้วจึงเรียงตากให้แห้งบนแผง จากนั้นนำหอยแห้งไป ทอกรับประทาน หรือนำไปจำหน่ายต่อไป

8. ครอบครัวหอยเสียบ (Family Donacidae)

ลักษณะของหอยครอบครัวนี้คือ เป็นหอยทะเล เปลือกเป็นรูปคล้ายสาม เหลี่ยม เป็นรูปลิ้ม พื้นที่ยานพับมีฝาละ 2-3 ซี่ มีลายและสีต่างกัน ๆ กัน การศึกษาครั้งนี้พบหอยครอบครัวนี้อยู่ 1 สกุล 1 ชนิด

หอยเสียบ

แผนภาพที่ 14 ภาพที่ 3

ชื่อไทย หอยเสียบ

ชื่อภาษาอังกฤษ wedge shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ Donax faba Gmelin, 1971

ลักษณะ เปลือกค่อนข้างยาว รูปสามเหลี่ยม ด้านหน้า (anterior) ยาวกว่า ด้านท้าย (posterior) มีพื้นยัดฝาที่ยานพับฝาละ 3 ซี่ เปลือกด้านนอกมีลายหรือทาง เป็นสีต่าง ๆ เช่น น้ำตาล น้ำเงิน ม่วง และขาว ด้านในมีสีม่วงเป็นแห่ง ๆ ขนาด ความยาวของเปลือกประมาณ 2-3 ซม. กว้างประมาณ 1-1.5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามชายหาดที่เป็นทราย ในน้ำเค็มหรือน้ำกร่อย หอยเสียบมัก อยู่ตามผิวพื้นทราย หรือไม่ก็ฝังตัวลงลึกสักเล็กน้อย

แหล่งที่พบ พบตามชายหาดทรายของจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราก เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ นอกจากนั้นยังมีจำหน่ายที่ตลาดในรูปของหอยเสียบคองน้ำปลาที่

จังหวัดปราจีนบุรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา จันทบุรี ระยอง ตราด กาญจนบุรี ราชบุรี
เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นิยมนำมาคองนำไปลารับประทานกับข้าวต้ม

9. ครอบครัวหอยนางรมลอย (Family Pectinidae)

ลักษณะของหอยครอบครัวนี้คือ เป็นหอยสองฝาที่อาศัยอยู่ในทะเล
เปลือกทั้งสองไม่เท่ากัน ด้านล่าง (ventral) กดมนน ด้านบน (dorsal) โกล
บานพับ มีหู (earlike) ยื่นออกมา 2 ข้าง เปลือกมีสีสวยงาม พบหอยครอบครัวนี้
1 ชนิด

หอยพัก
แผนภาพที่ 14 ภาพที่ 8

ชื่อไทย หอยพัก หอยเชลล์ หอยนางรมลอย

ชื่อภาษาอังกฤษ scallop

ชื่อวิทยาศาสตร์ Amuseum pleuronectes (Linnaeus, 1758)

ลักษณะ เปลือกแข็งแต่เปราะ ผิวนอกเรียบเป็นมัน ที่งอยเปลือก (umbo)
มีหูยื่นออกมา 2 ข้าง เท่า ๆ กัน เปลือกบนมีสีน้ำตาลอ่อนปนสีทอง เปลือกล่างมีสีขาว
ด้านในของเปลือกทั้งสองมีสีขาวและชั้นเงามีสีน้ำตาลจากด้านบนของเปลือกมายังด้านล่าง
20 - 22 เส้น มองจากภายนอกเห็นเป็นแนวสัน มีกล้ามเนื้อยึดฝาขนาดใหญ่อยู่กลางฝา
1 อัน เอ็นที่บานพับอยู่ภายในเป็นรูปสามเหลี่ยมมีสีน้ำตาลเข้ม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง
ของหอยชนิดนี้ประมาณ 5-7 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โดยทั่วไปในระดับน้ำค่อนข้างลึก
จับได้โดยอวนลากหน้าดิน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัด ชลบุรี ฉะ-
เชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราด กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ มักจะนำเอาส่วนกล้ามเนื้อยึดฝามาประกอบอาหารเช่น นำไปผัดพริก ยำหอยเชลล์ ย่างไฟ หรือเผาแล้วจิ้มกับน้ำจิ้มรับประทาน หอยชนิดนี้มักจะถูกนำไปประกอบอาหารจำหน่ายในภัตตาคารทำให้มีราคาแพงสูง นอกจากนั้นเปลือกยังถูกนำมาทำเป็นเครื่องประดับเช่น โคมไฟและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ

10. ครอบครัวหอยจอบ (Family Pinnidae)

ลักษณะของหอยครอบครัวนี้คือ เป็นหอยสองฝาที่อาศัยในทะเล มีขนาดใหญ่ เปลือกมีลักษณะคล้ายเสียมหรือจอบขุดดิน การศึกษาครั้งนี้พบหอยครอบครัวนี้อยู่ 1 ชนิด

หอยจอบ

แผนภาพที่ 15 ภาพที่ 1

ชื่อไทย หอยจอบ หอยของพลู

ชื่อภาษาอังกฤษ Pen shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Atrina pectinata* (Linnaeus, 1767)

ลักษณะ เปลือกมีรูปร่างคล้ายเสียมหรือจอบขุดดิน ก้านบนแหลม ก้านล่างกว้าง ออก เปลือกมีสีเขียวปนน้ำตาลหรือเหลือง เปลือกด้านในท่อนบนมีสีน้ำตาลเข้ม ท่อนล่างมีสีน้ำตาลอ่อน ผิวนอกของเปลือกมีแนวสันจากก้านบนไปค้ำล่าง 9-10 สัน เปลือกนอกก้านบนเมื่อลอกผิวนอกออกจะเห็นผิวในมีลักษณะเป็นมุกมีสีน้ำตาลเข้ม เนื้อมีสีขาวอมส้ม มีกล้ามเนื้อยึดฝาขนาดใหญ่อยู่กลางฝา 1 อัน ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 20-30 ซม.

ถิ่นอาศัย อยู่ตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลนปนทราย หรือชายฝั่งทะเลที่เป็นทราย เขตที่มีหินปะการัง

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ เนื่องจากหอยชนิดนี้มีเนื้ออยู่เป็นจำนวนมากและมีกล้ามเนื้อยึดฝาขนาดใหญ่

ใหญ่ จึงนำทั้งสองส่วนมาประกอบอาหารได้แก่ ผัดกับใบหอม ผัดพริก นอกจากนั้นพบว่า ชาวประมงนำหอยนี้มาต้มแล้วนำเนื้อมาจึมนำจึมรับประทาน

11. ครอบครัวหอยนางรม (Family Ostreidae)

ลักษณะของหอยในครอบครัวนี้คือ เป็นหอยทะเล เปลือกหนา ขนาด และลักษณะไม่แน่นอน เนื่องจากบางตัวต้องอาศัยเกาะอยู่ในที่จำกัด หอยครอบครัวนี้ไม่มีตีน เปลือกซ้ายที่เกาะติดอยู่กับวัตถุ มักจะใหญ่กว่าและลึกกว่า เปลือกบน(เปลือกขวา) มักจะแบน ขอบเปลือกมีหรือไม่มีฟัน การศึกษารังนี้พบหอยครอบครัวนี้อยู่ 1 สกุล 2 ชนิด

หอยนางรม
แผนภาพที่ 14 ภาพที่ 6

ชื่อไทย หอยนางรม

ชื่อภาษาอังกฤษ Oyster

ชื่อวิทยาศาสตร์ Crassostrea commercialis (Born, 1954)

ลักษณะ เป็นหอยสองฝาซึ่งฝาทังสองไม่เท่ากัน เปลือกส่วนที่มีเนื้อ(เปลือกซ้าย) มักจะเว้าลึกลงไป เปลือกปิด(เปลือกขวา) มักจะแบนบาง ลักษณะปิดเปลือกไม่เหมือนกัน ขอบเปลือกมีฟันเรียงตลอด เปลือกมีสีเทาปนขาว เนื้อมีสีขาวขุ่น ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 3-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยเกาะตามก้อนหิน เสาไม้ทั่วไปตามริมฝั่งทะเล วิธีเก็บของชาวบ้านคือ ใช้เครื่องมือที่เรียกว่าสับนกเจาะเก็บเอาตามกองหิน

แหล่งที่พบ พบที่อ่างศิลา จังหวัดชลบุรี โดยเกาะอยู่ตามก้อนหินบริเวณชายฝั่งทะเล และมีการเพาะเลี้ยงโดยนำก้อนหินมากองตามชายฝั่งทะเลให้หอยมาเกาะ นอกจากนี้ยังพบมีจำหน่ายที่จังหวัดระยอง จันทบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่น หอยคองน้ำปลา หอยนางรมยำ หอยนางรมชุบไข่ทอด ข้าวต้มหอยนางรม แกงจืด

หอยนางรม

แผ่นภาพที่ 14 ภาพที่ 5

ชื่อไทย หอยนางรม

ชื่อภาษาอังกฤษ oyster

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Crassostrea* sp.

ลักษณะ เปลือกคานกลางมีรูปโค้งเวลาด้วยหรือจาน เปลือกคานบนแบนราบ และที่ขอบเป็นรอยจีบสีม่วง ผิวนอกของเปลือกบนเป็นแผ่นเรียงซ้อนเป็นชั้นมีสีขาวปนเหลืองอ่อน คานในมีสีขาวหรือสีม่วงเป็นแท่ง ๆ มีปุ่มเล็ก ๆ คล้ายฟันเป็นแถวบริเวณขอบเปลือกคานใน ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 7-9 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยเกาะตามกองหิน เสาไม้ทั่วไปตามริมฝั่งทะเล วิธีเก็บของชาวบ้านคือ ใช้เครื่องมือที่เรียกว่าสับนกเจาะเก็บเอาตามกองหิน

แหล่งที่พบ พบที่อ่างศิลา ศรีราชา จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ เป็นหอยที่มีราคาค่อนข้างแพงเนื่องจากนำมาลำบากและมีปริมาณค่อนข้างน้อย นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างได้แก่ หอยคองน้ำปลา หอยนางรมยำ หอยนางรมชุบไข่ทอด

12. ครอบครัวหอยนางรม (Family Plicatulidae)

ลักษณะของหอยในครอบครัวนี้คือ เปลือกมีรูปร่างไม่แน่นอน มีบานพับ (hinge) กลายครอบครัวหอยพัด (scallop) แต่ละเปลือกจะมีสันตามยาวของเปลือกทั้งสองเปลือก พบหอยครอบครัวนี้ 1 ชนิด

หอยนางรม
 แผนภาพที่ 14 ภาพที่ 7

ชื่อไทย หอยนางรม หอยตีนหมี่
 ชื่อภาษาอังกฤษ oyster
 ชื่อวิทยาศาสตร์ Plicatula imbricata Menke, 1843

ลักษณะ เปลือกทั้งสองเกือบเท่ากัน เปลือกที่มีเนื้ออยู่มากเวลาดงไปเล็กน้อย
 เปลือกคานบนเล็กนอยกว่า คานบนของเปลือกทั้งสองคล้าย ๆ กัน มีลักษณะเป็นแผ่นเรียง
 กันมีสีขาวปนสีม่วง แผ่นที่เรียงซ้อนกันจะเวลาดงและนูนขึ้นตลอดความกว้างของเปลือก
 จนเกิดเป็นสันขึ้นตามยาว คล้ายนิ้วมือหรือนิ้วเท้าของสัตว์ ชาวบ้านมักเรียกหอยชนิดนี้ว่า
 หอยตีนหมี่ ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 3-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยเกาะตามก้อนหิน ตามชายฝั่งทะเล

แหล่งที่พบ พบที่อ่างศิลาจังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง

ประโยชน์ นำไปประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับหอยนางรมทั่ว ๆ ไป ได้แกคอง
 นำปลา ยำ ซุปไซทอค

13. ครอบครัวเพรียงน้ำเค็ม (Family Teredinidae)

เป็นหอยสองฝาที่ชอบไชไม้ให้เป็นรู อาศัยเรียกตามคำพื้นเมืองว่า
 "เพรียง" หอยครอบครัวนี้เป็นอันตรายต่อเรือและเสาไม้ตามท่าเรือ ลักษณะของ
 เพรียงคือ รูปร่าง เหมือนหนอน มีเปลือกแข็งและคม สองซีกอยู่ตอนหัว ไช้เจาะไช
 สร้างรูเข้าไปอาศัยอยู่ พบอยู่เพียง 1 ชนิด

เพรียง
แผนภาพที่ 15 ภาพที่ 2

ชื่อไทย เพรียง หนอนเรือสยาม

ชื่อภาษาอังกฤษ Siam shipworm

ชื่อวิทยาศาสตร์ Teredo siamensis (Bartsch, 1927)

ลักษณะ รูปร่างเหมือนหนอน เปลือกอกอยู่ตอนหัวมี 3 พู แข็ง แต่ละพูจะมีสันดีนำตาลคาอยู่ เปลือกโดยทั่วไปมีสีขาวเหมือนสีกระดองหมึก บนเปลือกยังมีสันเรียงต่อกันเป็นรูปตัว V คว่ำ ตลอดแนวเปลือก ตอนปลายหางมีส่วนที่เป็นสารพวกหินปูนโผล่ออกมา 2 อัน คล้ายกระดูก ตอนปลายแยกเป็น 2 แฉก เรียกส่วนนี้ว่า pallets จะอยู่ติดกับท่อน้ำทั้ง 2 ท่อ ลำตัวโดยทั่วไปของเพรียงมีสีขาวขุ่น นุ่ม เปลือกมีสีขาวชัดเจนกว่า ขนาดความยาวลำตัวประมาณ 15-30 ซม.

ถิ่นอาศัย จะอยู่ในไม้ที่ลอยน้ำอยู่ โคนต้นแสม เจริญเติบโตในไม้ โผล่แต่เพียงส่วนท่อน้ำออกมามากนอกร อาศัยตามชายฝั่งทะเลทั่วไป

แหล่งที่พบ การศึกษารั้งนี้พบเพรียงมีจำหน่ายที่ตลาดอำเภอลง จังหวัดจันทบุรี โดยขายตัวสดก็นำจิมนำไปรับประทานสดได้เลย ชาวลุงไซทอไมดอมาเลี้ยงไว้เพื่อจับมาจำหน่ายหรือรับประทานต่อไป

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่าง เช่น คองน้ำส้ม คองน้ำปลา ซุปไซทอ นอกจากนั้นยังนำมารับประทานสดโดยจิมกับน้ำจิมได้อีกด้วย

14. ครอบครัวหอยกาน้ำจืด (Family Amblemidae)

ลักษณะของหอยครอบครัวนี้คือ เป็นหอยสองฝาหน้าจืดขนาดกลางถึงใหญ่ เปลือกทั้งสองหนา มีขนาดเท่าเปลือกบิวด์ไคสนิท ก้านในเปลือกเป็นนกก มีกล้ามเนื้อยึดเปลือกอยู่ 2 แฉก ขนาดเท่า ๆ กัน มีเอ็นยึดเปลือกอยู่ข้างนอก ตีนใหญ่ ไม่มีซังหรือราก (byssus) การศึกษารั้งนี้พบหอยครอบครัวนี้ 6 สกุล 7 ชนิด

หอยมุกน้ำจืด

แผนภาพที่ 15 ภาพที่ 3

ชื่อไทย หอยกาบ หอยกาบใหญ่ หอยมุกน้ำจืด

ชื่อภาษาอังกฤษ Fresh water mussel

ชื่อวิทยาศาสตร์ Chamberliana hainesiana (Lea, 1856)

ลักษณะ เปลือกทั้งสองมีขนาดเท่ากัน ใหญ่ หนามาก ท่างด้านหน้า (anterior) มน เปลือกภายนอกมีสีน้ำตาลดำ เห็นจอยเปลือก (umbo) อย่างชัดเจน พื้นด้านข้าง (pseudocardinal) เป็นสันสูงและยาวมีอยู่ 1 อันที่กาบขวาและ 2 อันที่กาบซ้าย รอยยึดเกาะของกล้ามเนื้อด้านหน้าลึกเห็นชัดเจน รอยยึดเกาะของกล้ามเนื้อด้านหลังสั้น มุกภายในด้านหน้ามีสีครีม ด้านท้ายมีสีบรอนซ์ (bronzy) ขนาดความยาวของเปลือก ประมาณ 18-25 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยในแม่น้ำซึ่งมีน้ำไหลตลอดเวลา น้ำลึก พื้นเป็นทราย จะฝังตัวอยู่ในทราย หรือพบบนทรายเวลาน้ำลง

แหล่งที่พบ การศึกษารังนี้ไคตัวอย่างเฉพาะเปลือกเท่านั้น ที่จังหวัดกาญจนบุรี จากการสอบถามชาวบ้านแถบนั้นทราบว่าเค็มหอยกาบชนิดนี้พบมากที่แม่น้ำแควน้อย มีการเก็บส่งไปขายญี่ปุ่น โดยญี่ปุ่นนำไปเลี้ยงเป็นหอยมุก ปัจจุบันหอยกาบชนิดนี้มีปริมาณลดลง หาได้ยากมาก

ประโยชน์ มักจะนำเอาหอยชนิดนี้มาประกอบอาหารโดยนำมาเผาหรือต้ม แล้วนำเอาส่วนเนื้อหั่นแล้วนำมาฆ่าโดยใส่กับมะพร้าวคั่ว ใบสะระแหน่ ตะไคร้ พริกป่น บีบมะนาว ใส่ให้รสจัด นอกจากนั้นยังนำเปลือกไปทำเป็นเครื่องประดับพวกมุก ทำเป็นผลิตภัณฑ์หอยมุก ที่จังหวัดระนองเป็นจำนวนมาก

หอยกานน้ำจืด
แผนภาพที่ 15 ภาพที่ 4

ชื่อไทย หอยกาน

ชื่อภาษาอังกฤษ Fresh water mussel

ชื่อวิทยาศาสตร์ Hyriopsis (Limnoscapha) myersiana (Lea, 1856)

ลักษณะ เปลือกค่อนข้างใหญ่ หนา เกือบเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตอนท้าย (posterior) จะยกขึ้นเป็นปีกรูปสามเหลี่ยม ในตัวแก่ปีกมักจะหักหายไป เปลือกมีสีน้ำตาลปนดำ พื้นด้านข้าง (Pseudocardinal) เป็นสันสูงและยาว มีอยู่ 1 อัน ที่กานขวและ 2 อันที่กานซ้าย รอยยึดเกาะของกลามเนื้อคานหน้าแยกออกจากกันเป็น 3 รอย ดึงเห็นชัดเจน รอยยึดเกาะของกลามเนื้อคานหลังต้นจนเกือบไม่เห็น ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 12-15 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ในแม่น้ำ ผังตัวอยู่ที่พื้นทรายหรือทรายปนโคลน

แหล่งที่พบ พบที่แม่น้ำแควน้อย จังหวัดกาญจนบุรี และมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดกาญจนบุรีด้วย มีขายเฉพาะเนื้อหรือขายทั้งเปลือกเลย

ประโยชน์ นำเนื้อไปประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับหอยกานทั่ว ๆ ไป คือ ยำ หรือตัดกับใบโหระพา

หอยกานน้ำจืด
แผนภาพที่ 17 ภาพที่ 7

ชื่อไทย หอยกานน้ำจืด หอยปีก

ชื่อภาษาอังกฤษ Fresh water mussel

ชื่อวิทยาศาสตร์ Hyriopsis (Hyriopsis) bialatus Simpson, 1900

ลักษณะ เปลือกยาวเรียว ตัวอ่อนเปลือกบางจะหนาเมื่อแก่ ตอนท้าย (posterior) ยกขึ้นเป็นปีกรูปสามเหลี่ยม ในตัวแก่ปีกมักจะหักหายไป สีของเปลือกเมื่อวัยอ่อนเป็นสีเขียว

อ่อน ในวัยแก่เป็นสีเขียวแกมดำ มุกด้านในมีสีฟ้าอ่อน บานพับแคบ กาบขามีฟันด้านข้าง 1 อัน คอนข้างสูงกว่าของกาบชายซึ่งมี 2 อัน รอยยึดเกาะของกล้ามเนื้อ ตอนหน้าเป็นรูปกลมเล็ก ตอนท้ายจะตั้ง ขนาดความยาวประมาณ 9-15 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ในแม่น้ำ ลำคลอง โดยฝังตัวอยู่ตามพื้นทรายหรือโคลนปนทราย

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดจันทบุรี โดยจำหน่ายปนกับหอยหวาน

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับหอยกาบชนิดอื่น

หอยกาบน้ำจืด

แผ่นภาพที่ 15 ภาพที่ 5

ชื่อไทย หอยกาบน้ำจืด

ชื่อภาษาอังกฤษ Fresh water mussel

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Pilsbryochoncha exilis exilis* (Lea, 1839)

ลักษณะ เปลือกบาง ยาว ทางด้านหน้า (anterior) มีรอยของการเจริญเติบโตเห็นได้ชัด เปลือกมีสีเขียวแกมเหลือง ทางด้านท้าย (posterior) จะยกขึ้นเล็กน้อย บานพับ (hinge) ไม่มีฟัน รอยยึดเกาะของกล้ามเนื้อด้านหน้าเล็กพอสมควร รอยยึดเกาะของกล้ามเนื้อด้านหลังเกือบมองไม่เห็น มุกภายในเป็นสีขาวปนฟ้า ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 7-11 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องน้ำ บ่อ คลอง โดยฝังตัวตามพื้นโคลน

แหล่งที่พบ พบที่ลำคลองอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี นอกจากนี้ยังมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดราชบุรีด้วย

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยกาบทั่ว ๆ ไป เช่น ยำ ผัด

หอยกานน้ำจืด
แผนภาพที่ 15 ภาพที่ 6

ชื่อไทย หอยกาน

ชื่อภาษาอังกฤษ Fresh water mussel

ชื่อวิทยาศาสตร์ Pilsbryochoncha exilis compressa (Mortens, 1860)

ลักษณะ คล้ายกับหอยกานชนิด Pilsbryochoncha exilis exilis มาก แต่ทางด้านท้ายคอนบนยกตัวขึ้นมากกว่า บานพับไม่มีฟัน รอยยึดเกาะของกล้ามเนื้อที่จนเกือบมองไม่เห็น เปลือกมีสีขาวปนน้ำตาลหรือดำ มุกภายในเป็นสีขาวปนฟ้า ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 9-13 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นที่หนองนา บ่อ คลอง โดยฝังตัวตามพื้นโคลน

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดสดอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยกานทั่ว ๆ ไป เช่น ยำ ผัด

หอยกานน้ำจืด
แผนภาพที่ 15 ภาพที่ 7

ชื่อไทย หอยกาน

ชื่อภาษาอังกฤษ Fresh water mussel

ชื่อวิทยาศาสตร์ Pseudodon inoscularis cumingi (Lea, 1850)

ลักษณะ เปลือกเป็นรูปไข่ ไม่มีสันบนเปลือก ผิวค่อนข้างเรียบ พื้นคานข้าง (Pseudocardinal) ค่อนข้างเรียบ ไม่สูง เคนซี่คเช่นหอยกานชนิดอื่น ๆ รอยยึดเกาะของกล้ามเนื้อทางคานหน้าเล็ก รอยยึดเกาะของกล้ามเนื้อทางคานหลังสั้น เปลือกมีสีน้ำตาลปนดำ มุกภายในเป็นสีขาวหรือชมพูอ่อน ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 7-8 ซม.

ถิ่นอาศัย มักพบหอยกานชนิดนี้ตามลำธารน้ำหรือในแม่น้ำ โดยฝังตัวอยู่ตามพื้นทราย

หรือทรายปนโคลน

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายปนกับหอยขมที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ประโยชน์ นำมาประกอบอาหาร เช่นเดียวกับหอยกาบชนิดอื่น ๆ

หอยกาบลาย

แผนภาพที่ 15 ภาพที่ 8

ชื่อไทย หอยกาบลาย หอยลาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Fresh water mussel

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Scabies cripata* (Gould, 1843)

ลักษณะ เปลือกยาวขนาดเล็ก หน้า รูปไข่ ตอนกลางจะคอดเข้าเล็กน้อย ด้าน
หน้ามนกลม ด้านท้ายลาดต่ำลงเล็กน้อย ที่เปลือกนอกมีลายเป็นรูปตัว M ตัดกันเป็นสันขึ้น
มาซีกมีสีเขียวสดบนพื้นเหลือง มุกภายในเปลือกเป็นสีขาว พื้นด้านข้างเป็นสันเตี้ย ๆ อยู่
กาวละ 1 สัน รอยยึดเกาะของกลามเนื้อทางด้านหน้าค่อนข้างลึก ด้านหลังสั้น ขนาดความ
ยาวของเปลือกประมาณ 4-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามคลอง พื้นเป็นโคลนหรือพื้นดินโดยฝังตัวอยู่ เมื่อน้ำลงจะพบอยู่
บนพื้นดินเลยก็มี จับได้โดยการงมหรือใช้ตะแกรงล่อน

แหล่งที่พบ พบที่ลำคลองและมีจำหน่ายที่ตลาดอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
มีจำหน่ายทั้งตัวเป็น ๆ หรือเฉพาะส่วนเนื้อที่คมแล้ว

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับหอยกาบทั่ว ๆ ไป เช่น ยำ ผัด

หอยโตนควัว

แผนภาพที่ 16 ภาพที่ 1

ชื่อไทย หอยโตนควัว หอยกาบ

ชื่อภาษาอังกฤษ Fresh water clam

ชื่อวิทยาศาสตร์ Physunio superbus (Lea, 1843)

ลักษณะ เปลือกมีขนาดค่อนข้างใหญ่ อวนทองมาก คานหลังทั้งสองไม่เท่ากัน คานหน้าเล็ก คำ เปลือกเป็นรูปสามเหลี่ยมโดยไซคานหลังเป็นฐาน เปลือกบางมีสีเหลืองอมเขียวเมื่อวัยอ่อน เมื่อแก่จะมีสีเขียวปนน้ำตาลและเปลือกหนา มุกภายในเป็นสีขาว พื้นคานข้างเป็นสันขึ้นมาเห็นชัด รอยยึดเกาะของกลามเนื้อคั้นจนเกือบมองไม่เห็น ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 4-10 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามบ่อ บึง แม่น้ำ พื้นดินปนทราย โดยฝังตัวอยู่จับได้โดยการรุม

แหล่งที่พบ พบที่แม่น้ำแควน้อย และมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดกาญจนบุรีด้วย

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับหอยกาบทั่ว ๆ ไป

15. ครอบครัวหอยขวาน (Family Corbiculidae)

ลักษณะของหอยครอบครัวนี้คือ เป็นหอยสองฝาหน้าจืดเปลือกเป็นรูปสามเหลี่ยมเกือบกลม หรือรูปหัวใจ เปลือกหนาแข็งแรงมีลายซ้อนกันบนเปลือก บานพับแต่ละฝาประกอบด้วยฟัน 3 ซี่ อาศัยตามแหล่งน้ำจืดทั่ว ๆ ไป การศึกษารังนี้พบหอยในครอบครัว 2 สกุล 5 ชนิด

หอยขวาน

แผนภาพที่ 16 ภาพที่ 2

ชื่อไทย หอยขวาน หอยเคียว

ชื่อภาษาอังกฤษ Axe shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ Corbicular noetlingi Martens, 1899.

ลักษณะ เปลือกเป็นรูปรี คานข้างของเปลือกทั้งสองไม่เท่ากัน มีสันบนเปลือกอย่างเด่นชัด เปลือกโดยทั่วไปมีสีน้ำตาลปนดำ ตอนกลางของเปลือกมีสีเหลืองออกน้ำตาล ภายในเปลือกเป็นสีม่วง พื้นคานข้างส่วนหน้าเป็นสันชัดเจนและมีรอยฟันถี่ ๆ บนสันพื้นคานข้างตอนท้ายเป็นสันยาวปลายโค้งเข้าหาเปลือก ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 3 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยในแหล่งน้ำจืดไคแก แม่น้ำ ลำคลอง บริเวณพื้นที่เป็นโคลนหรือโคลนปนทราย โดยการฝังตัวอยู่จับไคโดยการงมหรือใช้ตะแกรงลอน

แหล่งที่พบ พบที่จังหวัดปราจีนบุรี และกาญจนบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารไคเป็นจิ้มยมน คือ นำไปต้กับใบโหระพา โดยนำหอยทิ้งมหาไคแช่น้ำทิ้งไว้ประมาณ 3-4 ชั่วโมง เพื่อให้คายทรายหรือโคลนออก แล้วนำไปต้กึ่งเปลือก เนื้อของหอยหวานมีรสค่อนข้างหวาน

หอยหวาน

แผนภาพที่ 16 ภาพที่ 3

ชื่อไทย หอยหวาน หอยเปลือก

ชื่อภาษาอังกฤษ Axe shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ Corbicular cyreniformes Prime, 1860

ลักษณะ เปลือกเกือบเป็นรูปสามเหลี่ยม คานข้างของเปลือกทั้งสองข้างเท่ากัน มีสันบนเปลือกเคนซัด เปลือกมีสีน้ำตาลปนดำหรือมีสีเขียวมะกอก ภายในเปลือกเป็นสีม่วงหรือสีคราม พื้นคานข้างตอนหน้าเป็นสันตามยาวเตี้ย ๆ เกือบจะไม่เห็นรอยสันบนสันพื้นคานข้างตอนหลังเป็นสันสูงกว่า ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 2-2.5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยในแหล่งน้ำจืดไคแก แม่น้ำ ลำคลอง บริเวณพื้นโคลนหรือโคลนปนทราย โดยการฝังตัวอยู่ จับไคโดยการงมหรือใช้ตะแกรงลอน

แหล่งที่พบ พบหอยชนิดนี้ที่จังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยหวาน C. noetlingi

หอยหวาน

แผนภาพที่ 16 ภาพที่ 4

ชื่อไทย หอยหวาน หอยเปลือก

ชื่อภาษาอังกฤษ Axe shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ Corbicular iravadica Haley & Thebald, 1876

ลักษณะ ขนาดค่อนข้างเล็ก เปลือกบาง สันบนเปลือกไม่คอบยเค้นชัด เปลือกนอกมีสีน้ำตาลปนเหลือง ภายในมีสีครามหรือสีขาว สันบนเปลือกเป็นสันห่าง ๆ พันท่านข้างเป็นสันเตี้ย ๆ ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 1.5 - 2 มม.

ถิ่นอาศัย อาศัยในแม่น้ำ บริเวณพื้นที่โคลนหรือโคลนปนทราย

แหล่งที่พบ พบที่จังหวัดตาก

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับหอยขวาน C. noetlingi

หอยขวาน

แผนภาพที่ 17 ภาพที่ 8

ชื่อไทย หอยขวาน

ชื่อภาษาอังกฤษ Axe shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ Corbicula lamarckiana Prime, 1864

ลักษณะ เปลือกเป็นรูปไข่ ไม่นานมากมีสีออกเหลือง เมื่ออยู่ในวัยอ่อน เมื่อวัยแก่จะมีสีน้ำตาลปนเหลืองหรือมีสีเขียวมะกอก ภายในเปลือกมีสีน้ำตาลเงินเข้ม ตอนท้ายส่วนเปลือก (posterior) จะรีออกไปเล็กน้อยทำให้เปลือกมีรูปไข่ เอ็นตรงบานพับมีขนาดเล็กแตกค่อนข้างสูง ขนาดความยาวของเปลือกประมาณ 2-3 มม.

ถิ่นอาศัย อาศัยบริเวณแม่น้ำ ลำคลอง พื้นที่โคลนหรือโคลนปนทราย

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดจันทบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหอยขวานชนิดอื่น

หอยกัน

แผนภาพที่ 16 ภาพที่ 5

ชื่อไทย หอยกัน หอยพอก

ชื่อภาษาอังกฤษ Axe shell

ชื่อวิทยาศาสตร์ Polymesoda coaxans (Gmelin, 1791)

ลักษณะ เปลือกมีลักษณะคล้ายหอยคัลบ มีสันรอบฝา มีสีเขียวแก่ เมื่อมีอายุ ยิ่งแก่มากเปลือกจะมีสีน้ำตาลเข้มขึ้น ที่งอยเปลือก (umbo) จะมีจุดหินปูนสีขาวดักลงไป ในเปลือกหอย เปลือกคานในจะสร้างหินปูนสีขาวเช่นเดียวกับการสร้างหินปูนของหอยนางรม ขนาดเมื่อโตเต็มที่วัดความกว้างของเปลือกหอยได้ 7-8 ซม.

ถิ่นอาศัย หอยกันจะฝังตัวตามดินเลน โคนต้นไม้พวกลำพู โกงกาง ตาตุ่ม ฯลฯ แถบชายทะเลทั่ว ๆ ไป สามารถเจริญเติบโตได้ทั้งน้ำจืด น้ำกร่อยและน้ำเค็ม

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดตราด

ประโยชน์ เนื่องจากเนื้อหอยกันไม่ค่อยมีกลิ่นคาว จึงนำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างปรุงอาหารสด ๆ เช่น ปลา โดยใช้เนื้อหอยสดมาบีบมะนาวใส่พริกป่น ตะไคร้ ใบสะระแหน่ ปรุงเป็นอาหารสุก เช่น ผักโขมกะเพรา ต้มยำ แกงเผ็ด ฯลฯ

ค) พวกหมึก เป็นสัตว์ที่อยู่ใน class Cephalopoda ประกอบด้วยหมึกชนิดต่าง ๆ และหอยวงช้าง บางพวกมีเปลือกอยู่นอกตัวบางพวกอยู่ในตัว และบางพวกไม่มีเลย ที่หัวมีตาเป็น complex eye ซึ่งเจริญไค่ดีกว่าพวกสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังด้วยกัน มีหนวด 8 หรือ 10 เส้น ซึ่งเจริญมาจาก foot มี siphon เจริญดีเป็นท่อเกินซักราก

1. ครอบครัวหมึกกระดอง (Family Sepiidae)

หมึกในครอบครัวนี้เรียกว่า หมึกกระดอง กวาคือมีกระดอง (cuttle bone) เรียกว่าหินทะเล เป็นสารประกอบของพวกหินปูน มีหน้าที่ช่วยค้ำจุนตัวอยู่ข้างใน มีเหงือกใช้หายใจอยู่ 2 อัน มีหนวด 10 เส้น ซึ่งมีปุ่มตุ่มอยู่ 4 แถว การศึกษาครั้งนี้พบหมึกในครอบครัวนี้อยู่ 2 สกุล 5 ชนิด

หมึกกระดอง

แผนภาพที่ 9 ภาพที่ 1

ชื่อไทย หมึกกระดอง หมึกลายเสือ

ชื่อภาษาอังกฤษ cuttlefish

ชื่อวิทยาศาสตร์ Sepia pharaonis Ehrenberg, 1831.

ลักษณะ มีอบนทวนมีปุ่มคูด 8 แถว ตามยาว แถวที่ 3 และ 4 มีขนาดใหญ่กว่า แถวคานข้างมาก กระจกแข็งรูปไข่ คานทองบริเวณที่มีลายเป็นร่องลึกกว้างขอบในคาน ท้ายสุดของกระจกขยายแผ่เป็นชั้นกว้าง ที่ราบตอนหน้าสั้นเว้าตอนกลางเล็กน้อย บริเวณ ที่มีลายยาวมากกว่า $\frac{1}{2}$ ของความยาวกระจก มีลายเป็นรูป วิกัลป์ (Λ) ยอดมน สี แสดงความแตกต่างระหว่างเพศ สีทางคานหลังของตัวผู้สีน้ำตาลดำมีลายเป็นแถบสีฟ้า คล้ายเสื้อที่ดำตัว และหัวในตัวของเมียสีน้ำตาลเทา มีลายเป็นจุดสีจาง ๆ ทั่วไป หรือบางที่เป็นแถบสีเข้มและจางสลับกัน คานทองของทั้งสองเพศมีสีขาว มีจุดสี (chromatophore) น้ำตาลแดง กระจายอยู่ทั่วไป เป็นหมึกกระจกที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในพวกหมึกกระจกด้วยกัน ความยาวของลำตัวประมาณ 20-30 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่บริเวณพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดยอวนลากหน้าดิน โปะะ หมึกชนิดนี้มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของไทยมาก ปัจจุบันเริ่มมีการเลี้ยงหมึกชนิดนี้เพื่อส่ง ไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

แหล่งที่พบ พบหมึกชนิดนี้ที่หาเหยียบเรือประมงของจังหวัด ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราก เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มักจะไม่ค่อยพบในตลาดเนื่องจาก หมึกชนิดนี้มีขนาดใหญ่จะถูกส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่น บิง คัดเค็ด ยำ หมึกตากแห้ง แซ่แข็ง จำหน่ายไครากากีทั้งในและต่างประเทศ ยังนำไปทำเป็นอุตสาหกรรมหมึกแห้ง โดยทำเป็นชิ้นเล็ก ๆ ใสถุงเช่น หมึกเตาทอง วิก้า ฯลฯ นอกจากนั้นกระจกหมึกยังถูก นำไปเข้าเครื่องยาไทยและสัตว์เป็นอาหารของนกหงส์หยก

หมึกกระจก

แผนภาพที่ 9 ภาพที่ 2

ชื่อไทย หมึกกระจก

ชื่อภาษาอังกฤษ cuttlefish

ชื่อวิทยาศาสตร์ Sepia recurvirostra Steenstrup, 1875

ลักษณะ มีบนหนวคมีปุ่มคุด 5-6 แถว ตามยาว แถวกลางมีปุ่มคุด 5 - 6 อัน มีขนาดใหญ่กว่าปุ่มคุดอันอื่น ๆ มาก กระจกแข็งยาวเรียวปลายคานหนาคนข้างแหลม คานทองบริเวณที่มีลาย เรียบหรือเป็นร่องจาง ๆ ขอบในคานท้ายสุดยกสูงเป็นชั้นแคบ ๆ เชื่อมติดกับขอบนอก มีสารแข็งสีน้ำตาลคลุมอยู่ 2 ข้าง คานหลังของตัวผู้มีสีน้ำตาลดำ มีลายเป็นแถบสีฟ้าตามขวางแคบ ๆ ที่ลำตัวและหัว ตัวเมียมีสีน้ำตาล ทั้งสองเพศ ฐานของแพนมีแถบสีขาวเล็ก ๆ รอบลำตัว คานทองสีขาวมีจุดสีน้ำตาลแดงกระจายทั่วไป ขนาดความยาวของลำตัวประมาณ 10-15 ซม.

ถิ่นอาศัย อยู่บริเวณริมทะเลตามสถานที่ชื้น พื้นท้องทะเลเป็นโคลน จับได้โดยโป๊ะ อวนลากหน้าคืน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายตามตลาดของจังหวัดชลบุรี ระยอง ตราด และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่นเดียวกับหมึกกระดองชนิดอื่น

หมึกกระดอง

แผนภาพที่ 9 ภาพที่ 3

ชื่อไทย หมึกกระดอง

ชื่อภาษาอังกฤษ cuttlefish

ชื่อวิทยาศาสตร์ Sepia aculeata Furrussac & d'Orbigny, 1835

ลักษณะ มีบนหนวคมีปุ่มคุดขนาดเล็ก 10-12 แถว โกล่เคียงกันตามความยาว กระจกแข็ง ยาวรูปไข่ คานทองบริเวณที่มีลาย เรียบหรือหูนเล็กนอย ขอบในคานท้ายกระดองเป็นสันนูนโคง คานหลังลำตัวเป็นสีน้ำตาลดำ ตัวผู้มีลายสีฟ้าแถบเล็ก ๆ พาดตามขวางของลำตัว ฐานของแพนมีลายสีขาวรอบตัว ตัวเมียมีแถบสีเข้มและจางสลับกันหรือเป็นจุดสีจาง ๆ คานทองสีขาวมีจุดสีน้ำตาลแดงทั้งสองเพศ ขนาดความยาวของลำตัวประมาณ 9-10 ซม.

ถิ่นอาศัย อยู่บริเวณริมทะเลตามสถานที่คั่น พื้นท้องทะเลเป็นโคลน จับได้โดยโป๊ะ
อวนลากหน้าดิน
แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายตามตลาดของจังหวัดชลบุรี ฉะ-
เชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราก และประจวบคีรีขันธ์ พบว่าหมึกกระดองส่วนใหญ่ที่มี
จำหน่ายตามตลาดมักเป็นชนิดนี้

หมึกกระดอง

แผนภาพที่ 9 ภาพที่ 4

ชื่อไทย หมึกกระดอง

ชื่อภาษาอังกฤษ cuttlefish

ชื่อวิทยาศาสตร์ sepia brevimana Steenstrup, 1875

ลักษณะ มีอบนมีขนาดเล็กมาก มีปุ่มคุดขนาดเล็กไม่เท่ากัน 5-8 แถวตามยาว
กระดองแข็ง ก้านของบริเวณที่มีลายมีร่องลึกกว้าง ก้านท้ายสุดเป็นแผ่นเล็ก ๆ ผิวเรียบ
เป็นแฉงตรงกลางเล็กน้อยเชื่อมกับขอบนอก สีของตัวเมียและตัวผู้ไม่แตกต่างกัน ก้านหลัง
มีสีน้ำตาล มีจุดสีชดทัวไป ฐานของแพนมีแถบสีขาวโดยรอบ ก้านของสีขามีเม็ดสีน้ำตาล
แดงทัวไป เป็นหมึกขนาดเล็กยาวประมาณ 3-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อยู่ตามริมทะเล พื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดยอวนลากหน้าดิน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงจังหวัดตราด หมึกกระดองชนิดนี้พบเป็นจำนวน
น้อย

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหมึกกระดองชนิดอื่น ๆ

หมึกกระดองก้นไหม

แผนภาพที่ 9 ภาพที่ 5

ชื่อไทย หมึกกระดอง หมึกกระดองก้นไหม

ชื่อภาษาอังกฤษ cuttlefish

ชื่อวิทยาศาสตร์ Sipiella inermis (Ferrussac & d'Orbigny, 1835)

ลักษณะ ลำตัวมีตอมและช่องเปิดทางคานท้ายระหว่างแพน มีมัมปุกขนาดเล็ก 13 - 16 แถว กระจกแข็งรูปไข่ คานทองนูนมาก ทางคานหน้าบริเวณที่มีลายนูนเป็นร่องจาง ๆ ขอบในไม่คอบยเจริญแผ่เป็นแผ่นคานท้ายเป็นสันเตี้ยแคบไม่มีหนาม คานหลังตัวผู้มีสีขาวยมมีจุดสีน้ำตาลดำ บริเวณขอบของแพนเป็นแถบสีจาง ๆ กว้างส่วนอื่น ๆ ตัวเมียเป็นรอยตามยาวตามฐานของแพนกลางหลังมีสีน้ำตาลดำ มีจุดสีขาวยเล็กทางคานทองของทั้งสองเพศและมีสีขาวย จุดสีน้ำตาลแดงกระจายทั่วไป ขนาดความยาวลำตัวประมาณ 7-10 มม.

ถิ่นอาศัย อาศัยบริเวณริมทะเล พื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดยอวนลากหน้ากิน
แหล่งที่พบ พบที่หาเทียบเรือประมง และมีจำหน่ายตามตลาดของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราก เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับหมึกกระดองชนิดอื่น ๆ ทั้งสดและตากแห้ง หมึกกระดองชนิดนี้ก็เป็นอีกชนิดหนึ่งที่มีการส่งเสริมให้ทำการเพาะเลี้ยง

2. ครอบครัวหมึกกล้วย (Family Loliginidae)

ลักษณะของหมึกครอบครัวนี้คือตัวเรียวยาว มีหนวด 10 เส้น หนวดแต่ละเส้นมีมัมปุกอยู่ 4 แถว มีกระจกเป็นแผ่นใสยาวเรียวยาวซึ่งเป็นสารพวก chitin พบหมึกในครอบครัวนี้ 2 สกุล 4 ชนิด

หมึกกล้วย

แผนภาพที่ 9 ภาพที่ 6

ชื่อไทย หมึกกล้วย
ชื่อภาษาอังกฤษ Squid
ชื่อวิทยาศาสตร์ Loligo formosana Sasaki, 1929

ลักษณะ แพนยาวประมาณ $\frac{2}{3}$ ของความยาวลำตัว วงแหวนมัมปุกแขนงที่ 3 ขอบคานบนมีฟันแหลม 10 - 15 ฟัน ขอบคานล่างเป็นทุ่มเล็ก ๆ ขนาดไม่สม่ำเสมอ วงแหวนมัมปุกอันใหญ่ที่สุดบนมือขอบมีฟันแหลมใหญ่ 6-12 ฟัน และระหว่างฟันใหญ่มีฟันเล็ก ๆ แทรก

อยู่ 1-4 ฟัน ลำตัวใสมีเมือกสีม่วงแดงกระจายอยู่ เป็นหมึกขนาดใหญ่ ยาวตั้งแต่ 10-50 ซม.

ถิ่นอาศัย ชอบอาศัยอยู่กับพื้นท้องทะเลตามสถานที่ที่เป็นโคลน โคลนปนทราย โดยทั่วไปในเวลากลางวันขึ้นหาอาหารในเวลากลางคืนตามบริเวณผิวน้ำทะเล จับได้โดยใช้ไฟล่อ แล้วใช้แหพอคหรือซอนหมึก นอกจากนั้นยังจับโดยโป๊ะ อวนลากหน้าคืน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายตามตลาดของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราก ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และตาก ซึ่งนำไปจากกรุงเทพฯ หมึกกล้วยที่มีจำหน่ายตามตลาดส่วนใหญ่เป็นหมึกชนิดนี้

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่น ต้มยำ ทอด แกงจืด ยำหมึก ยังนำไปทำเป็นหมึกตากแห้งส่งจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศได้ราคาสูง หมึกตากแห้งที่พบมีการจำหน่ายตามร้านกาแฟหรือรถไสหัว ๆ ไป ส่วนใหญ่จะเป็นพวกหมึกกล้วย นอกจากนั้นยังนำหมึกกล้วยไปทำเป็นอุตสาหกรรมหมึกแห้ง หมึกอบกรอบ โดยใส่ถุงพลาสติกจำหน่าย

หมึกกล้วย

แผนภาพที่ 9 ภาพที่ 7

ชื่อไทย หมึกกล้วย

ชื่อภาษาอังกฤษ Squid

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Loligo duvaucelii* d'Orbigny, 1835

ลักษณะ แขนยาวประมาณ $\frac{1}{2}$ ของความยาวลำตัว วงแหวนของปุ่มดูดบนแขนที่ 3 มีฟันดีเหลี่ยม 7-11 ฟัน ทางขอบคานบน ขอบคานล่างเรียบ วงแหวนปุ่มดูดอันใหญ่ที่สุดบนมือมีฟันแหลมโค้ง 14-17 ฟัน ลำตัวใสมีเมือกสีม่วงแดงกระจายอยู่ ลักษณะใกล้เคียงกับชนิด *Loligo formosana* มาก ขนาดความยาวประมาณ 7-20 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย โดยทั่วไปในเวลา

กลางวันขึ้นหาอาหารเวลากลางคืนตามบริเวณผิวน้ำทะเล จับได้โดยใช้ไฟล่อ แล้ว
ใช้แหทอดหรือช้อนหมึก นอกจากนั้นยังใช้โป๊ะ อวนลากหน้าดิน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายตามตลาดของทุกจังหวัดทั้งในภาค
ตะวันออกและภาคตะวันตก หมึกกล้วยที่มีจำหน่ายในตลาดส่วนใหญ่เป็นหมึกชนิดนี้และชนิด

Loligo formosana

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่น ต้มยำ ทอด แกงจืด ยำหมึก
ยังนำไปทำเป็นหมึกตากแห้งส่งจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศได้ราคาสูง

หมึกกล้วย

แผ่นภาพที่ 9 ภาพที่ 8

ชื่อไทย หมึกกล้วย

ชื่อภาษาอังกฤษ Squid

ชื่อวิทยาศาสตร์ Loligo tagoi sasaki, 1929

ลักษณะ แพนกว้างเป็นรูปสี่เหลี่ยม ยาวประมาณครึ่งหนึ่งของลำตัว ในตัวอย่างที่
ดองนาน ๆ จะเห็นรอยสีน้ำตาลของกระดูกใสทางด้านหลัง วงแหวนของปุ่มกุกบนแขน
ที่ 3 ขอบด้านบนมีสันสี่เหลี่ยมกว้าง 4 พัน ขอบด้านล่างเรียบ วงแหวนของปุ่มกุกบนมืออัน
ใหญ่ที่สุดขอบเรียบตลอด เช่นสำหรับผสมพันธุ์ในตัวผู้เป็นแผงคล้ายหวีเกือบตลอดแขน โคน
แขนมีปุ่มกุกขนาดเล็ก 9 อัน ลำตัวใสมีเมือกสีม่วงแดง ในตัวอย่างที่ดองดำตัวสี เขียวหรือ
เหลืองด้านหลัง เห็นแถบสีน้ำตาลของกระดูกใสชัดเจน ขนาดความยาวประมาณ 3-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลนเวลากลางวัน ออกหาอาหารในเวลา
กลางคืน จับได้โดยอวนลากหน้าดิน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายตามตลาดของจังหวัดชลบุรี เพชร-
บุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหาร เช่นเดียวกับหมึกกล้วยชนิดอื่น

หมึกหอม
แผนภาพที่ 10 ภาพที่ 1

ชื่อไทย หมึกหอม

ชื่อภาษาอังกฤษ Squid

ชื่อวิทยาศาสตร์ Sepioteuthis lessoniana Lesson, 1830

ลักษณะ แพนกวางคานหายและขอบยาวเกือบตลอดลำตัว วงแหวนปุ่มคุดบนแขน
คู่ที่ 3 มีพื้นแหลมรูปสามเหลี่ยม 16-20 ฟัน ขอบบนมีขนาดใหญ่กว่าขอบล่าง วงแหวน
ของปุ่มคุดอันใหญ่ที่สุดบนมือมีพื้นแหลมรูปสามเหลี่ยม 16-24 ฟัน ขอบบนมีขนาดใหญ่กว่า
ขอบล่าง ลำตัวใสมีเมือกสีน้ำตาลแดงกระจายอยู่ ตาสีเขียวมีลายสีขาวตามขวาง มี
ขนาดค่อนข้างใหญ่ขนาดความยาวลำตัวประมาณ 20-50 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลนในเวลากลางวัน ออกหาอาหารในเวลา
กลางคืน จับได้โดยโป๊ะ อวนลากหน้าดิน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายตามตลาดของจังหวัดชลบุรี
ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราก เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่นเดียวกับหมึกกล้วยชนิดอื่น ๆ
แต่พบว่าเนื้อเหนียวกว่าหมึกกล้วย หมึกหอมมักจะถูกนำไปทำเป็นหมึกแห้งเป็นส่วนใหญ่
จึงไม่ค่อยพบจำหน่ายตามตลาด

3. ครอบครัวหมึกหูช้าง (Family Sepiolidae)

ลักษณะของหมึกครอบครัวนี้คือ ลำตัวสั้น รูปอู่ง คานท้ายมน แพนเป็น
รูปครึ่งวงกลม อยู่คานข้างบริเวณกึ่งกลางลำตัว มีหนวด 10 เส้น หัวใหญ่มีแผ่นเยื่อ
เชื่อมติดกับลำตัวทางคานหลัง ตามีหนึ่งตาที่เกิดจากผิวหนังส่วนหัวคลุมบางส่วน กระจก
ลขนาดเป็นกระจกใสสั้น ๆ หรือหายไป พบหมึกในครอบครัวนี้ 1 สกุล 1 ชนิด

หมึกหุซาง
แผนภาพที่ 10 ภาพที่ 2

ชื่อไทย หมึกหุซาง หมึกดุง
ชื่อภาษาอังกฤษ Squid
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Eupryma stenodactyla* (Grant, 1833)
ลักษณะ หัวเชื่อมติดกับลำตัวทางด้านหลัง แพนอยู่คานข้างเป็นรูปครึ่งวงกลม ไม่มีกระดูกภายใน แขนยาวเรียว มีปุ่มคุดเป็นรูปถังมีก้านสั้น แขนมีปุ่มคุด 2 แถว ปุ่มคุดแถวนอกบนแขนคู่ที่ 1 ข้างซ้ายและคู่ที่ 2 มีขนาดค่อนข้างใหญ่ ปุ่มคุดบนแขนคู่ที่ 3 แถวล่างและแขนคู่ที่ 4 แถวนอกมีขนาดใหญ่มาก ลำตัวใส มีเมือกสีน้ำตาลอมม่วงกระจายอยู่คานหลัง ลำตัว หัว และแขน ขนาดความยาวประมาณ 2-3 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดยอวนลากหน้าดิน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายในตลาดในรูปหมึกแห้งของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ตราก เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารในรูปหมึกแห้งเท่านั้น แลวนำมาขายปนกับหมึกกล้วยแห้งขนาดเล็ก

4. ครอบครัวหมึกยักษ์ หมึกสาย (Family Octopodidae)

ลักษณะของหมึกในครอบครัวนี้คือ เป็นหมึกขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ ลำตัวค่อนข้างกลม สัน อ่อนนุ่มเนื่องจากไม่มีกระดูกภายใน ไม่มีแพน มีหนวด 8 เส้น คลายกันทุกเส้น ล้อมรอบปาก พบหมึกในครอบครัวนี้ 2 สกุล 5 ชนิด

หมึกยักษ์
แผนภาพที่ 10 ภาพที่ 3

ชื่อไทย หมึกยักษ์ หมึกสาย
ชื่อภาษาอังกฤษ Octopus
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Octopus dollfusi* Robson, 1928

ลักษณะ ผิวหนังเป็นตุ่มรูปไข่ทางด้านหลังของลำตัว หัว และแขน มี cirri เหนือตาเห็นไม่ชัดเจนลักษณะเหมือนตุ่มหัว ๆ ไป เหนืออกด้านหลังมี 7-8 พู ด้านหลังมี สีน้ำตาลดำ บริเวณฐานของตุ่มเป็นลายตาข่ายรูปรี ด้านท้องสีจางขาวมีจุดสีน้ำตาลแดง เป็นหมึกขนาดกลางถึงใหญ่ ยาวประมาณ 10-30 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย จับได้โดยโปะน้ำขึ้น อวนลากหน้าคืน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายในตลาดของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิง-
เทรา ระยอง จันทบุรี ตราก เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ หมึกยักษ์นั้นส่วนใหญ่จะถูกนำไปทำเป็นอาหารในรูปหมึกแห้ง รับประทาน ในรูปหมึกแห้ง รับประทานในรูปหมึกสดมีน้อย เนื่องจากเนื้อค่อนข้างเหนียว หมึกยักษ์ ชนิดนี้เป็นชนิดที่มีปริมาณค่อนข้างมาก และที่มีจำหน่ายในตลาดของจังหวัดต่าง ๆ มักจะ เป็นชนิดนี้

หมึกยักษ์

แผนภาพที่ 10 ภาพที่ 4

ชื่อไทย หมึกยักษ์ หมึกสาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Octopus

ชื่อวิทยาศาสตร์ Octopus membranaceus Quoy & Gaimard, 1832

ลักษณะ ผิวหนังเป็นตุ่มเล็ก ๆ ทางด้านหลังของลำตัว หัวและแขน มี cirri เป็นตุ่มเล็ก ๆ เหนือตา 1-2 ตุ่ม Ocelli 1 คู่ อยู่กึ่งกลางระหว่างตาทั้งสองของ แผ่นหนังที่เชื่อมระหว่างแขนคู่ที่ 2 และ 3 เหนืออกด้านหลังมี 8 พู ทางด้านหลังของลำตัว มีสีเทาหรือสีน้ำตาลแกมเหลือง มีแถบเล็ก ๆ สีดำทางด้านหลังของลำตัว แขนมี ocelli รูปไข่ สีดำปนม่วง แขนสีฟ้า อยู่กึ่งกลางระหว่างตาทั้งสองของแผ่นหนังที่เชื่อมระหว่าง แขนคู่ที่ 2 กับ 3 ขนาดความยาวประมาณ 10-20 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย จับได้โดยอวนลากหน้าคืน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมง และมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดระยอง ตราด เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารในรูปหมึกแห้ง เช่นเดียวกับชนิด O. dollfusi หมึกยักษ์สองชนิดนี้มีปริมาณใกล้เคียงกัน

หมึกยักษ์

แผนภาพที่ 10 ภาพที่ 5

ชื่อไทย หมึกยักษ์ หมึกสาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Octopus

ชื่อวิทยาศาสตร์ Octopus horridus d'Orbigny, 1826

ลักษณะ ผิวหนังเป็นตุ่ม ทางด้านหลังของลำตัว หัว และแขน ตุ่มบางตุ่มบนลำตัว และหัวมีขนาดใหญ่ ยอดของตุ่มแยกเป็นแฉกเล็ก ๆ หลายแฉก เหงือกด้านนอกมี 7 พู่ ด้านหลังมีสีน้ำตาลเทา ด้านท้องสีเหลืองจาง ขนาดความยาวประมาณ 6-10 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย จับได้โดยอวนลาก หนากิน

แหล่งที่พบ พบหมึกยักษ์ชนิดนี้ที่ท่าเทียบเรือประมงของจังหวัดชลบุรีเพียงแห่งเดียว

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารในรูปหมึกแห้ง เช่นเดียวกับหมึกยักษ์ชนิดอื่น

หมึกยักษ์

แผนภาพที่ 10 ภาพที่ 7

ชื่อไทย หมึกยักษ์ หมึกสาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Octopus

ชื่อวิทยาศาสตร์ Octopus sp. 1 (จาก ไพบูลย์, 2517)

ลักษณะ ผิวหนังเรียบ ด้านหลังของลำตัวมีตุ่มขนาดเล็กมากจนเห็นได้ยาก ไม่มี Cirri เหงือกด้านนอกมี 1 พู่ ด้านหลังมีสีม่วง ชมพู ด้านท้องมีสีขาวจาง ขนาดยาว

ประมาณ 10 - 20 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย จับได้โดยอวนลาก
หน้ากิน

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ท่าเทียบเรือประมงและตลาดจังหวัดตราด

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารในรูปหมึกแห้ง เช่นเดียวกับหมึกยักษ์ชนิดอื่น

หมึกยักษ์

แผนภาพที่ 10 ภาพที่ 8

ชื่อไทย หมึกยักษ์ หมึกสาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Octopus

ชื่อวิทยาศาสตร์ Octopus sp. 2 (ไพศาล, 2517)

ลักษณะ ผิวหนังนิ่ม เรียบ ค่านหลังของลำตัวและหัวบางตอนยื่นเป็นแนวยาว มีตุ่มขนาดเล็กมาก ไม่มี cirri เหงือกค่านอกมี 11 - 12 พู ทางค่านหลังมีสี่เท้า คำ ค่านท้องสี่ขาจาง ขนาดยาวประมาณ 10 - 20 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย จับได้โดยอวนลาก
หน้ากิน

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ท่าเทียบเรือประมงและตลาดของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารในรูปหมึกแห้ง เช่นเดียวกับหมึกยักษ์ชนิดอื่น

หมึกยักษ์

แผนภาพที่ 10 ภาพที่ 6

ชื่อไทย หมึกยักษ์ หมึกสาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Octopus

ชื่อวิทยาศาสตร์ Hapalochlaena maculosa (Hoyle, 1883)

ลักษณะ ตัวหนึ่งเป็นตุ่มเล็ก ๆ บางตอนยื่นเป็นสันยาว หัวใหญ่ ไม่มี cirri มี ocelli จำนวนมากทางด้านหลังของลำตัว หัวและแขน แขนสั้นมาก ด้านหลังเป็นสีน้ำตาลดำ มี ocelli เป็นจุดสีดำ วงแหวนสีฟ้าบนลำตัว หัวและแขน เฉพาะด้านหลังเท่านั้น ด้านท้องมีสีน้ำตาลอ่อนและขาว ขนาดยาวประมาณ 3-7 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย จับได้โดยอวนลากหน้ากิน

แหล่งที่พบ นำมาประกอบอาหารในรูปหมึกแห้ง เช่นเดียวกับหมึกยักษ์ชนิดอื่น

กลุ่มสัตว์ขาข้อยู่ใน Phylum Arthropoda

ก) พวกแมงดาทะเล เป็นสัตว์ที่อยู่ใน Class merostomata เป็นพวก chelicerate cerapace เป็นรูปเกือกม้า และติดต่อกับส่วนท้อง ระบายคส่วนท้องเปลี่ยนแปลงไปเป็น Book gill ไซสำหรับหายใจ มี compound eye มีขาเดิน 5 คู่ มีหางเป็นรูปดาบปลายปืน

1. ครอบครัวแมงดาทะเล (Family Xiphosuridae)

ลักษณะของแมงดาทะเลคือ ส่วนหัวกับอกรวมกันอยู่ในเปลือกหรือกระดอง รูปร่างคล้ายเกือกม้า ด้านบนเป็นรูปหลังเต่า มีหนามข้าง ๆ ซึ่งเคลื่อนไหวได้ และมีหางยาวลักษณะเป็นดาบปลายปืน จากการศึกษพบแมงดาทะเลที่ใช้เป็นอาหาร 2 สกุล 2 ชนิด

แมงดาทะเลหางกลม

แผนภาพที่ 1 ภาพที่ 3

ชื่อไทย แมงดาทะเลหางกลม แมงดาถ้วย เหยรา แมงดาไฟ

ชื่อภาษาอังกฤษ Horse-shoe crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ carinoscorpius rotundicauda (Latreille)

ลักษณะ กระจุกกลมมนมากกว่าแบน คาสีดำขนาดเล็กอยู่เต็มตัว ครึ่งหนึ่งของ
 ตอนหน้าเว้าเป็นรูปครึ่งวงกลมคล้ายถ้วยเป็นส่วนหัวรวมกับส่วนอก ส่วนหลังเป็นท้องมี
 หางกลมยาวไม่มีหนาม ขนาดความยาวของกระจุกประมาณ 20-25 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่บริเวณน้ำตื้น ๆ ในทะเลและบริเวณปากแม่น้ำ (Estaurine
 water) ที่ไหลลงสู่ทะเล และอยู่ตามหาดทรายปนโคลนบริเวณชายฝั่งทะเล

แหล่งที่พบ พบตามชายทะเลและมีจำหน่ายในตลาดทุกจังหวัดของภาคตะวันออกและ
 ภาคตะวันตก จังหวัดที่ไม่ติดทะเลเช่น ราชบุรี กาญจนบุรี ก็มีจำหน่ายโดยนำมาจากจังหว
 ัดชายทะเลข้างเคียงเช่น จังหวัดสมุทรสาคร

ประโยชน์ นิยมนำไข่ของแมงดาทะเลมาบริโภคเป็นอาหาร โดยนำไข่ไปยำกับข้าว
 ั่ว ผักชี พริกป่น บีบมะนาว ไข่ของแมงดาชนิดนี้เป็นพิษรับประทานไม่ได้ ในบางฤดู
 พิษของแมงดาทะเลนี้เป็นพวก Neurotoxin เกี่ยวกับระบบประสาท ซึ่งเป็นพิษอย่าง
 รวดเร็วต่อคนและสัตว์เลี้ยง พบว่าไข่ของแมงดาทะเลหางกลมที่เป็นพิษอยู่ระหว่างเดือน
 ธันวาคมถึงมิถุนายนของทุกปี

แมงดาทะเลหางเหลี่ยม
 แผนภาพที่ 1 ภาพที่ 4

ชื่อไทย แมงดาทะเลหางเหลี่ยม แมงดาจาน

ชื่อภาษาอังกฤษ Horse-shoe crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Trachypleus gigas* (Müller)

ลักษณะ ขนาดใหญ่กว่าแมงดาถ้วยกระจุกกลมแบนกว้างและนูนเล็กน้อย หาง
 เป็นสามเหลี่ยมบนคานสันของหางเป็นหนามเล็ก ๆ ทั่วไป ลำตัวคานดางเป็นสีน้ำตาลอม
 ดำ ขนาดความยาวของกระจุกประมาณ 30-40 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่บริเวณน้ำตื้น ๆ ในทะเลและบริเวณปากแม่น้ำ (Estaurine
 water) ที่ไหลลงสู่ทะเล และบริเวณหาดทรายปนโคลน บริเวณชายฝั่งทะเล

แหล่งที่พบ พบตามชายทะเลทุกจังหวัดของภาคตะวันออกและภาคตะวันตก จังหวัดที่ไม่ติดทะเลเช่น ราชบุรี กาญจนบุรี ก็มีจำหน่ายโดยนำมาจากจังหวัดชายทะเลข้างเคียงเช่น จังหวัดสมุทรสาคร

ประโยชน์ นำไขมาประกอบอาหารโคเชนเกี่ยวกับแมงดาถ้วย แต่ไม่พบว่าไขของแมงดาจานเป็นพิษ

ข) พวกกุ้ง ปู และกั้งตักแตน เป็นสัตว์ที่อยู่ใน class Crustacea สัตว์ในชั้นนี้อาศัยอยู่ทั้งในน้ำจืด น้ำเค็มและบนบก ตัวเป็นปล้อง ๆ แต่ละปล้องมีระยางค์แยกเป็นคู่ หายใจด้วยเหงือก ร่างกายมีเปลือกประกอบด้วยสารพวกไคติน (Chitin) ส่วนหัวและส่วนอกรวมกัน (cephalothorax) มีขนาด 2 คู่ สัตว์ในชั้นนี้ที่ใช่เป็นอาหารโคคีคือ กุ้ง ปู ซึ่งอยู่ในอันดับ Decapoda เป็นพวกที่มีขา 10 ขา ส่วนกั้งตักแตนอยู่ในอันดับ Stomatopoda ซึ่งเป็นพวกที่มีขา 6 ขา

1. ครอบครัวกุ้งทะเล (Family Penaeidae)

กุ้งในครอบครัวนี้มีลักษณะตัวแบนคานข้างเล็กน้อย กริโคนชัดและแขนงคานข้างมีลักษณะเป็นพื้นเลื้อยทั้งคานบนและคานล่าง หรือเฉพาะคานบนเท่านั้น ตาเป็นกานคอนข้างโต คานบนของโคนหนวดคู่ใหญ่ (antenna) เป็นแฉงสำหรับรองรับลูกนิย- ตา คานข้างของส่วนท้อง (Pleuron) ปล้องที่ 2 ไม่คลุมปล้องที่ 1 และ 3 ขาเดินคู่ที่ 1-3 เป็นก้ามหนีบ (chela) การศึกษาครั้งนี้พบกุ้งทะเลที่ใช่เป็นอาหารอยู่ 4 สกุล 14 ชนิด

กุ้งแสบวยขาว

แผนภาพที่ 1 ภาพที่ 5

ชื่อไทย

กุ้งแสบวยขาว กุ้งคาน

ชื่อภาษาอังกฤษ

white or banana prawn

ชื่อวิทยาศาสตร์

Penaeus merguensis De Man, 1888

ลักษณะ

กริสัน โคนกริมีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม คานบนของกริมีพื้น 5-8 คู่

ก้านล่าง 2-5 ซี่ สันที่อยู่สองข้างโคนกรี (adrostral carina) ยาวไม่ถึงซีกพื้นอัน
หลังสุด สันคานหลังรองตา (gastro orbital carina) ไม่ค่อยชัดเจน ขาเดินคู่ที่ 3
เมื่อเหยียดตรงจะสั้นกว่าปลายหนวคคู่สั้น ลำตัวใสเปลือกมีสีเหลืองอ่อน ที่กรีมีจุดสีฟ้า
เล็ก ๆ อยู่หนาแน่น สันบนปล้องท้องและบนกรีมีสีน้ำตาลเข้มปนแดง ปลายหางและ
ปลายขาวานำมักมีสีแดง ขนาดความยาวประมาณ 23-25 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย บริเวณสถานที่ใกล้ปาก
แม่น้ำโดยทั่วไป ตามริมฝั่งทะเล จับได้โดยเครื่องมืออวนลากหน้าดิน โป๊ะน้ำตื้น กุ้ง
ทะเลชนิดนี้นับว่ามีคุณค่าทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมาก ชาวประมงนิยมทำฟาร์มเพาะ
เลี้ยงตามบริเวณชายฝั่งทะเล เช่นที่จังหวัด สมุทรปราการ สมุทรสงคราม ชลบุรี และ
ระยอง

แหล่งที่พบ พบกุ้งชนิดนี้ทุกจังหวัดในภาคตะวันออกและภาคตะวันตก สำหรับจังหวัด
ที่ไม่อยู่ชายทะเลนั้นก็ยังมีจำหน่ายตามตลาดโดยนำมาจากจังหวัดใกล้เคียง

ประโยชน์ เหมาะกับการประกอบอาหารทุกชนิดนับตั้งแต่ชุบแป้งทอด ต้มยำ แกง
จืด ชาวกริียบกุ้ง ฯลฯ กุ้งชนิดนี้เป็นกุ้งที่มีราคาค่อนข้างสูง นอกจากจะมีขายใน
ตลาดสดทั่ว ๆ ไปแล้วยังมีการทำเป็นกุ้งแรมซึ่งมีจำหน่ายตามซูเปอร์มาร์เก็ตของศูนย์
การค้าใหญ่ ๆ หรือแช่แข็งส่งเป็นสินค้าออกไปจำหน่ายต่างประเทศทำให้ไครราคาสูง

กุ้งเหลืองหางสีฟ้า
แผนภาพที่ 1 ภาพที่ 6

ชื่อไทย กุ้งเหลืองหางสีฟ้า

ชื่อภาษาอังกฤษ western king prawn

ชื่อวิทยาศาสตร์ Penaeus latisulcatus Kishinouye, 1896

ลักษณะ กริยาว ปลายกรีค้อย ๆ ลาดลง ด้านบนของกรีมีพื้น 8-11 ซี่ ก้าน
ล่างมี 1-2 ซี่ สันที่อยู่จากโคนกรี (postrostral carina) ยาวเกือบจรดคานหลัง

ของเปลือกส่วนหัว (carapace) และมีร่องอยู่ตรงกลางสัน ร่องที่อยู่สองข้างของโคนกรีกี (adrostral sulcus) กว้างและยาวเกือบจรดขอบหลังของเปลือกส่วนหัว และโคนกรีกีจากคานข้างไม่มีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม โดยทั่วไปกุ้งชนิดนี้มีสีน้ำตาลเหลืองปนชมพู ส่วนคานบนของส่วนท้องมีสีน้ำตาลเข้ม คานข้างของส่วนท้อง (pleuron) มีจุดสีน้ำตาลเป็นกลุ่ม ๆ ขาเดินและขาว่ายน้ำมีจุดสีน้ำตาลกระจายอยู่ทั่วไป ปลายหางมีสีฟ้าและมีขนสีแดงอยู่รอบ ๆ ขนาดประมาณ 13-20 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย จับได้โดยอวนลากหน้าคืน

แหล่งที่พบ พบกุ้งชนิดนี้ที่หาเทียบเรือและตลาดบางจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงใต้แก่ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และตราด ในภาคตะวันตกได้แก่จังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกุ้งแฉะ นอกจากนี้ก็ยังถูกนำส่งเป็นสินค้าออกไปจำหน่ายต่างประเทศเช่นเดียวกับกุ้งแฉะ

กุ้งขาว
แผนภาพที่ 1 ภาพที่ 7

ชื่อไทย กุ้งขาว กุ้งตะเข็บ กุ้งลายสีน้ำตาลเงิน

ชื่อภาษาอังกฤษ Indian white prawn

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Penaeus indicus* H. Milne Edwards, 1837

ลักษณะ ลักษณะทั่วไปเหมือนกุ้งแฉะมาก กเรียวยาวเรียว โคนกรีกีมีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม คานบนของกรีกีมีฟัน 7-9 ซี่ คานล่าง 4-5 ซี่ ลำตัวค่อนข้างใส มีสีชมพูอ่อน สันบนปล้องท้องและบนกรีกีมีสีน้ำตาลเข้มปนแดง ที่เปลือกส่วนหัวไม่มีสันข้างแกม แทนหางมีสีแดงหรือม่วงแดงแกมเขียวเล็กน้อย ขนาดยาวประมาณ 20-25 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามริมฝั่งทะเล ตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดยอวนลากหน้าคืน

แหล่งที่พบ พบที่หาเทียบเรือและตลาดในบางจังหวัดของภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงใต้ แก ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และเพชรบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกุ้งแชบวย

กุ้งกุลาคำ
แผนภาพที่ 1 ภาพที่ 8

ชื่อไทย กุ้งกุลาคำ กุ้งกุลาคำ กุ้งทะเล

ชื่อภาษาอังกฤษ Giant tiger prawn

ชื่อวิทยาศาสตร์ Penaeus monodon Fabricius, 1798

ลักษณะ โคนกรีโค้ง ปลายกรีเขีตขึ้นเล็กน้อย คานบนของกรีมีฟัน 7-8 ซี่ คานล่าง 2-3 ซี่ หนวดสีดำไม่มีลาย สองข้างโคนกรี (adrostral sulcus) มีร่องยาวถึงฟัน กรีอันหลังสุด สั้น เพ็คจากโคนกรี (postrostral carina) ยาวจรดขอบเปลือกส่วนหัว สันข้างแกม (hepatic carina) ทอดขนานไปตามยาว ลำตัวมีสีน้ำตาลปนม่วงแดงโดยทั่วไป มีแถบสีดำพาดขวางลำตัวเป็นปล้อง ๆ ริมปลายหางและขาว่ายน้ำมีขนสีแดง ขนาดยาวประมาณ 15-30 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามพื้นที่ท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย บริเวณสถานที่ใกล้ปากแม่น้ำ ตามริมฝั่งทะเล จับได้ด้วยเครื่องมืออวนลากหน้าดิน กุ้งชนิดนี้ก็เป็นอีกชนิดหนึ่งที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมาก ในปัจจุบันมีผู้นิยมทำฟาร์มกุ้งชนิดนี้กันมากกว่ากุ้งแชบวยเพราะเนื้อของกุ้งชนิดนี้แน่นและเหนียวกว่า และขายได้ราคาดีกว่า บางรายทำฟาร์มขนาดใหญ่แล้วส่งกุ้งที่เลี้ยงไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

แหล่งที่พบ พบที่หาเทียบเรือและตลาดในบางจังหวัดของภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงใต้ แกชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราก เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกุ้งแชบวย นอกจากนั้นยังมีการนำกุ้งชนิดนี้ออกจำหน่ายต่างประเทศในรูปกุ้งแชแข็งอีกด้วย

กุ้งลาย
แผนภาพที่ 1 ภาพที่ 10

ชื่อไทย กุ้งเหลือง, กุ้งลาย
ชื่อภาษาอังกฤษ Japanese prawn
ชื่อวิทยาศาสตร์ Penaeus japonicus Bate, 1888

ลักษณะ ปลาดายกรีเซ็คชั่นเล็กนอย คานบนกรีมี่พื้น 10-11 ซี่ คานล่าง 1 ซี่ ร่องที่อยู่ข้างโคนกรี (adrostral sulcus) กว้างเท่ากับร่องที่อยู่บนสันถัดจากโคนกรี (postrostral carina) ที่ข้างกรีมี่สัน accessory rostral carina เริ่มจากพื้นบนซี่ที่หนึ่งไปทางปลาดายกรี gastro frontal sulcus เป็นร่องลึกค่อนข้างแยกเป็น 3 งาม (trifereate) ลำตัวมีสีน้ำตาลและเหลือง ปลาดายกรีมีจุดสีน้ำตาลแก่ สันคานทองมีลายสีน้ำตาลแก่ ที่ปลายของแพนหางมีสีฟ้าและขนสีแคงอยู่รอบ ๆ ปลาดายขาเคินและขาว่ายน้ำมีสีเหลือง ขนาดยาวประมาณ 10-20 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย จับได้โดยเครื่องมืออวนลากหน้าดิน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือของจังหวัด ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราคร และเพชรบุรี มักจะพบปนมากับกุ้งเหลืองหางสีฟ้า

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกุ้งทะเลโดยทั่วไป

กุ้งกุลาดาย
แผนภาพที่ 1 ภาพที่ 9

ชื่อไทย กุ้งกุลาดาย กุ้งกุลาดาย
ชื่อภาษาอังกฤษ Green tiger prawn
ชื่อวิทยาศาสตร์ Penaeus semisulcatus De Haan, 1844

กุ้งชนิดนี้ชาวประมงนิยมเลี้ยงในนาทุ่ง นาเกลือ

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี และยังมีจำหน่ายตามตลาดจังหวัดราชบุรี ซึ่งผู้ขายรับมาจากจังหวัดสมุทรสงคราม

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกุ้งทะเลโดยทั่วไป และกุ้งชนิดนี้ถูกนำไปทำเป็นกุ้งแห้งอีกด้วย

กุ้งตะกาด
แผนภาพที่ 2 ภาพที่ 2

ชื่อไทย กุ้งตะกาด

ชื่อภาษาอังกฤษ Greasyback shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Metapenaeus ensis* (De Haan, 1844)

ลักษณะ กว้างยาวถึงปล้องที่ 3 ของก้านหนวด (antennular peduncle) คานบนของกรีมีฟัน 6-8 ซี่ คานล่างเรียบ ร่องคานข้างของกรียาวโดยพินามส่วนฐานของกรี (epigastric spine) สันที่ต่อจากโคนกรียาวถึงขอบกระดอง มีฟันข้างแกมและข้างก้านหนวด ร่องข้างแกม (hepatic sulcus) เป็นรูปตัว C ลำตัวมีสีครีมปนน้ำตาลอ่อน มีจุดสีน้ำตาลกระจายทั่วไป ขนาดความยาวประมาณ 7-12 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่บริเวณสถานที่ใกล้ปากแม่น้ำ จับได้โดยอวนลากหน้าดิน ชาวประมงนิยมเลี้ยงในนาทุ่ง นาเกลือ

แหล่งที่พบ พบกุ้งชนิดนี้มีจำหน่ายทั้งที่ท่าเทียบเรือและตลาดของทุกจังหวัดทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกุ้งทะเลชนิดอื่น และกุ้งชนิดนี้ถูกนำไปทำเป็นกุ้งแห้งอีกด้วย

กุงตะกาด
แผนภาพที่ 2 ภาพที่ 3

ชื่อไทย กุงตะกาด

ชื่อภาษาอังกฤษ Bird shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Metapenaeus lysianassa (de Man, 1888)

ลักษณะ กุ้งสั้นโคนกรีกยื่นเป็นรูปสามเหลี่ยม ยาวมาถึงครึ่งหนึ่งของก้านหนวด ส่วนฐาน (antennular peduncle) คานบนของกรีกมีฟัน 3-4 ซี่ คานกลางเรียบ สันคานข้างกรีก (adrostral carina) สั้น อยู่ระหว่างฟันที่ 2 และ 3 ของกรีก สันที่ต่อจากโคนกรีกเกือบมองไม่เห็น มีสันข้างแกมและข้างฐานหนวด เห็นร่องข้างแกมชัดเจน แพนหางประกอบควยหนามเล็ก ๆ อยู่คานข้าง ลำตัวมีสีครีมปนเหลือง ขนาดความยาวประมาณ 8-10 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่บริเวณใกล้ปากแม่น้ำ จับได้โดยอวนลากหน้าดิน

แหล่งที่พบ พบที่หาเหยียบเรือของจังหวัดฉะเชิงเทรา และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกุ้งชนิดอื่น เนื่องจากพบกุ้งชนิดนี้เป็นจำนวนน้อยและมีขนาดเล็ก ได้ถูกนำไปทำเป็นกุ้งแห้งร่วมกับกุ้งขนาดเล็กชนิดอื่น ๆ

กุงตะกาด
แผนภาพที่ 2 ภาพที่ 4

ชื่อไทย กุงตะกาด

ชื่อภาษาอังกฤษ Tolo velvet shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Metapenaeopsis toloensis Hall, 1962

ลักษณะ กุ้งโค้งงอนขึ้นตอนปลาย ปลายกรีกยาวถึงปล้องที่สามของก้านหนวด (antennular peduncle) คานบนของกรีกมีฟัน 5-6 ซี่ คานกลางเรียบ ไม่มีสันข้างกรีก มีหนามข้างแกมและข้างก้านหนวด ส่วนท้องมีขนปกคลุมค่อนข้างมาก แนวสันที่อยู่ส่วน

ท้ายของกระดูก (stridulating ridge) มีสันขึ้นมาประมาณ 15-20 สัน แขนง
มีหนามคานข้าง 3 คู่ ลำตัวมีสีชมพูถึงแดง อวัยวะต่าง ๆ มีสีส้ม ขนาดความยาวประ-
มาณ 10-12 มม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน หรือบริเวณใกล้ปากแม่น้ำ

แหล่งที่พบ พบกุ้งชนิดนี้มีจำหน่ายที่ท่าเทียบเรือประมงอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี เพียง
แห่งเดียว

ประโยชน์ กุ้งชนิดนี้พบเป็นจำนวนน้อย ได้ถูกนำไปปนกับกุ้งขนาดเล็ก ๆ เพื่อทำ
กุ้งแห้ง

กุ้งตะเข็บ
แผนภาพที่ 2 ภาพที่ 5

ชื่อไทย กุ้งตะเข็บ กุ้งกิ้งกือ กุ้งลาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Dog shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ parapenaeopsis hungerfordi Alcock, 1905

ลักษณะ กว้างปลายกรีนอนสั้นและยาวโดยปลายก้านหนวด (antennular
peduncle) ด้านบนของกรีนอนมี 6-8 ซี่ ด้านล่างเรียบ สันที่ค่อนจากโคนกรีนอน (post-
rostral carina) ยาวเกือบจรดริมเปลือกหัว ถัดจากก้านตามีร่องยาว (longi-
tudinal suture) ตามแนวระดับขนานทอดไปทางด้านหลังเกือบถึงเปลือกส่วนหัว หัว
สีเหลืองและมีลายสีน้ำตาลแกมเทาขวาง ขนาดยาวประมาณ 6-11 มม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามชายฝั่งทะเล หรือบริเวณใกล้ปากแม่น้ำ

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือและมีจำหน่ายตามตลาดของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา
ระยอง จันทบุรี ตราก ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหาร เช่นเดียวกับกุ้งทะเลทั่ว ๆ ไป ส่วนมากจะนำกุ้ง
ชนิดนี้ไปทำเป็นกุ้งแห้ง

กุ้งทะเล
แผนภาพที่ 2 ภาพที่ 6

ชื่อไทย กุ้งทะเล

ชื่อภาษาอังกฤษ parole shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Parapenaeopsis probata Hall, 1962

ลักษณะ กิ่งอ่อนขึ้น ปลายกริยาวถึงปลายของก้านหนวด (antennular peduncle) ก้านบนของกริมีพื้น 6-7 ซึ่ง ก้านล่างเรียบ สันที่ต่อจากโคนกริ (postrostral carina) เห็นชัดมีแฉงเล็กอยู่ตอนกลาง ถัด ก้านตามีร่องยาว (longitudinal suture) ขนานทอดไปทางก้น ความยาวเป็นครึ่งหนึ่งของความยาวกระดูกปล้องที่สองปล้องแรกค่อนข้างกลม ปล้องที่ 3 เป็นสันขึ้นมา และยังเห็นชัดในปล้องที่ 4-6 ลำตัวมีสีครีมปนสีน้ำตาล ขาเดินสี่ขมพู ปลายแพนหางมีสีแดง ขนาดความยาวประมาณ 5-6 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่บริเวณพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดยอวนลากหน้าดิน

แหล่งที่พบ พบกุ้งชนิดนี้ปนอยู่กับกุ้งขนาดเล็กที่หาเทียบเรือจังหวัดชลบุรีและประ-

จวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ กุ้งชนิดนี้พบเป็นจำนวนน้อยได้ถูกนำไปปนกับกุ้งขนาดเล็ก ๆ เพื่อทำ

เป็นกุ้งแห้ง

กุ้งทะเล
แผนภาพที่ 2 ภาพที่ 7

ชื่อไทย กุ้งทะเล

ชื่อภาษาอังกฤษ Coral shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Parapenaeopsis cornutus (Kishinouye, 1900)

ลักษณะ กรรียวปลายอนขึ้นและยาวเลยปลายของก้านหนวด (antennular-peduncle) กรรไกรบนมีฟัน 7-9 ซึ่ง ก้านล่างเรียบ โคนขาเดินคู่ที่ 1 และ 2 มีเส้นหน่อเล็ก ๆ (mastigobranchiae) ซึ่งมีปลายแตกเป็นงาม ลำตัวมีสีเหลืองปนชมพู และมีลายสีเข้มพาด ขนาดความยาวประมาณ 5-6 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดยอวน ลากหน้าดิน

แหล่งที่พบ พบกุ้งชนิดนี้ที่ท่าเทียบเรือประมงอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์ กุ้งชนิดนี้ถูกนำไปทำเป็นกุ้งแห้ง

2. ครอบครัวกุ้งน้ำจืด (Family Palaemonidae)

ลักษณะของกุ้งในครอบครัวนี้คือ กรรไกรบนคานข้างมากและกว้าง มีฟันแบบฟันเลื่อยทั้งข้างล่างและข้างบน ขาเดินคู่ที่ 1 และ 2 เป็นก้ามหนีบ (chelate) โดยเฉพาะคู่ที่ 2 มีขนาดใหญ่กว่า คานข้างของส่วนท้อง (Pleuron) ของปล้องท้องที่ 2 จะคลุมปล้องที่ 1 และ 3 การศึกษาครั้งนี้พบกุ้งในครอบครัวนี้ 2 สกุล 7 ชนิด

กุ้งก้ามกราม

แผนภาพที่ 2 ภาพที่ 8

ชื่อไทย กุ้งก้ามกราม กุ้งหลวง กุ้งนาง

ชื่อภาษาอังกฤษ Giant river prawn

ชื่อวิทยาศาสตร์ Macrobrachium rosenbergii (de Man, 1879)

ลักษณะ เป็นกุ้งขนาดใหญ่ เปลือกของปล้องที่ 2 จะคลุมปล้องที่ 1 และปล้องที่ 3 ขาที่เป็นก้ามหนีบไม่มีขนที่ปลาย ที่ขาเดินปล้อง Carpus ยาวกว่า manus มาก กรรียวปลายเข็งอนขึ้น บริเวณโคนกรรไกรเป็นสันสูง ฟันเลื่อยทั้งคานบนและคานล่างมีประมาณ 10-12 ซึ่งมีเปลือกแข็ง มีสีน้ำตาลปนดำ บริเวณส่วนท้องมีสีแก่กว่าส่วนหัว ที่เปลือกของปล้องท้อง 3 ปล้อง สุกทลายมีจุดสีเหลือง ขนาดความยาวของลำตัวประมาณ 10-30 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยในแม่น้ำลำคลอง ลำธาร ทะเลสาบ และแหล่งน้ำทางติดต่อกับทะเล ปัจจุบันประชาชนได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐให้ทำการเพาะเลี้ยงกุ้งชนิดนี้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากขายได้ราคาค่อนข้างสูง

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดปราจีนบุรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราด กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ กุ้งชนิดนี้เป็นที่นิยมกันมากและมีราคาสูง ปัจจุบันมีการทำฟาร์มเลี้ยงกุ้งชนิดนี้เกือบทุกภาคของประเทศไทยและรัฐบาลก็ให้การสนับสนุนประชาชนทำการเพาะเลี้ยงทั้งค่าน้ำให้คำแนะนำตลอดจนการแจกพันธุ์กุ้ง กุ้งชนิดนี้จึงมีคุณค่าต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยมาก การนำไปประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่น ต้มยำ กุ้งอบ กุ้งเผา ปลากุ้ง

กุ้งกระเปาะ

แผนภาพที่ 3 ภาพที่ 1

ชื่อไทย กุ้งกระเปาะ กุ้งกะตอม

ชื่อภาษาอังกฤษ Rough river prawn

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Macrobrachium equidens* (Dana, 1852)

ลักษณะ กุ้งมีลักษณะเรียวยาวตรง ตอนปลายงอนขึ้นเล็กน้อย แง่ยื่นแบบพับเล็กน้อย คานบนของก้ามมีจำนวน 12 ซี่ คานล่างมี 5 ซี่ ลำตัวมีสีเขียวหรือสีเทา บริเวณขอบปลายส่วนท้องปล้องที่ 3 ทางคานบนมีแถบใสไม่มีสีคาดตามขวาง เฉพาะในเพศเมีย ขาคืนคู่ที่ 2 มีปื้นสีน้ำตาลหรือสีดำเป็นหย่อม ๆ ขนาดความยาวลำตัวประมาณ 8-10 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ในแม่น้ำหรือแหล่งน้ำที่มีทางติดต่อกับทะเลบริเวณปากแม่น้ำ

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่น ต้มยำ รุมแป้งทอด ใส่น้ำแกงจืด

กุ้งฝอย
แผนภาพที่ 3 ภาพที่ 1

ชื่อไทย กุ้งฝอย กุ้งนา

ชื่อภาษาอังกฤษ Riceland prawn

ชื่อวิทยาศาสตร์ Macrobrachium lanchesteri (De Man, 1911)

ลักษณะ กุ้งมีลักษณะตรงและยาวพอดีกับปลายของแผนกข้างหนวดคู่ที่ 2 แง่ยื่นแบบสั้น เลื้อยคานบนของก้ามมีจำนวน 6 คู่ คานล่างมี 1-2 คู่ ขาเดินคู่ที่ 2 เป็นรูปทรงกระบอกยาวเรียว และมีส่วนของก้ามหนึบยาวเลยปลายของก้าม ขาสองข้างมีความยาวเท่ากัน ลำตัวใสไม่มีสี ความยาวของลำตัวประมาณ 3-4 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ในแม่น้ำ คู คลอง หนอง บึง

แหล่งที่พบ กุ้งชนิดนี้เป็นที่รู้จักดีในหมู่คนไทย และพบกุ้งชนิดนี้มีอยู่ในแหล่งน้ำทุกจังหวัด

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่าง เช่น ชุบแป้งทอด กุ้งหวาน โดยนำมาผัดกับน้ำตาล กุ้งเตนโดยนำกุ้งมาล้างให้สะอาด หั่นตะไคร้ใส่ใบสะระแหน่ พริกป่น น้ำปลา มะนาวบีบใส่ก็รับประทานได้ นอกจากนั้นในบางจังหวัดนำกุ้งฝอยไปทำเป็นกุ้งจ่อม โดยนำกุ้งไปทำร่วมกับปลาช่อนขนาดตัวเท่า ๆ กับกุ้ง นำมาล้างให้สะอาดแล้วนำมาคลุกกับเกลือ ขาวตัว ใส่ภาชนะหมักไว้ 1-2 เดือน ก็นำมารับประทานได้

กุ้งฝอย
แผนภาพที่ 3 ภาพที่ 3

ชื่อไทย กุ้งฝอย กุ้งก้ามลาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Small river prawn

ชื่อวิทยาศาสตร์ Macrobrachium yui Holthuis, 1950

ลักษณะ กุ้งมีลักษณะตรง ยาวไม่ถึงปลายของแผนกข้างหนวดคู่ที่ 2 แง่ยื่นแบบสั้น เลื้อยของก้ามทางคานบนมี 8 คู่ คานล่างมี 2 คู่ ขาเดินคู่ที่ 2 ยาวไม่เท่ากัน ผิวโดยรอบ

มีป็นสีน้ำตาลกระจายอยู่ทั่วไป ลำตัวมีสีน้ำตาลแกมแดงหรือน้ำตาลแกมเขียว ตรงกลางทางก้านบนของส่วนท้องมีแถบใส มีสีค้ำตามความยาวจากปล้องที่ 1 ถึงปล้องที่ 6 ขนาดความยาวประมาณ 3-4 ซม.

ถิ่นอาศัย คลานอยู่ตามซอกหิน และใต้ใบไม้ที่ทับถมกันในแอ่งน้ำไหลบริเวณน้ำตก ลักษณะของน้ำมีหินปูนเจือปนและมีกลิ่นของกำมะถันเล็กน้อย

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดปราจีนบุรี โดยขายปนมากับกุ้งฝอย *Macrobrachium lanchesteri*

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกุ้งฝอยทั่ว ๆ ไป

กุ้งก้ามใหญ่

แผนภาพที่ 17 ภาพที่ 1

ชื่อไทย กุ้งก้ามใหญ่ กุ้งฝอย

ชื่อภาษาอังกฤษ Oriental river prawn

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Macrobrachium sintangense* (de Man, 1898)

ลักษณะ กุ้งมีลักษณะเรียว ยาวเลยแผนก้ามถึงทรวงอก 2 ตอนปลายงอนขึ้น แฉกบนแบบฟันเลื่อยของก้ามทางก้านบนมี 11 อัน ก้านล่างมี 6 อัน ลำตัวเป็นสีน้ำตาลหรือสีฟ้าแกมเขียว ขาเดินคู่ที่ 2 มีความยาวใกล้เคียงกับความยาวของลำตัวและมีป็นสีน้ำตาลกระจายอยู่เป็นหย่อม บริเวณรอยต่อระหว่างซอกต่าง ๆ ของขาเดินคู่ที่ 3 คู่ที่ 4 และคู่ที่ 5 มีสีส้มแกมแดง ขนาดลำตัวยาวประมาณ 5 - 8 ซม.

ถิ่นอาศัย อยู่ในแม่น้ำ ลำคลอง หรือแหล่งน้ำที่มีทางติดต่อกับทะเล จับได้โดยใช้สวิงหรือไซ้ซัก

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดระยอง โดยปนอยู่กับกุ้งฝอย

งอนขึ้น แง่ขึ้นแบบพื้นเลื้อยของกิ้งก่าบ้านมี 8 ซี่ ทางคานล่างมี 9 ซี่ ขาเดินคู่ที่ 2 ส่วนโคนของข้อที่ 6 พองเป็นกระเปาะ ลำตัวใสไม่มีสี ขอบทางคานหน้าของ pleuron อันที่ 1 กับอันที่ 2 และขอบทางคานท้ายของ pleuron อันที่ 2 กับอันที่ 3 มีปื้นสีเขียว อยู่แห่งละ 1 ปื้น ปลายหางมีสีแดง ขนาดความยาวประมาณ 5-7 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำที่มีทางติดกับทะเล พบปนอยู่กับกุ้งทะเลในฟาร์มกุ้ง บริเวณชายป่าโกงกาง

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และเพชรบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกุ้งฝอย

3. ครอบครัวกุ้งกิ้งก่า (Family Alpheidae)

ลักษณะของกุ้งในครอบครัวนี้คือ ส่วนหน้าของ carapace ใหญ่ กิ้งก่าขาเดินคู่ที่ 1 และ 2 เป็นก้ามหนีบ โดยที่ขาเดินคู่ที่ 1 จะใหญ่กว่าขาเดินคู่ที่ 2 ท้องแผ่กว้างออก การศึกษาครั้งนี้พบกุ้งในครอบครัวนี้ 1 สกุล 4 ชนิด

กุ้งกิ้งก่า

แผนภาพที่ 3 ภาพที่ 6

ชื่อไทย กุ้งกิ้งก่า กุ้งก้ามโต

ชื่อภาษาอังกฤษ Nymph snapping shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Alpheus euphrosyne De Man, 1897

ลักษณะ กิ้งก่า เปลือกหุ้มคลุมตา ไม่มีสันต่อจากโคนกิ้งก่า ขาเดินคู่แรกโตและทั้งสองข้างที่โคนมีลักษณะคล้ายเขมือบ ขาเดินคู่ที่ 2 เล็ก finger มีความยาวเกือบเท่า palm ของ dactylus ขาเดินคู่ที่ 3 แขน ไม่มีสันบนส่วนหลังของปล้องท้องกุ้ง ลำตัวโดยทั่วไปมีสีแดงปนเขียว หางมีสีเขียวปนเหลือง ปลายหางมีสีแดงเล็กน้อย ขนาดความยาวลำตัวประมาณ 8-12 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่บริเวณพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน หรือบริเวณปากแม่น้ำ บางครั้งพบในนาโกง

แหล่งที่พบ พบกุ้งชนิดนี้มีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดชลบุรีเพียงจังหวัดเดียว

ประโยชน์ เนื่องจากกุ้งชนิดนี้มีขนาดโตพอสมควรจึงนำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกุ้งทะเล และถูกนำไปทำเป็นกุ้งแห้งควย

กุ้งคืดขัน

แผนภาพที่ 3 ภาพที่ 7

ชื่อไทย กุ้งคืดขัน กุ้งก้ามโต

ชื่อภาษาอังกฤษ Snapping shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Alpheus rapacida De Man, 1908

ลักษณะ กวีสั้น เปลือกหุ้มคลุมตา มีสันต่อจากโคนกรรไกรเกือบถึงกึ่งกลางของกระดอง ขาเดินคู่แรกโตขนาดไม่เท่ากัน มีลักษณะเป็นก้ามหนีบ ก้ามหนีบอันใหญ่ก่อนข้างแบน ตามริมขอบมีขนอ่อนปกคลุม ปุ่มคานในของ dactylus ปิดติดพอดีกับแฉกของ finger ก้ามหนีบอันเล็กมีขนาดเท่า ๆ กันทั้ง dactylus และ finger ทางคานในมีขนปกคลุมมากมาย ลำตัวและก้ามโดยทั่ว ๆ ไปเป็นลายตามยาว มีสีเทาปนดำหรือเขียว ปลายก้ามหนีบมีสีม่วงแดง ขนาดความยาวประมาณ 5-9 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นทรายหรือโคลน จับได้โดยอวนลากหน้าดิน

แหล่งที่พบ พบกุ้งชนิดนี้มีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดชลบุรีโดยปนอยู่กับกุ้งทะเลชนิดอื่น ๆ

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกุ้งทะเล และทำกุ้งแห้ง

กุ้งคืดขัน

แผนภาพที่ 3 ภาพที่ 8

ชื่อไทย กุ้งคืดขัน กุ้งก้ามโต กุ้งตะกอม

ชื่อภาษาอังกฤษ Snapping shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Alpheus rapax. Fabricius, 1798

ลักษณะ กุ้งสั้น แหลม ไม่มีสันตอจากโคนกรี ขาเดินคู่แรกโต มีขนาดไม่เท่ากัน เป็นก้ามหนีบ ก้ามหนีบอันใหญ่คอนข้างแบน ขอบคานในของ merus ประกอบคายนาม ที่เคลื่อนไหวได้ 4-7 อัน ก้ามหนีบอันเล็กแบน มีขนปกคลุมมากมาย นิ้วทั้งสองของก้ามหนีบมีขนาดเท่ากัน แข็งแรง ตอนปลายงอเป็นตะขอเข้าหากัน สีของลำตัวโดยทั่วไปมีสีเขียวปนแดง ก้ามหนีบทั้งสองมีสีเขียวปนแดงและเหลือง ปลายก้ามหนีบมีสีม่วง ขนาดความยาวประมาณ 4-6 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามชายฝั่งทะเล บริเวณหาดทรายหรือหาดโคลน มักจะขุดรูอยู่ พบว่ากุ้งชนิดนี้มีการอยู่รวมกันกับปลาทุทะเล (Goby fish) บางชนิดด้วย

แหล่งที่พบ พบกุ้งชนิดนี้ที่หาเทียบเรือประมงอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี และพบมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดตราดบุรี โดยนำมาจากจังหวัดชายทะเลใกล้เคียง

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับกุ้งทะเล และทำกุ้งแห้ง

กุ้งคืดชัน
แผนภาพที่ 4 ภาพที่ 1

ชื่อไทย กุ้งคืดชัน กุ้งก้ามโต กุ้งกะตอม

ชื่อภาษาอังกฤษ Snapping shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Alpheus cytheres Banner and Banner , 1966

ลักษณะ กุ้งสั้น คอนข้างแหลม กระดองมีขนอ่อนปกคลุมทั่วไป สันที่ตอจากโคนกรี สูงเล็กน้อย สูงกว่าแผ่นหัวที่คลุมตา (orbital hood) ขาเดินคู่แรกเป็นก้ามหนีบมีขนาดไม่เท่ากัน ก้ามหนีบอันใหญ่คอนข้างแบน มีร่องตามขวางตรงรอยต่อของ dactylus ก้ามหนีบอันเล็กมีลักษณะคล้ายคีม ปลายนิ้วงอหากัน หาง (telson) มีหนาม 2 คู่ หางตอนบน 1 คู่ และตอนล่างอีก 1 คู่ สีของลำตัวโดยทั่วไปมีสีแดงอมส้ม ตรงรอยต่อของส่วนปล้องทองเป็นสีส้ม ก้ามหนีบมีสีแดงอมส้ม ปลายก้ามเป็นสีม่วงอ่อน ขนาดความยาวประมาณ 3-5 ซม.

กุงเคย
แผนภาพที่ 4 ภาพที่ 5

ชื่อไทย กุงเคย เคยหยาบ

ชื่อภาษาอังกฤษ Akiami paste shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Acetes japonicus Kishinouye, 1905

ลักษณะ กุ้งสั้นมีพื้นคานบน 2 คู่ ขาเดินและขาว่ายน้ำยาว ปลายของขาเดินเป็นก้ามที่เบขนาดเล็กซึ่งตอมองควายกลองสองตา ส่วนโคนของแพนหาง (uropod) มีจุดสีแดงอยู่ ปลายหางเกือบแหลม ขนาดลำตัวใกล้เคียงกับ A.indicus ยาวประมาณ 8-25 มม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ชายฝั่งทะเลบริเวณที่เป็นพื้นโคลนหรือทราย

แหล่งที่พบ พบที่ชายฝั่งทะเลอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี และพบที่หาดทับทิม อำเภอมือ จังหวัดตราด มักพบเป็นอยู่ร่วมกับชนิด A.indicus

ประโยชน์ นำมาทำเป็นกุ้งแห้งและกะปิ

เคยสำลี
แผนภาพที่ 4 ภาพที่ 7

ชื่อไทย เคยสำลี เคยนุ่น เคยละเอียด

ชื่อภาษาอังกฤษ Planktonic shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Lucifer hansenii Nobili, 1905

ลักษณะ ส่วนหัวยาว ลำตัวและหัวแบนข้างมีสีขาว ทั่วร่างกายเส้นคายนี้นั้นบริเวณคานกลางปล้องสุดท้ายของส่วนลำตัวจะมีหนาม 2 อัน ที่โคนขาว่ายน้ำคู่ที่ 1 จะมีอวัยวะพิเศษเป็นท่อยาวเรียกว่า petasma เพศเมียตรงแผนอกหลังขาเดินคู่ที่ 3 จะมีอวัยวะเป็นตัวยูเรียกว่า thelycum เคยในสกุลนี้เป็นเคยขนาดเล็ก ขนาดยาวประมาณ 6-8 มม.

ถิ่นอาศัย ลอยล่องไปตามน้ำบริเวณชายฝั่งทะเล ส่วนใหญ่จะอาศัยชุกชุมบริเวณที่มีความเค็มค่อนข้างต่ำ

แหล่งที่พบ พบที่ชายฝั่งทะเล หัวหิน ประจวบคีรีขันธ์ จับได้โดยอวนดุนเคย

ประโยชน์ ใช้ทำกะปิ แต่ไม่เป็นที่นิยมเนื่องจากขนาดเล็กมาก เวลานำมาเคี้ยวเกลือ เกลยจะละเอียดและนำออกจากตัวเคยมาก ทำให้ไตน้ำหนักของกะปिन้อย และกะปิที่ได้จะมีกลิ่นไม่หอม ขายไม่ค่อยไครราคา

5. ครอบครัวเคยละเอียด (Family Mysidae)

ลักษณะของเคยในครอบครัวนี้คือ ตัวเล็กเหมือนกุ้งฝอยขนาดเล็ก ลำตัวมีสีเขียวปนเทา ทาสีดำค่อนข้างโต ขาเดินค่อนข้างยาว มักเรียกเคยครอบครัวนี้ว่า เคยตากำ ตรงโคนหางมี statocyst

เคยละเอียด

แผนภาพที่ 4 ภาพที่ 8

ชื่อไทย เคยละเอียด เคยตากำ

ชื่อภาษาอังกฤษ planktonic shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Mesopodopsis orientalis W.M.Tattersal

ลักษณะ ขาเดินยาว ขาวายน้ำมีขนาดเล็กเกือบมองไม่เห็น ลำตัวประกอบด้วยปล้องที่ยาวเกือบเท่ากันทุกปล้อง โคนหางมี statocyst ๓ คู่คล้ายฟองอากาศ เพศผู้มีขาว่ายน้ำคู่ที่ 4 จะยาว โคนขาเดินคู่ที่ 1 มีอวัยวะเพศยื่นออกมาเป็นปุ่ม เพศเมียขาเดินหดหายไป และมีถุงไข่ (brood chamber) จะอยู่ตรงส่วนอก เคยในสกุลนี้มีขนาดเล็ก ขนาดยาวประมาณ 6-8 มม.

ถิ่นอาศัย พบชุกชุมในท้องที่ที่เป็นโคลน และมีความเค็มค่อนข้างต่ำ อาจจะอาศัยอยู่ในคลอง หรือน้ำจืดที่เป็นน้ำกร่อยได้

แหล่งที่พบ พบที่ชายฝั่งทะเลหัวหิน ประจวบคีรีขันธ์ จับได้โดยอวนดุนเคย

ประโยชน์ นำมาทำกะปิ กะปิที่ได้จากเคยสดๆ จะมีสีดำ เนื่องจากเมื่อขึ้นจากน้ำใหม่ ๆ ตัวมีสีขาวปนเทา หลังจากเคลือบกับเกลือแล้วนำออกตากแดดจะมีสีเกือบดำ และเคยสดๆ นี้มีขนาดเล็ก ชาติสีน้ำตาลขางโต เมื่อมาทำกะปิจะพบตาเป็นจำนวนมาก จึงเรียกว่า กะปิเคยตาดำ เป็นกะปิที่คนนิยมรับประทานกันมาก

6. ครอบครัวกุ้งมังกร (Family Palinuridae)

ลักษณะของกุ้งในครอบครัวนี้คือ เป็นกุ้งทะเลที่มีขนาดใหญ่และเปลือกแข็ง กระดองที่หุ้มหัวและทรงอกมีหนามแหลมกระจุกกระจาย ตามีลักษณะเป็นก้านและไม่อยู่ในเบ้าตา หนวดคู่แรกยาวและแยกออกเป็นสองแฉก หนวดคู่ที่สองยาวมากมีลักษณะเป็นแส้ ขาเดินทั้งห้าคู่ไม่เป็นก้ามหนีบ

กุ้งมังกร

แผนภาพที่ 4 ภาพที่ 2

ชื่อไทย

กุ้งมังกร กุ้งหัวโขน กุ้งหนาม

ชื่อภาษาอังกฤษ

Spiny lobster

ชื่อวิทยาศาสตร์

Panulirus polyphagus (Herbst, 1793)

ลักษณะ

แผนหนวด (antennular plate) มีหนามแหลม 1 คู่ ขาเดินไม่เป็นแถบสี ตัวผู้มีสีเทาตัวเมียมีสีเขียว และมีลายสีขาวพาดตามขวาง บริเวณขอบด้านหลังของเปลือกที่หุ้มส่วนท้อง ขาเดิน และหนวด มีสีน้ำตาลแดง หนวดคู่แรกมีสีน้ำตาลแดง และขาวสลับกัน ขนาดความยาวลำตัวประมาณ 30 ซม.

ถิ่นอาศัย

อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดยอวนลากหน้าดิน ลอบ

แหล่งที่พบ

พบมีจำหน่ายที่ตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์

นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างได้แก่ นึ่ง อบ เผา แต่เนื้อค่อนข้างเหนียวกว่ากุ้งโดยทั่ว ๆ ไป มักจะพบกุ้งชนิดนี้มีจำหน่ายสด ๆ ตามซูเปอร์มาร์เก็ตในกรุงเทพฯ หรือในตัวจังหวัดต่าง ๆ ในภาคที่แพง และพบจำหน่ายในรูปอาหาร

ตามภัตตาคาร นอกจากนี้กุ้งมังกรก็ถูกนำมาเสิร์ฟ ตกแต่งให้สวยงาม แลวนำมาจำหน่ายเป็นเครื่องประดับบานในราคาสูงประมาณตัวละ 300 - 500 บาท

7. ครอบครัวกุ้งกระดาน (Family Scyllaridae)

ลักษณะของกุ้งในครอบครัวนี้คือ เปลือกหัวแบนจากบนลงมาลง ขาเดินทั้ง 5 คู่ มีขนาดเท่า ๆ กัน ไม่เป็นก้ามหนีบ ปล้องอกปล้องสุดท้ายบนเป็นปุ่ม คาเป็นกานมีแฉกรองรับอยู่บริเวณของเปลือกหัว เปลือกหัวและส่วนท้องคอนข้างแข็ง ทางคานบนมีปุ่มอยู่ทั่วไป

กุ้งกระดาน
แผนภาพที่ 4 ภาพที่ 3

ชื่อไทย กุ้งกระดาน กุ้งกระดาน

ชื่อภาษาอังกฤษ Slipper lobster, sand lobster

ชื่อวิทยาศาสตร์ Thenus orientalis (Lund, 1793)

ลักษณะ เปลือกแข็ง เปลือกหัวแบนมีตาอยู่ที่ริมทั้งสองข้างของเปลือกหัว ทนวดคู่ที่สองสั้น แบน และกว้าง ไม่เรียวยาวเป็นเส้นทวน คานบนของเปลือกหัวและท้องเป็นปุ่มปมทั่วไป และมีสันอยู่กึ่งกลางเปลือกคานบน ทางออก ตัวมีสีน้ำตาลอ่อนที่ริมหางมีลายสีแดง ขนาดความยาวประมาณ 15-20 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่กับพื้นท้องทะเลที่เป็นทรายปนโคลน โคลนปนทราย และทรายโดยทั่วไป จับได้โดยอวนลากหน้าคืน

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือและมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราก เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำส่วนท้องของกุ้งมาเป็นอาหารได้ โดยนำไปย่างไฟแล้วจิ้มน้ำจิ้มรับประทาน เนื้อกุ้งชนิดนี้ค่อนข้างเหนียวเช่นเดียวกับกุ้งมังกร นอกจากนั้นยังพบว่าเนื้อกุ้งกระดานส่วนท้องถูกนำมาแช่แข็งแล้วนำไปขายตามซูเปอร์มาเก็ตต่าง ๆ หรือถูกส่ง

ไปจำหน่ายยังต่างประเทศโดยเรียกว่า lobster tail ทำให้ไครราคาสูงขึ้น

8. ครอบครัวปูม้า (Family Portunidae)

ลักษณะของปูในครอบครัวนี้คือ กระจกแบนและโค้งนูนเล็กน้อย บางชนิด
นูนมาก มีความกว้างมากกว่าความยาว กระจกส่วนหน้าระหว่างตาเป็นหนาม ขาคู่สุดท้าย
มีลักษณะเป็นแผ่นแบนคล้ายใบพายเพื่อช่วยในการว่ายน้ำ หนามข้างกระจกและหนามเบา
ตาคนนอกมีจำนวน 2-9 อัน การศึกษาครั้งนี้พบปูในครอบครัวนี้ 4 สกุล 11 ชนิด

ปูม้า
แผนภาพที่ 5 ภาพที่ 8

ชื่อไทย ปูม้า

ชื่อภาษาอังกฤษ Blue swimming crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Portunus pelagicus (Linnaeus, 1766)

ลักษณะ กระจกกว้าง หนามข้างกระจกมี 9 อัน อันที่ 9 มีขนาดยาวที่สุด ปลายแหลม
ยื่นออกทางด้านข้าง ตัวผู้มีสีฟ้าอ่อนและมีจุดขาวตกกระทั่วไป บนกระจกและก้ามยื่นทอง
เป็นสีขาว ตัวเมียมีขนาดเล็กกว่ามีสีน้ำตาลอ่อน มีจุดสีขาวทั่วไป ทั้งกระจกและก้าม
จับบึง (abdomen) ของตัวเมียมกลมมนติดกับของตัวผู้ที่ค่อนข้างแหลม ขนาดความกว้าง
ของกระจกประมาณ 15-20 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามริมฝั่งทะเลโดยทั่วไป ตามพื้นทะเลที่เป็นโคลน โคลนปน
ทราย จับไคควยอวนลากหน้าดินและจับด้วยปูม้า

แหล่งที่พบ ปูม้าชนิดนี้เป็นที่รู้จักกันดีในคนไทย และมีปริมาณมาก จึงพบปูชนิดนี้ที่หาเพียง
เรือและมีจำหน่ายที่ตลาดของทุกจังหวัดในภาคตะวันออกและภาคตะวันตก

ประโยชน์ ปูม้าเป็นปูที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมาก ประชาชนนิยม
รับประทานปูชนิดนี้มาก เนื่องจากเนื้อนุ่มมาก สามารถนำมาประกอบอาหารได้หลายอย่าง
เช่นเดียวกับที่นำเนื้อหมูมาประกอบอาหารได้แก่ ปูต้ม ปูต้กับต้นหอม ปูม้าชุบแป้งทอด

ปูมาคองนำปลา นอกจากนั้นยังเอาเนื้อปูมาประกอบอาหารอย่างอื่นอีก เช่น ข้าวผัดปู
บะหมี่เกี๊ยว กวยเตี๋ยวปู หอยจ้อ มีรายงานจากกรมศุลกากรว่า ปี พ.ศ. 2523 ไทยส่ง
เนื้อปูมาไปจำหน่ายยังประเทศในยุโรป ทำรายได้เข้าประเทศหลายล้านบาท นอกจาก
ปูมาจะถูกนำมาประกอบอาหารแล้ว ยังถูกนำไปสตากฟแล้วตากแห้งไว้จำหน่ายหรือประดับ
บ้านอีกด้วย เนื่องจากปูมามีสีสันที่สวยงาม

ปูสามจุก
แผนภาพที่ 6 ภาพที่ 1

ชื่อไทย ปูสามจุก ปูสามจุก

ชื่อภาษาอังกฤษ Portunid crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Portunus sanguinolentus (Herbst, 1796)

ลักษณะ กระจกวาง หนามข้างกระจกมี 9 อัน อันที่ 9 มีขนาดยาวที่สุด ปลาย
ปลายแหลมยื่นออกด้านข้าง มีจุดใหญ่สีแดง 3 จุดเรียงกันตามแนวขวางบนกระจกส่วน
ท้าย ไม่มีหนามที่ขอบตาด้านบน ก้ามทั้งสองข้างมีขนาดใกล้เคียงกัน ก้ามเรียบ ขนาด
ความกว้างของกระจกประมาณ 6-15 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามริมฝั่งทะเลโดยทั่วไป ตามพื้นที่หนองทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดย
อวนลาก

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือและมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา
ระยอง จันทบุรี ตราก กาญจนบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่นเดียวกับปูชนิด P. pelagicus

ปูลาย
แผนภาพที่ 6 ภาพที่ 2

ชื่อไทย ปูลาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Portunid crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Portunus gladiator (Fabricius, 1798)

ลักษณะ กระจกส่วนท้ายเป็นรูปโค้ง หนามระหว่างตามี 4 อัน เป็นรูปสามเหลี่ยมยื่นต่ำกว่าหนามเขาคาคานใน เขาคาขอบหนึ่งยกเป็นมุมแหลม ก้ามชายและก้ามขวามีขนาดใกล้เคียงกัน มีขนปกคลุมสลับกับปุ่ม ปมและสัน เป็นปูขนาดเล็ก ขนาดความกว้างกระจกประมาณ 5-7 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดยอวนลาก

แหล่งที่พบ พบที่หาเหยียบเรือประมง และมีจำหน่ายในตลาดของจังหวัดชลบุรี และระยอง ในรูปปูคองน้ำปลา

ประโยชน์ เป็นปูขนาดเล็กที่นำมาประกอบอาหารโดยคองน้ำปลารับประทานกับข้าวต้ม

ปูทะเล
แผนภาพที่ 6 ภาพที่ 3

ชื่อไทย ปูทะเล ปูทองกลาง ปูทองโหลง ปูคำ

ชื่อภาษาอังกฤษ mud crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Scylla serrata (Forsk., 1755)

ลักษณะ กระจกเรียบนูน หนามข้างกระจกมี 9 อัน มีรูปร่างกว้างมากกว่ายาว ขอบกระจกส่วนหน้ามีหนาม 4 อัน มีขนาดและรูปร่างเหมือนกัน ขอบ merus ของก้ามหนีบคานบนมีหนาม 3 อัน ขอบคานท้ายใกล้เคียงปลายขอของก้ามหนีบส่วนต่อกับ dactylus มีหนาม 2 อัน สีของปูชนิดนี้แตกต่างกันออกไปตามถิ่นอาศัย ปูที่อยู่แถบภาคใต้จะมีสีออกดำ มักเรียกกันว่า ปูดำ ทางภาคตะวันออกมีสีเขียวปนน้ำตาล ขนาดความกว้างของกระจกประมาณ 10-20 ซม.

ถิ่นอาศัย มักอาศัยชุกชุมตามป่าแสม ป่าจาก ตามชายฝั่งทะเล หรืออาศัยตามโพรง ซอกทั่ว ๆ ไป

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดของทุกจังหวัดทั้งภาคตะวันออกและภาคตะวันตก

ประโยชน์ เป็นปูที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมาก ประชาชนนิยมนำมาประกอบอาหารมากกว่าชนิดอื่น มีการส่งปะทะเลที่ยังมีชีวิตอยู่ไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้ราคาสูง การนำมาประกอบอาหารทำได้เช่นเดียวกับปูที่มีขนาดใหญ่ ๆ

ปูกางเขน

แผนภาพที่ 6 ภาพที่ 4

ชื่อไทย ปูกางเขน ปูมาเขารัต ปูมา

ชื่อภาษาอังกฤษ mask crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Charybdis feriatus (Linnaeus, 1758)

ลักษณะ กระจกเรียบไม่มีขนปกคลุม ทนหางกระจกมี 6 อัน อันแรกปลายตัด
 ทุ มีรอยประสีแดงบนกระจกและก้าม ขากสุดท้ายปล้องที่ 4 ขอบด้านล่างมีหนาม 1 อัน
 โกลปลายขอ ปล้องที่ 5, 6 เรียบไม่มีหนาม กระจกส่วนท้ายเป็นมุมโค้ง บนกระจก
 มีรอยสีเป็นรูปคล้ายไม้กางเขน ความกว้างของกระจกประมาณ 10-15 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่บริเวณพื้นทะเลที่เป็นโคลน โกลนปนทราย จับได้โดยอวนลาก

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดปราจีนบุรี ชลบุรี
 ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับปูมาหัว ๆ ไป ปัจจุบันพบว่าปูชนิดนี้
 ถูกจับขึ้นมาจำหน่ายมีปริมาณมากขึ้น โดยจำหน่ายร่วมกับปูชนิด p. pelagicus

ปูก้ามปู

แผนภาพที่ 6 ภาพที่ 5

ชื่อไทย ปูก้ามปู

ชื่อภาษาอังกฤษ Portunid crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Charybdis natafor (Herbst, 1789)

ลักษณะ กระจกมีขนสั้น ๆ ปกคลุม หนามข้างกระจกมี 6 อัน อันที่ 6 มีขนาดเล็กที่สุด มีสันสี่แฉกตามแนวขวางเห็นเด่นชัด หนามระหว่างตามี 6 อัน ปลายตัดก้ามมีปุ่มสี่มุมแฉก ก้ามหนีบมีหนาม 5 อัน คือหนามบริเวณตนขอ 1 อัน หนามที่สันด้านใน 2 อัน เรียงกันสันละ 2 อัน ปลายนิ้วแหลมโค้งมีสี่แฉกเช่น ขนาดความกว้างกระจกประมาณ 6-15 มม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย จับได้โดยอวนลาก

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราก เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับปูชนิดอื่น ๆ ปัจจุบันปูชนิดนี้ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น

ปูมาเล็ก
แผนภาพที่ 6 ภาพที่ 6

ชื่อไทย ปูกะตอย ปูมาเล็ก

ชื่อภาษาอังกฤษ Portunid crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Charybdis anisodon* (de Haan, 1850)

ลักษณะ กระจกเรียบไม่มีขนอ่อน หนามข้างกระจกมี 6 อัน อันที่ 2 มีขนาดเล็กที่สุด อันสุดท้ายยาวและแหลมกว่าหนามอื่น หนามระหว่างตามี 6 อัน กลางปลายตัด กระจกส่วนท้ายเป็นรูปโค้ง กระจกมีสี่ก่องอ่อน ส่วนบนของก้ามหนีบมีหนาม 2 อัน ขนาดความกว้างของกระจกประมาณ 3-4 มม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย จับได้โดยอวนลาก

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราก

ประโยชน์ เป็นปูมาขนาดเล็ก นำมาประกอบอาหารในรูปปูคองน้ำปลา

ปูม้าเล็ก
แผนภาพที่ 6 ภาพที่ 7

ชื่อไทย ปูม้าเล็ก

ชื่อภาษาอังกฤษ Potunid crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Charybdis hellerii (A. Milne-Edwards, 1861)

ลักษณะ กระจกเรียบ หนามข้างกระจกมี 6 อัน อันที่ 2 มีขนาดเล็กที่สุด อันสุดท้ายยาวและแหลมกว่าหนามอันอื่นเล็กน้อย หนามระหว่างตามี 6 อัน กึ่งกลางปลายมน โคนยื่นเค้นต่ำกว่าหนามคู่อื่น ขาคู่ที่ 5 ปล้องที่ 4,5 มีหนาม 1 อัน ที่ขอบล่าง ปลายขาเดินคู่สุดท้ายที่เป็นใบพายมีสีดำ ขนาดความกว้างกระจกประมาณ 3-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นที่ทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย จับได้โดยอวนลาก

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมง และมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดชลบุรี ระยอง และจันทบุรี โดยจำหน่ายในรูป ปูคองนำไปปลาปนกับปูม้าขนาดเล็กชนิดอื่น

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารในรูปปูคองนำไปปลา

ปูม้าเล็ก
แผนภาพที่ 6 ภาพที่ 8

ชื่อไทย ปูม้าเล็ก

ชื่อภาษาอังกฤษ Portunid crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Charybdis truncata (Fabricius, 1798)

ลักษณะ กระจกเรียบ หนามข้างกระจกมี 6 อัน ขนาดเท่า ๆ กัน อันสุดท้ายอยู่ในแนวเดียวกับหนามอันอื่น หนามระหว่างตามี 6 อัน กึ่งกลางอยู่ตอนกลางของหนามคู่ถัดมา กระจกส่วนท้ายเชื่อมต่อกับกระจกเฉียง ด้านหลังเป็นมุมเหลี่ยม ขนาดความกว้างกระจกประมาณ 3-4 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลทั่วไป ที่เป็นโคลน โคลนปนทราย จับได้โดยอวนลาก

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดชลบุรี และจังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับปูม้าขนาดเล็กในรูปปูคองน้ำปลา

ปูม้าเล็ก
แผนภาพที่ 7 ภาพที่ 1

ชื่อไทย ปูม้าเล็ก

ชื่อภาษาอังกฤษ Portunid crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Thalamita sima* (A. Milne Edwards, 1834)

ลักษณะ หนามข้างกระดองมี 5 อัน อันสุดท้ายยาวและแหลมที่สุด หนามระหว่างตามี 2 อัน ไม่รวมหนามเขี้ยวตามันใน กว้างและปลายตัดมีลักษณะเป็นขอบหน้ากระดองมีขนปกคลุม ก้ามหนีบส่วน merus ตอนบนมีหนาม 2 อัน ก้ามหนีบมีหนาม 5 อัน ขนาดความกว้างกระดองประมาณ 4-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดยอวนลาก

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดชลบุรี ระยอง และจังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารในปูคองน้ำปลา

ปูต่ายาว
แผนภาพที่ 7 ภาพที่ 2

ชื่อไทย ปูต่ายาว ปูม้าต่ายาว

ชื่อภาษาอังกฤษ Portunid crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Podophthalmus vigil* (Fabricius, 1798)

ลักษณะ รูปร่างต่างจากปูม้าทั่ว ๆ ไป ตรงที่มีก้านต่ายาว กระดองค่อนข้างยาว

เรียวก็อบเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู ทามข้างกระดองมี 2 อัน อันบนสุดแหลมและใหญ่กว่าอันล่างมาก ก้ามเหมือนกับปูมาทั่ว ๆ ไป สีด้านบนของกระดองมีสีทองอ่อนอมเทา ก้ามมีสีม่วง ปลายก้ามมีรอยคางขาวเห็นได้ชัด ขนาดความกว้างของกระดองประมาณ 15-20 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดยอวนลาก

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงและมีจำหน่ายในตลาดจังหวัดชลบุรี ระวังของจังหวัดบุรีรัมย์ และเพชรบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้ก็เช่นเดียวกับ ปูน้ำชนิด *P. pelagicus* แต่ยังไม่เป็นที่นิยมกันมาก เนื่องจากยังมีปูน้ำชนิดอื่นอยู่มาก ปูน้ำชนิดนี้โดยถูกนำไปทำรวมเป็นปลาเบ็ดเสียเป็นส่วนใหญ่

9. ครอบครัวปูแสม (Family Grapsidae)

ลักษณะของปูในครอบครัวนี้คือ มีกระดองเป็นรูปโค้งกลมหรือเป็นรูปสี่เหลี่ยม ส่วนหน้าของกระดองระหวางขอบคางคานในกว้าง และมีใบเขี้ยวตรงบริเวณขอบมุมคางคานหน้า maxilliped คู่ที่ 3 มี palp อยู่บริเวณตรงกลางหรือตรงขอบคางคานนอกคางคาน merus และมี exognath ขาวเรียวหรือกว้าง ของระหวาง maxilliped คู่ที่ 3 เป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปู

ปูแสม
แผนภาพที่ 7 ภาพที่ 3

ชื่อไทย ปูแสม ปูเค็ม ปูแสมก้ามแดง

ชื่อภาษาอังกฤษ mangrove crab, Amphibous crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Sesarma mederi* (H. Milne Edwards, 1854)

ลักษณะ กระดองเป็นรูปสี่เหลี่ยม คางข้างกระดองมีหนามแหลม 2 อัน ยื่นไปตามแนวขอบกระดอง ตาเป็นก้านพับเก็บในแฉกได้ กระดองมีสีน้ำตาลอมม่วง และมีกลุ่มขนสีน้ำตาลกระจุกกระจาย ก้ามมีสีบานเย็น คางในของก้ามส่วน propodus มีสันตาม

ตามขวาง ซึ่งเกิดจากปุ่มเล็ก ๆ เรียงกันเป็นแถวบนขึ้นมาเด่นชัด ขนาดความกว้างของ
กระดองประมาณ 4-6 มม.

ถิ่นอาศัย ชุกชุมตามป่าชายเลน โคนต้นแสมต้นโกงกาง บริเวณริมฝั่งแม่น้ำที่
ไหลลงทะเล

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดของทุกจังหวัดในภาคตะวันออกและภาคตะวันตก ใน
รูปปูเค็มและปูด

ประโยชน์ เป็นปูที่รู้จักกันดีในหมู่คนไทย มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ประชาชนนิยมบริ-
โภคในรูปปูเค็ม โดยนำปูดมาหมักกับเกลือ แลวนำปูเค็มมารับประทาน ถ้าเป็นตัวเมียมี
ไข่ก็นำไข่มาดุกกับขารับประทานได้ หรือทำปูเค็มยำโดยนำเนื้อปูแสมฉีกเป็นชิ้น ๆ แล
ใส่หัวหอมหั่น พริกชี้หนูสด และน้ำตาลเล็กน้อย นอกจากนั้นยังนำปูเค็มมาทำประกอบอา-
หารในรูปส้มตำได้อีกด้วย

ปูแสม

แผนภาพที่ 7 ภาพที่ 4

ชื่อไทย ปูแสม ปูเค็ม ปูแสมก้ามม่วง

ชื่อภาษาอังกฤษ Mangrove crab, Amphibious crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Sesarma vesicolor (Tweedie, 1940)

ลักษณะ กระดองเป็นรูปสี่เหลี่ยม ลักษณะใกล้เคียงกับ S. mederi มาก กระ-
ดองมีสีน้ำตาลอมม่วงและมีกลุ่มขนสีน้ำตาลกระจุกกระจาย ก้ามมีสีม่วงสดตอนปลายมีสีชา
คานในของก้ามส่วน propodus มีสันตามขวางซึ่งเกิดจากปุ่มเล็ก ๆ เรียงกันเป็นแถว
แต่ไม่เด่นชัด ขนาดความกว้างของกระดองประมาณ 3-5 มม.

ถิ่นอาศัย ชุกชุมตามป่าชายเลน โคนต้นแสมต้นโกงกาง บริเวณริมฝั่งแม่น้ำที่ไหล
ลงทะเล

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี
ตราด เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ในรูปปูเค็ม

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารในรูปปูเค็ม

ปูแสม
แผนภาพที่ 7 ภาพที่ 5

ชื่อไทย ปูแสม ปูเค็ม ปูแสมก้ามแดง

ชื่อภาษาอังกฤษ Mangrove crab, Amphibous crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Sesarma singaporensis Tweedie, 1940

ลักษณะ กระจกเป็นรูปสี่เหลี่ยม ลักษณะใกล้เคียงกับ s. mederi แต่มีขนาดเล็กกว่า กระจกมีสีน้ำตาลอมม่วง และมีกลุ่มขนสีน้ำตาลกระจุกกระจาย ก้ามมีสีแดงจัด คานในของก้ามส่วน propodus มีสันตามขวางซึ่งเกิดจากปุ่มเล็ก ๆ เรียงกันเป็นแถว แต่ไม่ขนานกัน ขนาดความกว้างของกระจกประมาณ 3-4 ซม.

ถิ่นอาศัย ชุกอยู่ตามป่าชายเลน โคนต้นแสม ต้นโกงกาง บริเวณริมฝั่งแม่น้ำที่ไหลลงสู่ทะเล

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตรากเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ในรูปปูเค็ม

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารในรูปปูเค็ม

ปูแสมลาย
แผนภาพที่ 7 ภาพที่ 6

ชื่อไทย ปูแสมลาย

ชื่อภาษาอังกฤษ Amphibous crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Parasesarma plicatum (Latreille, 1806)

ลักษณะ กระจกค่อนข้างโค้ง ไม่มีหนามข้างกระจก กระจกมีสีเหลืองอ่อน สดับลวดลายสีม่วงแดง เรียบ ไม่มีกลุ่มขนบนกระจก ขาคืนเป็นสีเหลืองอ่อน ก้ามเป็นสีส้ม ขนาดความกว้างกระจกประมาณ 2-3 ซม.

ถิ่นอาศัย ชุกชุมตามป่าชายเลนที่มีดินปนทราย หรือชุกชุมซ่อนตัวอยู่ใต้กองกรวด
กองหิน บริเวณริมฝั่งทะเล

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายในรูปปูคองน้ำปลาที่ตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารในรูปปูเค็ม

ปูแสมเล็ก

แผนภาพที่ 7 ภาพที่ 7

ชื่อไทย ปูแสมเล็ก

ชื่อภาษาอังกฤษ Amphibous crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Parasesarma lanchesteri (Tweedie, 1950)

ลักษณะ กระจกมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีความกว้างมากกว่าความยาว
และมีกุ่มขนเรียงกันเป็นแถวตามขวางกระจกระบายอยู่ทั่วไป บริเวณก้านบน dactylus
ของก้ามมีปุ่มกลมจำนวน 8 อัน เรียงกันเป็นแถวตามความยาว กระจกและขาเดินมีสี
น้ำตาล ก้ามหนีบมีสีเข้ม ขนาดความกว้างกระจกประมาณ 3-5 ซม.

ถิ่นอาศัย ชุกชุมตามป่าชายเลนที่มีดินปนทราย

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายในรูปปูคองน้ำปลาที่ตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี ปนกับปู
แสมลาย

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารในรูปปูเค็ม

ปูแป้น

แผนภาพที่ 7 ภาพที่ 8

ชื่อไทย ปูแป้น ปูจาก ปูดอยแพ

ชื่อภาษาอังกฤษ Nipa crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ varuna litterata (Fabricius, 1798)

ลักษณะ กระจกนูนเล็กน้อย รูปเกือบเป็นสี่เหลี่ยม ด้านข้างของกระจกมีฟัน

อยู่ข้างละ 2 อัน ตอนกลางของกระดองมีรอยคล้ายรูปตัว H ที่โตตามีรอยบาก ก้ามทั้งสองมีขนาดใกล้เคียงกัน ปลายก้ามเรียวแหลม ขาเดินกบแรกสั้นที่สุด และขาเดินทุกคู่มีลักษณะแบนขยายออกใช้สำหรับว่ายน้ำ ตัวมีสีน้ำตาลปนแดง ความกว้างของกระดองประมาณ 3 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามโขกหินจากบริเวณป่าจากแถบแม่น้ำที่มีน้ำกร่อย และออกมาว่ายน้ำเพื่อหาคุณสมบัติในช่องฤดูหนาว ราวเดือนธันวาคมถึงมกราคม เป็นช่วงที่มีน้ำทะเลขึ้นสูง ชาวประมงใช้สวิงช้อนนำมาคองน้ำปลาทำปุ๋ยเก็บ เหมือนกับปูแสม

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายทั้งปูสดและปูคองน้ำปลา ที่ตลาดจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราก ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารในรูปปูเค็ม เป็นพวกปูคองอีกชนิดที่ประชาชนนิยม นำมารับประทานเป็นอาหาร

10. ครอบครัวปูลม (Family Ocypodidae)

ลักษณะของปูในครอบครัวนี้คือ กระดองเป็นสี่เหลี่ยมที่ขอบด้านข้างเกือบขนานกัน ตาเป็นแท่งรูปไข่ขนาดใหญ่สามารถพับเก็บในเขี้ยวตาได้ และมีส่วนยื่นออกจากตาออกไปอีก ซึ่งในปูตัวผู้มีขนาดยาวกว่าปูตัวเมีย ขาเดินแข็งแรงใช้สำหรับวิ่งไปบนพื้นทรายอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะปล้องสุดท้ายของขาเดินทุกคู่ยาวมาก เพราะใช้จิกฝังลงไปบนพื้นทราย

ปูลม
แผนภาพที่ 8 ภาพที่ 1

ชื่อไทย ปูลม
ชื่อภาษาอังกฤษ Ghost crab
ชื่อวิทยาศาสตร์ Ocypode ceratophthalma (pallas, 1772)

ลักษณะ พื้นผิวลำตัวทั่วไปมีสีชาวมเหลืองอ่อน มีสีน้ำตาลขนาดใหญ่ตรงบริเวณรูปตัว H บนกระดอง และมีพื้นสีแดงเลื้อยตามบริเวณขอบและซอกขา ก้ามหนีบมีลักษณะ

แข็งแรงขนาดไม่เท่ากันและมีตัวขรุขระ ขนาดความกว้างของกระดองประมาณ 3-4 ซม.

ถิ่นอาศัย ชุกชุมอาศัยตามชายหาดทรายเหนือระดับน้ำขึ้นน้ำลง โดยชุกดึก 1-2 ฟุต และออกมาหาอาหารข้างนอกในเวลากลางวัน ชีวิตส่วนใหญ่อยู่บนบกมากกว่าในน้ำ เพราะเหงือกใช้หายใจปรับตัวเพื่อรับอากาศได้

แหล่งที่พบ พบทั่วไปตามชายหาดทรายริมฝั่งทะเล และหาดทรายรอบ ๆ เกาะของจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ มักจะนำปูดมมาประกอบอาหารโดยซुบแบ่งทอด การทำนั้นจะต้องนำส่วนท้อง (abdomen) ของปูทิ้งไปแล้วจึงนำมาทอด ปูดมนี้เป็นปูที่นักทัศนจำริงมองได้จับกันในเวลากลางคืน แคว้นนำมาประกอบอาหาร

11. ครอบครัวปูหนุมาน (Family Calappidae)

ลักษณะของปูในครอบครัวนี้คือ กระดองเป็นรูปโค้งกลม มีหนามข้างกระดองแหลมยื่นออกไปด้านข้างทั้ง 2 ข้าง ขาทุกคู่เป็นแขนแบน เหมาะสำหรับเคลื่อนที่ไปอย่างรวดเร็ว เป็นปูที่อยู่บนหาดทรายเขตน้ำขึ้นน้ำลง

ปูหนุมานลายจุด
แผนภาพที่ 8 ภาพที่ 2

ชื่อไทย ปูหนุมานลายจุด

ชื่อภาษาอังกฤษ Beach crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Matuta lunaris (Fabricius, 1775)

ลักษณะ กระดองเป็นรูปโค้งกลม มีแฉกยื่นแหลมออกไปทางด้านข้างทั้ง 2 ข้าง บริเวณกระดองด้านบนมีดีดลือองอ่อนและมีจุดแฉกเล็ก ๆ กระจายกระจายทั่วไป บริเวณกลางหลังมีปูมยื่นขึ้นมา 6 ปุ่มชัดเจน ด้านล่างของลำตัวค่อนข้างแบนและมีพื้นสีขาว ก้ามหนักแข็งแรง ขาเดินทุกคู่แบนเป็นแบบใบพาย ใช้สำหรับว่ายน้ำและฝังตัวลงในพื้นทรายอย่างรวดเร็ว ขนาดความกว้างของกระดองประมาณ 4-5 ซม.

ถิ่นอาศัย ปุยนึกอาศัยอยู่ตามชายหาดทรายไต่ระดับน้ำลงต่ำ โดยว่ายน้ำและกลานไปมา หาดอาหารอยู่ตามหน้าดิน และเคลื่อนที่ขึ้นลงพร้อมกับน้ำทะเล เมื่อมีศัตรูมารบกวน มันจะใช้วิธีฝังตัวจมลงไปใทรายอย่างรวดเร็ว

แหล่งที่พบ พบตามชายหาดทรายและพบจากการลากอวนชายฝั่งของชาวประมงที่จังหวัดชลบุรี จันทบุรี ระยอง ตราก และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารโดยแกะกระดองและส่วนทองออก แลวนำมาชุบแป้งทอด

ปูหนุมนลาย
แผนภาพที่ 8 ภาพที่ 3

ชื่อไทย ปูหนุมนลาย
ชื่อภาษาอังกฤษ Beach crab
ชื่อวิทยาศาสตร์ Matuta planipes Fabricius, 1798

ลักษณะ กระดองเป็นรูปโค้งกลม มีเงี่ยงแหลมออกไปทางด้านข้าง 2 ข้าง ก้ามหนีบแข็งแรง ขาเดินทุกคู่เป็นแบบใบพายใช้สำหรับว่ายน้ำและฝังตัวลงในพื้นทราย พื้นกระดองมีสีเหลือง มีลวดลายเป็นแบบตาข่ายมีสีม่วงเข้มอมดำอยู่ทั่วไปทั้งกระดอง ส่วนล่างของลำตัวค่อนข้างแบน ขนาดความกว้างของกระดองประมาณ 4-5 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามชายหาดทรายไต่ระดับน้ำลงต่ำสุด โดยว่ายน้ำและกลานไปมา หาดอาหารอยู่ตามหน้าดิน และเคลื่อนที่ขึ้นลงพร้อมกับน้ำทะเล เมื่อมีศัตรูมารบกวน จะใช้วิธีฝังตัวจมลงไปใทรายอย่างรวดเร็ว

แหล่งที่พบ พบที่ชายหาดทรายและมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดชลบุรี และระยอง

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารโดยชุบแป้งทอดเช่นเดียวกับชนิด M. lunaris

12. ครอบครัวปูใบ (Family Xanthidae)

ลักษณะของปูในครอบครัวนี้คือ กระจกมีความกว้างมากกว่าความยาว โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นรูปรี รูปทรงแหลมหรือรูปห้าเหลี่ยม ส่วนหน้าของกระจกค่อนข้างกว้าง หนวดคู่ที่ 1 อยู่ในแนวราบหรือเฉียงเล็กน้อย ขอบด้านบนของช่องปากเห็นได้ชัดเจน

ปูใบ
แผ่นภาพที่ 8 ภาพที่ 4

ชื่อไทย ปูใบ
ชื่อภาษาอังกฤษ Rock crab
ชื่อวิทยาศาสตร์ Myomenippe granulosa A. Milne Edwards, 1867

ลักษณะ กระจกกว้าง รูปไข่ โกงเล็กน้อย คานข้างของกระจกมีพื้นค่อนข้างแหลม 4 พื้น พื้นสุดท้ายยาวกว่าคาน มองเห็นตุ่มเล็ก ๆ บนสันของแนวพื้นทั้ง 4 ชักเจน เบ้าตามีแอง 3 แอง โกลมมุมขอบตา กานตาอ้วนสั้น ก้ามหนีบมีขนาดใหญ่เกือบเท่ากัน ขาคืนมีขนสั้น ๆ กำบังปากกุ่มโดยเฉพาะส่วนของ dactylus ลำตัวมีสีน้ำตาลปนเหลือง น้ำรองก้ามหนีบสีดำ ขนาดความกว้างของกระจกประมาณ 5-7 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลเขตน้ำขึ้นน้ำลง หรือบริเวณหาดหิน โดยอาศัยอยู่ตามซอกหิน จับได้โดยดอบคักปู

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่ตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์ พบว่ามีคนนำไปชุนิดนี้มาต้มรับประทานเช่นเดียวกับปูม้า

13. ครอบครัวปูนา (Family Parathelphusidae)

ลักษณะของปูในครอบครัวนี้คือ กระจกโค้งเรียบ คานข้างมีพื้นแหลม 4 พื้น มีสันตามยาวบนกระจกตรงส่วนคานหลัง เบ้าตาและหลังขอบหน้าอย่างชัดเจนเกือบต่อกันเป็นแนวสันโค้ง ส่วนท้อง (abdomen) เป็นรูปตัว T ในตัวผู้ลักษณะบอบบางเว้าเข้าทั้งสองด้าน ก้ามใหญ่โต แข็งแรง แต่มีขนาดเล็กไม่เท่ากัน

ปูนา
แผนภาพที่ 8 ภาพที่ 5

- ชื่อไทย ปูนา
ชื่อภาษาอังกฤษ Rice field crab
ชื่อวิทยาศาสตร์ Somanniathelphusa dugasti (Rathbun, 1902)
- ลักษณะ กระจกอง โกงเวียบ อวัยวะสืบพันธุ์ในเพศผู้ (gonopod) อันแรกมีฐานกว้างแล้วจะเรียวไปทางปลายอย่างรวดเร็ว ส่วนปลายที่เรียวนั้นจะโค้งงอเหมือนขอ ขนาดความกว้างกระจกองประมาณ 3-6 ซม.
- ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามท้องนา หรือซุกอยู่ตามท้องนา กันนา
- แหล่งที่พบ พบปูนาชนิดนี้มีจำหน่ายที่ตลาดสดจังหวัดตาก
- ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารโดยทำเป็นปูคอง โดยนำไปเป็น ๆ ล้างให้สะอาด ใสลงไปในภาชนะน้ำปลาหรือน้ำเกลือ ตัวขนาดเล็กนำมาชุบแป้งทอด มีรายงานวาพูนิดนี้เป็น second intermediate host ของพยาธิใบไม้ในปอดชนิด Paragonimus westermani

14. ครอบครัวปูน้ำตก (Family Potamidae)

ลักษณะของปูในครอบครัวนี้คือ กระจกองมนกลม ไม่มีสันแหลมข้างกระจกอง มีแนวตุ่มเป็นสันอยู่ตรงขอบกระจกอง มีสันตามยาวบนกระจกอง คานหลังตาและคานหลังขอบหน้าขึ้นมาอย่างชัดเจนเกือบต่อกันเป็นแนวเส้นตรง ส่วนท้อง (abdomen) ไม่เป็นรูปตัว T ในตัวผู้ แต่เป็นรูปสามเหลี่ยม ก้ามใหญ่โตแข็งแรงและมีขนาดเกือบเท่ากัน อาศัยตามซอกก้อนหินบริเวณน้ำตก ลำธารซึ่งตอกจากน้ำตกหรือซุกอยู่บริเวณ 2 ฟุต ของลำธาร

ปูน้ำตก
แผนภาพที่ 8 ภาพที่ 6

- ชื่อไทย ปูน้ำตก ปูหิน

ชื่อภาษาอังกฤษ water fall crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Ranguna smithiana (Kemp, 1923)

ลักษณะ กระดองโค้งเรียบ มีปุ่มเป็นสันเล็ก ๆ ที่บริเวณคานข้างกระดองตอนหน้า หน้าแกมมีปุ่มเล็ก ๆ อยู่ก่อนบนสันตรงกึ่งกลางกระดองตอนหน้า (epigastric crest) สันคานหลังตาเรียบและแยกออกจากกัน แฉงที่อยู่ระหว่างสันที่กึ่งกลางของกระดองตอนหน้า (middle groove) ปรากฏชัดเจน แฉงตรงกึ่งกลางกระดอง (semi-circular groove) ลึก ส่วนท้องกอนข้างโค้ง เมื่อวัยอ่อนขนาดเล็กมีสีเขียวเข้มที่กระดอง เมื่อโตจะมีสีออกนออกดีเหลือง ลักษณะของ gonopod มีฐานกว้าง ปลายเรียว งอเหมือนตะขอ คานในจากฐานเกือบถึงปลายตะขอมีร่องและมีขนสีน้ำตาลปกคลุมอยู่ คานนอกส่วนฐานมีขนปกคลุม ความกว้างกระดองประมาณ 6-7 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ตามแอ่งน้ำบริเวณน้ำตกโดยอาศัยอยู่ตามก้อนหิน ซอกหินหรือรูที่อยู่ใต้ออกหิน การจับต้องผลัดหรือยกหินขึ้นจึงจะเห็นหรือซุกครุตามใต้ออกหิน

แหล่งที่พบ พบปูชนิดนี้ที่ลำธารน้ำบริเวณน้ำตกธารมระบบ : เกาะช้างจังหวัดตราด ลำธารน้ำที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และที่บริเวณลำธารน้ำ เขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ พบว่าชาวบ้านจะนำปูชนิดนี้ไปเป็นอาหารโดยนำไปต้ม เผา ในปูขนาดเล็กน้อยนำมาทำปูคอง โดยคองกับน้ำปลาหรือน้ำเกลือ

ปูแปง

แผนภาพที่ 17 ภาพที่ 2

ชื่อไทย ปูแปง ปูป่า

ชื่อภาษาอังกฤษ Land crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Ranguna siamensis (A. Milne Edwards, 1869)

ลักษณะ กระดองเรียบโค้งโดยรอบ มุมนอกของขอบหน้ามน ขอบหน้าของกระดอง

แบ่งเป็นสองปลู หนามขอบตามอกแหลม ก้ามหนีบชายขวามีขนาดไม่เท่ากัน ส่วนปลายตามหนีบจะประกบกันไม่สนิท : ตามขอบในของก้ามหนีบมีฟันประดับ carpus มีขอบโป่งออกเล็กน้อยและมีหนามแหลมสองอัน อันเล็กอยู่ที่ตัดกันใหญ่ลงไป gonopod มีฐานกว้างตอนปลายเรียวโค้งออก ตรงโคนของส่วนปลายนั้นมีส่วนยื่นเข้าไปข้างในเป็นรูปครึ่งวงกลม ขนาดความกว้างของกระดองประมาณ 3-5 มม.

ถิ่นอาศัย เป็นปูน้ำจืดที่อาศัยอยู่ตามชายป่า โดยการขุดรูอยู่ลึกประมาณ 1-2 เมตร เมื่อถึงฤดูฝนก็จะออกมาจากรู

แหล่งที่พบ พบขุดรูอาศัยอยู่ที่ชายป่าอำเภอสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี และอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ พบว่าประชาชนแถบจังหวัดปราจีนบุรีและจันทบุรี นำเอาปูชนิดนี้มารับประทานเป็นอาหารโดยนำมาต้มรับประทาน หรือนำมาต้กับตนหอมเช่นเดียวกับปูม้า

15. ครอบครัวกั้งตักแตน (Family Squillidae)

กั้งตักแตนอยู่ในอันดับ stomatopoda ซึ่งมีอยู่หลายครอบครัว จากการศึกษาพบว่าครอบครัว Squillidae เป็นครอบครัวกั้งตักแตนที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจมาก ลักษณะสำคัญของกั้งตักแตนในครอบครัวนี้คือ กรามีขนาดเล็กเป็นแผ่น (rostral plate) maxilliped คู่ที่ 2 เปลี่ยนแปลงไปเป็นก้ามตัก (raptorial claw) ทางมีหนามแหลมตรงกลาง (median carina) ฟันที่อยู่ในร่องปลายหางร่องที่ตัดจากร่องกลางออกมา (intermediate) มี 4 ฟัน

กั้งตักแตน

แผนภาพที่ 5 ภาพที่ 6

ชื่อไทย

กั้งตักแตน

ชื่อภาษาอังกฤษ

Mantis shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์

Oratosquilla nepa (Latreille, 1825)

ลักษณะ

ตาใหญ่ ก้ามตักมี 6 ฟัน คานข้างตอนอกของปล้องที่ 5, 6 และ 7 มี

แง่นี้เป็น 2 แฉก ส่วนทองตอนบนประกอประกอยสันตามยาว 8 สัน ทางมีฟันตอนกลาง (submedian teeth) ที่ไม่เคยเคลื่อนที่ บริเวณตอนกลางของกระดูกส่วนหน้ามีสันตามยาวซึ่งปลายแยกจากกันเป็น 2 แฉก (bifurcation) สีของกิ้งชนิดนี้ดำตัวมีสีเขียวปนเหลืองที่บริเวณหาง (telson) ส่วน uropod ตอนปลายมีสีเขียวปนเหลือง ตอนบนมีสีเขียว บริเวณส่วนทองตอนบนปล้องที่สองและปล้องที่ห้ามีป็นสีดำ ขนาดความยาวประมาณ 10-25 มม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามชายฝั่งทะเล พื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โดยการขุดรูอยู่ จับได้โดยอวนลากหน้าดิน

แหล่งที่พบ พบกิ้งชนิดนี้เป็นจำนวนมากในอ่าวไทย การศึกษาครั้งนี้พบกิ้งชนิดนี้ที่หาเทียบเรือประมง และมีจำหน่ายในตลาดในรูปกิ้งสดหรือกิ้งคองน้ำปลาที่จังหวัดชลบุรี จะเชิงเตรา ระยอง จันทบุรี ตราก ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ พบวาประมาณเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม เป็นช่วงที่กิ้งชนิดนี้มีไข่

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่น กุ้งเผา กุ้งย่างจิ้มกับน้ำจิ้ม กุ้งคองน้ำปลา รับประทานกับข้าวต้ม พบได้ตามร้านอาหารชายชาวตามตอนกลางคืน หรือตามภัตตาคาร

กิ้งคักแทน

แผนภาพที่ 5 ภาพที่ 1

ชื่อไทย กิ้งคักแทน

ชื่อภาษาอังกฤษ mantis shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Oratosquilla woodmasoni* (Kemp, 1911)

ลักษณะ ตัวใหญ่ ก้ามคีบมี 6 คู่ คานข้างตอนนอกของปล้องที่ 5, 6 และ 7 มีแงเป็น 2 แฉก ส่วนทองตอนบนประกอประกอยสันตามยาว 8 สัน ทางมีฟันตอนกลาง (submedian teeth) ที่ไม่เคยเคลื่อนที่ บริเวณกระดูกส่วนหน้าเรียบ สีของกิ้งชนิดนี้ดูจากแผนทางจะแยกออกจากชนิดอื่นได้ชัดเจนมากคือที่ uropod ตอนปลายมีสีน้ำเงินปนดำ ตอนบนมีสีส้ม ทนาคเป็นสีแสด ขนาดความยาวของลำตัวใกล้เคียงกับชนิด *O. nepa*

มาก

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ทั่วไปตามชายฝั่งทะเล พื้นท้องทะเลที่เป็นโคลนโดยการขุดรูอยู่
จับได้โดยอวนลากหน้าคืน

แหล่งที่พบ พบกั้งชนิดนี้มากในอ่าวไทยเช่นเดียวกับชนิด O. nepa การศึกษากั้งนี้
พบกั้งชนิดนี้ที่หาเทียบเรือประมง และมีจำหน่ายในรูปกั้งคองน้ำปลาที่จังหวัดชลบุรี ฉะเชิง-
เทรา ระยอง จันทบุรี ตราก เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกั้งชนิด O. nepa

กั้งคักแตน

แผนภาพที่ 5 ภาพที่ 2

ชื่อไทย กั้งคักแตน

ชื่อภาษาอังกฤษ Mantis shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Oratosquilla quinquedentata (Brooks, 1886)

ลักษณะ ตัวใหญ่ ก้ามตีมี่ 6 คู่ ก้านข้างตอนนอกของปล้องที่ 5, 6 และ 7 มีแฉ
ยื่นเป็น 2 แฉ ส่วนของตอนบนประกอบด้วยสันตามยาว 8 สัน ทางประกอบควยสัน
ตอนกลาง (submedian teeth) ที่ไม่เคลื่อนที่ ส่วนของก้ามตีมี่ปลายสุดมีหนามแหลม
อยู่ สีของกั้งชนิดนี้มีสีชมพูปนเทาโดยทั่วไป รอยต่อของแต่ละปล้องตั้งแต่ส่วนอกถึงส่วน
ท้องมีสีน้ำตาลไหม้หรือสีส้ม ทางโดยทั่วไปมีสีเหลืองปนเขียว หนามกอนปลายของหางมี
สีส้มอมแดง ขนาดความยาวประมาณ 10-20 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามชายฝั่งทะเล พื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน จับได้โดยอวนลากหน้าคืน

แหล่งที่พบ พบที่หาเทียบเรือประมงอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกั้งชนิดอื่น ๆ

กิ้งกั๊กแตน
แผนภาพที่ 5 ภาพที่ 5

ชื่อไทย กิ้งกั๊กแตน
ชื่อภาษาอังกฤษ Mantis shrimp
ชื่อวิทยาศาสตร์ Cloridopsis immaculata (Kemp, 1913)

ลักษณะ ตาเล็ก dactylus ของก้ามคีบมีฟัน 5 ฟัน ตอนบนของ propodus มีลักษณะเป็นสันคล้ายขนนก ด้านข้างตอนอกของปล้องที่ 5, 6 และ 7 ไม่มีแฉ่งยื่นเป็น 2 แฉก แต่ด้านข้างของปล้องที่ 5 มีแฉ่งโค้งไปทางด้านหน้า ปลายแหลมยื่นออกมาไม่มีจุดสีดำอยู่ ปลายแผ่นกรร (rostral plate) กอนขวางกว้าง สีของกิ้งชนิดนี้ดำตัวโดยทั่วไปมีสีเขียวปนเหลือง สันตามยาวบนส่วนท้องเป็นสีแดง มีแถบสีดำอยู่ตรงกลางบนปล้องท้องที่ 2 ขนาดความยาวประมาณ 10-15 ซม.

ถิ่นอาศัย กิ้งชนิดนี้อาศัยอยู่ที่พื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน หรือบริเวณปากแม่น้ำ (Estuarine water) นอกจากนี้พบว่ากิ้งชนิดนี้เข้าไปอาศัยในแม่น้ำเลยก็มี แต่ไปไม่ไกลมาก โดยจะชุกชุมอยู่

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายในรูปของน้ำปลาที่จังหวัดระยอง ราชบุรี โดยนำมาจากจังหวัดสมุทรสงคราม

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกิ้งชนิดอื่น ๆ

16. ครอบครัวกิ้งกั๊กแตน (Family Harpiosquillidae)

เป็นครอบครัวกิ้งกั๊กแตนอีกครอบครัวหนึ่งที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ เนื่องจากกิ้งในครอบครัวนี้มีขนาดใหญ่มาก ลักษณะสำคัญของกิ้งในครอบครัวนี้คือ ขนาดใหญ่ถึงใหญ่มาก มีรอยเว้าลึกตรงส่วนท้ายของกระดองทั้งสองข้าง มีหนามแหลมหลายอันที่ตั้งตรงขึ้นบน propodus ของก้ามคีบ (raptorial claw)

กิ้งกั๊กแทน
แผนภาพที่ 5 ภาพที่ 3

ชื่อไทย กิ้งกั๊กแทน

ชื่อภาษาอังกฤษ Mantis shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Harpiosquilla harpax (de Haan, 1844)

ลักษณะ ตาใหญ่มีรอยเว้าลึกทางตอนท้ายของกระดูกทั้งสองข้าง ด้านข้างตอน
อกของปล้องที่ 5, 6 และ 7 ไม่มีเงี่ยงแยกเป็น 2 แฉก และด้านข้างของปล้องที่ 5 ไม่มี
หนามแหลมโผล่ออกมา สีของกิ้งกั๊กชนิดนี้มีสีเขียวอมเหลือง ที่หางจะมีสีเหลืองเห็นชัดและ
มีจุดสีน้ำตาลอมเหลืองอยู่สองข้างสันตรงกลางหาง มีขนาดใหญ่เป็นที่ 2 รองลงมาจาก
กิ้งกั๊กชนิด H. raphidea ขนาดความยาวประมาณ 15-25 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน และบริเวณปากแม่น้ำจับได้โดยอวนลาก

แหล่งที่พบ พบกิ้งกั๊กชนิดนี้มากในอ่าวไทย การศึกษารังนี้พบกิ้งกั๊กชนิดนี้ที่ท่าเทียบเรือ
ประมง และมีจำหน่ายในรูปของน้ำปลาที่ตลาดของจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราก
เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับกิ้งกั๊กชนิดอื่นคือ คองน้ำปลา แต่กิ้งกั๊ก
นี้มีขนาดใหญ่จึงนิยมนำไปเผารับประทาน

กิ้งกั๊กแทน
แผนภาพที่ 5 ภาพที่ 4

ชื่อไทย กิ้งกั๊กแทน

ชื่อภาษาอังกฤษ Mantis shrimp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Harpiosquilla raphidea (Fabricius, 1998)

ลักษณะ ลักษณะใกล้เคียงกับชนิด H. harpax คือตาใหญ่ มีรอยเว้าลึกทางตอน
ท้ายของกระดูกทั้งสองข้าง dactylus ของก้ามก็คมีฟัน ตอนบนของ propodus มีหนาม

แหลมทั้งขนาดเล็กและใหญ่ตั้งอยู่ ด้านข้างตอนนอกปล่องที่ 5,6 และ 7 ไม่แยกเป็น 2 แฉก แต่ด้านข้างของปล่องที่ 5 ทั้งสองข้างมีหนามแหลมเล็กๆ โผล่ออกมา สีด้านบนของลำตัวมีสีเขียวปนเหลือง ทางที่จุกคลุมสีน้ำตาลอมเหลืองอย่างเด่นชัดอยู่ตรงกึ่งกลางสันตรงกลางหาง กิ่งชนิดนี้เป็นกิ่งที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ขนาดความยาวประมาณ 15-35 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่กับพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน มักจะซุกครออยู่ จับได้โดยอวนลาก

แหล่งที่พบ พบที่หาเทียบเรือประมง และมีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดชลบุรี จันทบุรี ตราด และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารได้เช่นเดียวกับกิ่งชนิด H. harpax

17. ครอบครัวปูเสฉวนทะเล (Family Paguridae)

ลักษณะของปูเสฉวนครอบครัวนี้คือ กระดองมีรูปร่างยาว ส่วนหลังของกระดองมีความกว้างมากกว่าส่วนหน้าของกระดอง กมีลักษณะยื่นออกไปทางด้านหน้าอย่างเด่นชัด หรือเจริญไม่เต็มทีและมีขนาดเล็กมาก แต่บางพวกไม่มีกมีเลย แฉนที่อยู่ทางด้านบนของกานดา มีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยมขนาดเล็ก หรือเป็นแฉนคล้ายพัด หรือเป็นรูปคล้ายใบโพธิ์ กามีขนาดใหญ่ ซึ่งกามีทั้งสองข้างมีขนาดเท่ากันหรือกามีข้างชายมีขนาดใหญ่กว่ากามีข้างขวา แต่บางพวกกามีข้างขวามีขนาดใหญ่กว่ากามีข้างชาย ส่วนท้องมีลักษณะอ่อนนิ่มและบิดงอไปทางขวา ส่วนมากมีระยางค์ว่ายน้ำที่เจริญมากอยู่ทางด้านซ้ายของส่วนท้อง ปูเสฉวนจะตองอาศัยอยู่ในเปลือกหอยฝาเดียวที่ว่างเปล่า

ปูเสฉวนแดง
แผนภาพที่ 5 ภาพที่ 7

ชื่อไทย ปูเสฉวนแดง

ชื่อภาษาอังกฤษ Red hermit crab

ชื่อวิทยาศาสตร์ Dardanus megistos Herbst, 1804

ลักษณะ กานตาเป็นรูปทรงกระบอกยาวไกลเคียงกับกานหนวคคู่ที่ 1 กามขวาง
ชายมีขนาดใหญ่กว่ากามขวางชวามาก ผิวคานบนและคานนอกของ propodus และ
dactylus มีหนามซึ่งตรงปลายโค้งลงกระจายคานขวางหน้าแน กาม ขาเดินคู่ที่ 2
และ 3 มีกุ่มขนขนาดยาวสีแดงปกคลุมทั่วไป กระตอง maxilliped คู่ที่ 3 กาม
ขาเดินทั้ง 4 คู่ และแพนหางมีสีแคงปนส้ม และมีจุดสีขาวซึ่งตรงขอบสีดำกระจายทั่วไป
กานตาสีแดงปนน้ำตาล ขนาดลำตัวจากกระตองถึงส่วนท้องยาวประมาณ 10-20 มม.

ถิ่นอาศัย ชายทะเลที่มีหินปะการังซึ่งอยู่ใต้อ่าวและพื้นท้องทะเลระดับลึก

แหล่งที่พบ พบที่ท่าเทียบเรือประมงเพ จังหวัดระยอง และพบที่ชายหาดของแสม-
สาร สัตหีบ ชลบุรี

ประโยชน์ พบว่าชาวประมงนำส่วนท้อง (abdomen) ของปูเสฉวนชนิดนี้ ซึ่งมี
ไขมันคานขวางมาก นำไปต้มย่ำรับประทานหรือไมก็นำมาตากแห้งทำเป็นเครื่องประดับ
ไวชายหรือประดับบ้าน

18. ครอบครัวจักจั่นทะเล (Family Hippidae)

ลักษณะของสัตว์ในครอบครัวนี้คือ จักจั่นทะเลเป็นกุ้งตาเขียนพวก
แอนโนมูแรนชนิดหนึ่ง ลักษณะกระตองกลมมนรูปไข่ หางยาวเป็นรูปคล้ายใบหอก

จักจั่นทะเล

แผนภาพที่ 4 ภาพที่ 6

ชื่อไทย จักจั่นทะเล

ชื่อภาษาอังกฤษ Sand crab, mole crab, Sea cicada

ชื่อวิทยาศาสตร์ Hippa pacifica (Dana, 1852)

ลักษณะ กระตองกลมมนเป็นรูปไข่ คานหน้าของกระตองมีแฉะยื่นออกมา 2 อัน
ลักษณะกลมมนเท่ากัน ตาทั้งคู่สั้น หนวคคู่ที่ 2 เล็กและสั้น หางยาวเป็นรูปคล้ายใบหอก
ปลายขาเดินคู่ที่ 1 มีลักษณะเป็นแท่ง คานหลังของกริจะมีร่องยาวตามขวาง ลำตัวมีสี

ชมพูอ่อน ขนาดความยาวลำตัวประมาณ 10-16 มม.

ถิ่นอาศัย เป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่บริเวณหาดทราย ตามสกนที่น้ำทะเลขึ้นถึงโดยฝังตัวกับพื้นทราย เมื่อน้ำขึ้นมาถึงหาด จะรีบฝังตัวลงกับพื้นทรายซึ่งยังไม่แห้งทันที นับว่าการฝังตัวของมันรวดเร็วมาก

แหล่งที่พบ พบที่หาดทรายเพ จังหวัดระยอง

ประโยชน์ เป็นอาหารที่มีรสดีมากอย่างหนึ่ง สำหรับผู้ที่ชอบรับประทานจะต้องดึงเอาส่วน abdomen ออก แลวนำมาชุบแป้งหรือไข่แล้วทอด นำมาจิ้มกับน้ำจิ้ม

ก) พวกแมลง เป็นสัตว์ที่อยู่ใน class Insecta ลักษณะของแมลงคือตัวแบ่งเป็น 3 ส่วนอย่างชัดเจนคือ หัว ออ และท้อง มีขา 3 คู่หรือ 6 ขา งอกออกมาจากอกปล้องละคู่ มีปีก 2 คู่ งอกมาจากปล้องอกส่วนกลางและปล้องอกส่วนท้าย แมลงบางชนิดมีปีกคู่เดียวหรือไม่มีเลย มีหนวด (antenna) 1 คู่ มีส่วนของปาก (mouth-part) หลากแบบ หายใจด้วย trachea ซึ่งมีรูให้อากาศผ่าน (spiracle) มีแมลงหลายชนิดใ้ถูกจับมากินเป็นอาหาร ในประเทศไทยพบว่าการกินแมลงกันมากในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากจะใช้แมลงที่รู้จักกันดีในหมู่มคนไทยเป็นอาหารแล้วเช่น แมลงคานา ผึ้ง ยังจับแมลงอีกหลายกรอปรวมาเป็นอาหารด้วย

1. ครอบครัวแมลงคานา (Family Belostomatidae)

ลักษณะของแมลงในครอบครัวนี้คือ เป็นครอบครัวมวนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ลักษณะสำคัญคือมีขาหน้าเป็นขาเกี่ยวจับเหยื่อ มีปีกพับซ้อนกันในตอนท้าย พบที่นำมาเป็นอาหารมีอยู่ 1 ชนิด

แมลงคานา

แผนภาพที่ 8 ภาพที่ 7

ชื่อไทย แมลงคานา

ชื่อภาษาอังกฤษ Giant water bug

ทศวิทยศาสตร์

Lethocerus indicus (**Lepolietier et Serville** , 1825)

ลักษณะ เป็นมวนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ลำตัวแบน ขาหน้าเป็นขอเกี่ยวสำหรับจับสัตว์ที่เป็นเหยื่อ ปากอยู่ทางคางกลางของส่วนหัว เป็นปากแหลมคดที่แหลมคม ปีกพับซ้อนกันตอนปลาย โคนปีกแข็ง ปลายปีกอ่อน ตัวมีสีน้ำตาลปนดำ ตัวผู้มีขนาดเล็กกว่าตัวเมีย และมีกลิ่นฉุน ขนาดความยาวลำตัวประมาณ 7-8 ซม.

ถิ่นอาศัย มักอาศัยอยู่ในขอน้ำ หนองน้ำทั่วไป รวมทั้งในนาที่มีน้ำขังอยู่ ตัวเมียวางไข่ตามกิ่งไม้หรือบนหญ้าใกล้ ๆ น้ำ และมักจะเผ่าไข้อยู่ใกล้ ๆ

แหล่งที่พบ มักจะพบในทุกภาคของประเทศไทย เป็นแมลงที่นิยมรับประทานกัน การจับแมลงคานาทำได้โดยใช้คอกหลอดไฟไว้กลางแจ้งในเวลากลางคืนเพื่อล่อแมลงคานาให้มาเล่นไฟ แมลงคานาจะตกลงมาให้จับหรือติดตาข่ายที่ตักไว้ นอกจากนั้นยังจับได้จากบ่อน้ำตื้นโดยการช้อนควยสวิงหรือตะแคง การศึกษาครั้งนี้พบแมลงคานามีจำหน่ายที่ตลาดทุกจังหวัดทั้งภาคตะวันออกและภาคตะวันตกโดยส่งมาจากจังหวัดใกล้เคียงและส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคเหนือ

ประโยชน์ นำมาประกอบอาหารโดยนำแมลงคานาตัวเมียมาทอด หรือรับประทานไข่ของแมลงคานาตัวเมีย ในตัวผู้เห็นสามารถผลิตกลิ่นฉุนได้ จึงนิยมนำมาประกอบอาหารในรูปน้ำพริกแมลงคานา ปัจจุบันได้มีการผลิตกลิ่นฉุนแมลงคานาเทียมจำหน่าย

2. ครอบครัวผึ้ง (Family Apidae)

เป็นครอบครัวของผึ้งซึ่งเป็นแมลงสังคม (social insect) ซึ่งอยู่รวมกันเป็นหมู่และแบ่งหน้าที่การทำงานกันอย่างเป็นระเบียบ ในรังหนึ่งประกอบด้วยผึ้ง 3 ชนิด คือ ผึ้งนางพญา ผึ้งตัวผู้ และผึ้งงาน ผึ้งนางพญามีเพียงตัวเดียวมีหน้าที่ผสมพันธุ์กับผึ้งตัวผู้ ผึ้งงานเป็นผึ้งตัวเมียที่เป็นหมัน อวัยวะวางไข่เปลี่ยนไปเป็นเหล็กไน ผึ้งงานเป็นผึ้งที่ทำหน้าที่ทุกอย่างตั้งแต่สร้างรัง หาอาหารเลี้ยงลูกอ่อนจนกระทั่งป้องกันศัตรูรุกราน

ผึ้ง
แผนภาพที่ 8 ภาพที่ 8

ชื่อไทย ผึ้ง มีม
ชื่อภาษาอังกฤษ Honey Bees
ชื่อวิทยาศาสตร์ Apes florea (Fabricius , 1787)

ลักษณะ ตัวตัวมีสีเหลืองหรือสีน้ำตาลอ่อน ปกคลุมไปด้วยขนทั้งตัว มีสีเข้มภาค
ตามขวางที่ส่วนท้อง อยู่กันเป็นรังเป็นสัตว์สังคม

ถิ่นอาศัย ผึ้งมีมเป็นผึ้งมีขนาดเล็ก ทำรังบนกิ่งไม้ตามป่า เช่น กิ่งไผ่ ชาวบ้าน
จะนำรังผึ้งลงมาโดยสูบบุหรี่แล้วพ่นควันบุหรี่ใส่รังผึ้ง ผึ้งจะเมาแล้วพากันหนีไปก็สามารถ
ที่จะตัดกิ่งไม้เอารังผึ้งลงมาได้ ถ้าเป็นรังที่มีขนาดใหญ่ ๆ จะทำการสูมไฟที่โคนต้นให้
ควันขึ้นไปที่รังผึ้ง ผึ้งก็จะเมาและหนีไปเช่นกัน

แหล่งที่พบ พบมีจำหน่ายที่จังหวัดปราจีนบุรี ระยอง ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี
เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ทั้งในรูปแบบผึ้ง และรังผึ้งที่มีตัวอ่อนและน้ำหวานอยู่

ประโยชน์ นิยมนำน้ำผึ้งมารับประทาน โดยเชื่อว่าเป็นยาบำรุงร่างกายหรือนำ
ไปผสมกับยาไทยเป็นเป็นลูกกลอน ตัวอ่อนที่ติดอยู่กับรังมักจะนำมารับประทานสด บังผสม
น้ำเกลือ หรือจิมกับน้ำผึ้งก็ได้ บางครั้งนำไปสูบไซแล้วทอดรับประทาน

3. ครอบครัวมดแดง (Family Formicidae)

เป็นครอบครัวของแมลงสังคมเช่นเดียวกับผึ้ง สามารถที่จะผลิตกรด
ฟอร์มิก (Formic acid) ในตัวมันเองได้ ในรังมดจะมีมด 3 ชนิดคือ มดนางพญา มด
ตัวผู้ และมดงาน มดแดงจะออกลูกเป็นไข่และตกเป็นตัว

มดแดงตัวเมีย

แผนภาพที่ 8 ภาพที่ 9

ชื่อไทย มดแดงตัวเมีย แม่เป่ง

ชื่อภาษาอังกฤษ

Red or Yellow Ant

ชื่อวิทยาศาสตร์

Oesophylla smaragdina (Fabricius, 1775)

ลักษณะ

เอวคอค มีตุ่มคานสันหลัง (dorsal bump or spine) ตั้งสูงขึ้นมา หนวดเป็นรูปขอศอก ลำตัวมีสีเขียวเข้มปีกบาง ขนาดคอนขางใหญ่กว่ามดชนิดอื่น ๆ ในรัง ขนาดความยาวของลำตัวประมาณ 2-3 มม.

ถิ่นอาศัย

ทำรังตามต้นไม้ที่มีใบคอนขางใหญ่ เช่น ต้นมะม่วง ทองหลาง โดยมดแดงจะต่อตัวกันตั้งใบไม้เข้าหากัน แล้วใช้สารที่มีลักษณะคล้ายใยเชื่อมใบไม้ให้เป็นรังไค

แหล่งที่พบ

พบไข่มดแดง และมดแดงตัวเมีย (แม่เป้ง) มีจำหน่ายที่ตลาดอำเภอมะสอ จังหวัดตาก โดยชาวบ้านจะจับมดมาโดยนำรังมดแดงในถ้ำน้ำที่เตรียมไว้ มดงานจะลอยไขและแม่เป้งจะจม เป็นการแยกมดงานออกไค

ประโยชน์

นำมาประกอบอาหารไคทั้งคิบและสุก ไคแก ยำไข่มดแดง ชุบไขทอด แกงใส่หน่อไม้

กลุ่มปลิงทะเลอยู่ใน Phylum Echinodermata

ก) พวกปลิงทะเล เป็นสัตว์ที่อยู่ใน Class Holothuroidea
ลักษณะทั่ว ๆ ไปของสัตว์พวกนี้คือ มีลำตัวกลม มีรูปร่างแบบ radial symmetry
ตัวไม่เป็นแฉก ไม่มีหนาม มี tube feet เป็นท่อเล็ก ๆ ใช้เป็นอวัยวะคีบคลาน
อยู่รอบตัว รอบปากมีหนวดยึดหาคู่

1. ครอบครัวปลิงทะเล (Family Holothuriidae)

ลักษณะของปลิงทะเลในครอบครัวนี้คือ ลำตัวกลมยาว มีหนวกรอบ
ปากยึดหาคู่ประมาณ 20-30 เส้น หนวกรูปร่างเป็นแบบ peltate ก็คือมีก้านอยู่
ตรงกลางและแขนงสั้น ๆ ยื่นออกเป็นรัศมี ตอนปลายจะรวมกันเป็นรอก สปีคูลมีหลาย
แบบรวมกัน แต่ไม่พบรูปตัว C พบปลิงทะเลที่ใช้เป็นอาหารอยู่ 2 ชนิด

ปลิงทะเล

แผ่นภาพที่ 16 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	ปลิงทะเล ปลิงขาว
ชื่อภาษาอังกฤษ	sea cucumber
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Holothuria scabra</u> (Jaeger, 1946)

ลักษณะ ปลิงทะเลชนิดนี้พบอยู่สองลักษณะคือ ปลิงขาว ปลิงขาวนั้นผิว
ของลำตัวคานบนมีสีเทาอ่อน มีจุดสีเหลืองพาดเป็นลายตามขวางและมีจุดสีน้ำตาลเล็ก ๆ
ประอยู่ทั่วตัว บางตัวมีสีน้ำตาลอ่อน มีป็นสีน้ำตาลหรือน้ำตาลเข้มกระจายอยู่ทั่ว คานทอง
มีสีขาวมีจุดดำขนาดเล็กประอยู่ทั่วตัว เมื่อตรวจดูลักษณะอื่นพบว่าเหมือนกันคือ มีหนวค
20 เส้น สีน้ำตาลอมแดง มีสปีคูล 2 แบบ เหมือนกันคือ แบบรูปโตะและแบบกระดุม
ขนาดความยาวกอนตากแห้งยาวประมาณ 36-40 ซม. เมื่อตากแห้งแล้วยาวประมาณ
12-15 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ในท้องทะเลที่มีน้ำลึก จับได้โดยอวนลากหน้ากิน
แหล่งที่พบ พบปลิงทะเลชนิดนี้มีจำหน่ายที่ตลาดของจังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ นำมาทำเป็นปลิงทะเลแห้งโดยนำปลิงสดมาทอด ล้างทำความสะอาด นำมาต้ม ตากแดด แล้วย่างไฟรมควัน ปลิงทะเลแห้งนำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างเช่นใส่แกงจืด ผักกับอาหารอื่นทำซุ๊ป มักเป็นอาหารที่มีขายตามภัตตาคารในราคาค่อนข้างสูง ก่อนที่จะนำปลิงทะเลแห้งมาทำอาหารนั้นต้องนำปลิงทะเลแห้งแช่น้ำให้นิ่มอ่อนนุ่ม

ปลิงทะเล

แผนภาพที่ 16 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	ปลิงทะเล ปลิงดำ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Sea cucumber
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Holothuria atra</u> Jaeger, 1946

ลักษณะ ลำตัวกลมมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3-5 ซม. เมื่อยึดตัวจะแบนลง มีรอบตัว (papillae) มีลักษณะคล้ายหนามยื่นออกรอบตัว มีหนวด 20 เส้น สปี-กุลที่ผิวตัวมี 2 แบบคือ แบบรูปโตะและแบบแผ่นที่มีรูขนาดเล็กจำนวนมาก ลำตัวมีสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลแก หนวดลำตัวเมื่อยังไม่ตากแห้ง ยาวประมาณ 20-30 ซม. เมื่อตากแห้งแล้ว ยาวประมาณ 13-15 ซม.

ถิ่นอาศัย อาศัยอยู่ทั่วไปบริเวณภาคที่มีปะการัง หาดหิน อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีน้ำขึ้น

แหล่งที่พบ พบที่บริเวณชายหาดบ้านเพ จังหวัดระยอง และที่ชายหาดเสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และพบมีจำหน่ายที่ตลาดจังหวัดระยอง โดยซูดเอาหนามและอวัยวะในออกแล้ว

ประโยชน์ นำมาเป็นปลิงทะเลแห้งแล้วนำมาประกอบอาหารเช่นเดียวกับปลิงทะเลชนิด H. scabra และยังส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศอีกด้วย

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่เป็นอาหารจากการศึกษาครั้งนี้

Phylum	จำนวนกลุ่ม				รวม	%
	Phylum	Class	Family	Species		
Coelenterata	1	1	2	2	6	2.87
Brachiopoda	1	1	1	1	4	1.91
Mollusca	1	3	28	69	101	48.32
Arthropoda	1	3	22	67	93	44.49
Echinodermata	1	1	1	2	5	2.39
รวม	5	9	54	141	209	100

ตารางที่ 2 จำนวนพวกของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่เป็นอาหารใน
Phylum Mollusca และ Arthropoda จากการศึกษาครั้งนี้

Phylum	class	จำนวนพวก		รวม	%
		Family	species		
Mollusca	Gastropoda	9	18	27	27.83
	Pelecypoda	15	35	50	51.54
	Cephalopoda	4	16	16	20.61
รวม		28	69	97	100
Arthropoda	Merostomata	1	2	3	3.37
	Crustacea	18	62	80	89.88
	Insecta	3	3	6	6.74
รวม		22	67	89	100

ตารางที่ 3 ปริมาณและมูลค่าของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่เป็นสินค้าเข้า เดือนมกราคม พ.ศ. 2521 - เดือนตุลาคม พ.ศ. 2523 (จากรายงานการส่งสินค้าเข้าออกของกรมศุลกากร)

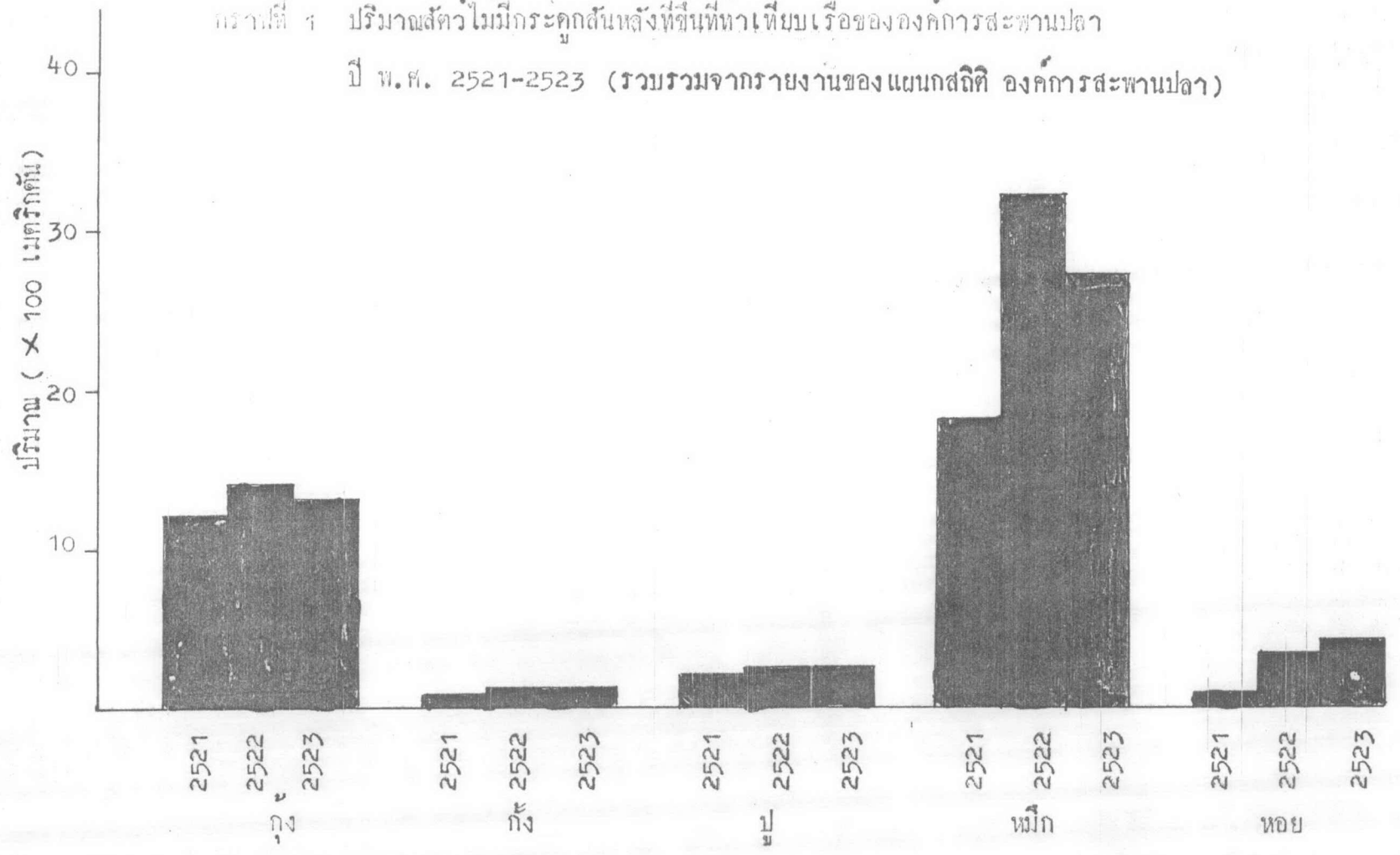
130

รายการ	2521		2522		2523	
	ปริมาณ (กก.)	มูลค่า(บาท)	ปริมาณ (กก.)	มูลค่า(บาท)	ปริมาณ(กก.)	มูลค่า(บาท)
แมงกะพรุนทองและแหง	1,540	89,344	4,500	27,067	-	-
กุ้ง ปลัด	260,353	17,786,927	450,435	41,726,806	498,020	55,650,058
กุ้ง ปลู แหง	1,601	287,192	42	20,567	-	-
หอยแครง หอยลาย หอยแมลงภู่สด	20,321,676	36,616,058	70,479,043	251,399,162	19,957,870	75,184,523
หอยแครง หอยลาย หอยแมลงภู่แหง	-	-	-	-	-	-
หมึกสด	162	8,582	264,464	5,723,167	159,974	2,422,666
หมึกแหง	104,581	3,269,464	102,745	3,576,482	87,327	2,995,581
ปลิงทะเล	5,931	1,117,484	6,274	1,138,449	6,244	1,162,751
รวม	20,695,844	59,175,051	70,902,103	303,611,700	20,709,435	137,415,579

ปริมาณและมูลค่าของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่เป็นสินค้าออกเดือนมกราคม พ.ศ. 2521 -
เดือนตุลาคม พ.ศ. 2523 (จากรายงานการส่งสินค้าเขาดอกของกรมศุลกากร)

รายการ	2521		2522		2523	
	ปริมาณ (กก.)	มูลค่า (บาท)	ปริมาณ (กก.)	มูลค่า (บาท)	ปริมาณ(กก.)	มูลค่า(บาท)
แมงกะพรุนคองและแหง	849,654	52,031,668	4,952,166	55,335,483	189,027	5,395,495
กุ้ง ปู สด	15,601,435	1,504,543,925	18,959,581	2,376,341,457	14,276,884	1,556,442,383
กุ้ง ปู แหง	3,154,498	182,765,169	3,988,066	261,721,901	39621744813	220,523,917
หอยแครง หอยลาย	169,045	7,109,755	244,267	11,149,349	144,968	6,700,093
หอยแมลงภูสด						
หอยแครง หอยลาย	84,844	2,069,244	249,374	9,416,767	90,676	3,024,629
หอยแมลงภูแหง						
หมึกสด	34,010,832	1022,037,219	39,358,399	1,471,377,198	31,267,937	1,083,861,130
หมึกแหง	2,459,372	318,433,022	2,543,038	362,356,462	2,007,764	308,736,737
ปลิงทะเล	-	-	-6,054	509,414	2,838	244,963
รวม	57,329,680	3,088,990,002	70,300,945	4,548,208,031	87581304017	3,184,929,347

กราฟที่ ๑ ปริมาณสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่ขึ้นที่หาเทียบเรือขององค์การสะพานปลา
ปี พ.ศ. 2521-2523 (รวบรวมจากรายงานของแผนกสถิติ องค์การสะพานปลา)

กราฟที่ 2 ปริมาณและมูลค่าของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่เป็นอาหาร
ที่ขึ้นที่สะพานปลาขององค์การสะพานปลา ปี พ.ศ. 2523
(รวบรวมจากรายงานของแผนกสถิติ องค์การสะพานปลา)

